Des Schemtob ben Schaphrut
hebraeische Übersetzung
des
Evangeliums Matthaei
neu herausgegeben
von
Adolf Herbst.

Des

Schemtob ben Schaphrut

hebraeische Übersetzung

des

Evangeliums Matthaei

nach den

Drucken des S. Münster und J. du Tillet-Mercier

neu herausgegeben

von

Dr. Adolf Herbst.

Göttingen,
Dieterichsche Verlagsbuchhandlung.
1879.

Im sechszehnten Jahrhundert erschienen nacheinander zwei hebraeische Übersetzungen des Evangeliums Matthaei, welche beide älteren Handschriften entnommen waren.

Herausgeber der ersten war Sebastian Münster, über dessen Leben und Wirken man bei Ludwig Geiger, das Studium der hebraeischen Sprache in Deutschland vom Ende des XV. bis zur Mitte des XVI. Jahrhunderts, 74—88, Genaueres findet. Münster schrieb sein Buch, welches 1537 zu Basel in folio erschien, dem König Heinrich VIII. von England zu.

Nach der Zuschrift an diesen König folgt ein kurzer Inhalt des ganzen christlichen Glaubens in hebraeischer und lateinischer Sprache, sodann der Glaube der heutigen Juden, und endlich die hebraeische Übersetzung des Evangeliums Matthaei mit beigefügter lateinischer Übertragung und mit einigen erläuternden Anmerkungen.

Die hebraeische Übersetzung habe er, berichtet Münster in der Zuschrift an Heinrich VIII., von den Juden mangelhaft und mit vielen Lücken empfangen; daher habe er sich genöthigt gesehen, solche Lücken zu ergänzen (Matthaei evangelium — in nativa sua, hoc est Hebraica lingua, non qualiter apud Hebraeorum vulgus lacerum inveni, sed a me redintegratum et in unum corpus redactum emittimus).

Nachdem diese erste Auflage vergriffen war, wurde das Buch im Jahre 1541 von Joh. Quinquarboreus in Paris in Octav von neuem ediert. Diese Ausgabe ist mir nicht zu Gesicht gekommen, da sie auf hiesiger Bibliothek sich nicht vorfindet. Aus Le Long, Critica sacra 81, der einiges von der Vorrede des Quinquarboreus wiedergibt, ersehe ich jedoch, daß derselbe so sehr von der Übersetzung eingenommen war, daß er behauptete, es sei dieses das wahre und authentische Evangelium Matthaei, wobei er nur wünschte, daß Münster die ergänzten Stellen mit einem Sternchen oder einem sonstigen Zeichen bemerkt haben möchte.

Eine dritte Auflage, und zwar ein unveränderter Abdruck der ersten Ausgabe, erschien im Jahre 1557, von Seb. Münster selbst besorgt.

Inzwischen war im Jahre 1555 zu Paris die zweite hebraeische Übersetzung des Evangeliums Matthaei herausgegeben, und zwar von Jean du Tillet (= Tilius) und Jean Mercier.

Jean du Tillet hatte 1553 eine Reise nach Italien gemacht, und in Rom eine hebraeische Übersetzung des Evangeliums Matthaei im Manuscript gefunden. Das Manuscript übersandte er an Jean Mercier, mit der Bitte es zu veröffentlichen und mit einer genauen lateinischen Übersetzung zu begleiten, es auch dem Namen und Schutz des Herzogs und Cardinals Carl von Lothringen, welcher damals in Frankreich mit am Ruder saß, durch eine Widmung zu empfehlen. Dieser Brief war unterzeichnet: Paris den 27sten November 1554 und beträgt im Drucke $2^1/_2$ Blätter. Mercier unterzog sich der ihm gestellten Aufgabe, und das Buch erschien zu Paris 1555 „apud Martinum Juvenem, sub insigni D. Christophori, e regione gymnasii Cameracensium.“ (Näheres über M. Juvenis erfährt man von Maittaire, Annales Typographici III, p. 2. pag. 429). Der vollständige Titel des Buches lautet:

בשורת מתי עד היום הזה כמוסה עם היהודים ונחבאה במערותם
ועתה באחרונה מתוך חדריהם ומחושך מוצאת לאור שנת הנ"ך הרה
ויולדת בן לפ"ק מגאולתנו פה בפארים האם בצרפת:

Nach diesem hebraeischen Titel folgt der lateinische:

Evangelium Hebraicum Matthaei, recens e Judaeorum penetralibus erutum, cum Interpretatione Latina, ad vulgatam quoad fieri potuit, accommodata.

Der erste Theil des Buches ist der hebraeische Matthaeus selbst, unpunktirt, 69 Blätter stark. Hierauf folgen 23 Einwürfe der Juden wider das Evangelium. Der andere Theil enthält die lateinische Übersetzung des Mercier: am Ende steht das königliche Privilegium in französischer Sprache. Die Zuschrift an den Cardinal von Lothringen erzählt, wie du Tillet auf seiner Reise das Manuscript gefunden habe, daß er es für gutes Hebraeisch erachte, mit dem sich dasjenige der Münsterschen Ausgabe nicht messen könne; daß das Werk aber das Urevangelium sei, wagt er mit Gewißheit nicht auszusprechen.

Erwähnt habe ich die eben genannten Werke in folgenden Büchern gefunden:

I. L. de Dieu, Commmentar zum Matthaeus (Critica sacra, Amsterdam 1693.), tadelt die Münster'sche Ausgabe als uncorrect und ungrammatisch, so zeuge z. B. der I, 1 vorkommende Gebrauch des Artikels im status constructus: — ספר התולדות ישוע — nicht von einer großen Kenntniß der Grammatik, besonders scheine aber das häufig vorkommende אין für לא, „qui est purus soloecismus“, nicht von einem des Hebraeischen kundigen Juden herzurühren, sondern „a Christiano quodam hebraizante.“ Wer dieser Christ ist, lasse sich

nicht bestimmt angeben, muthmaßlich sei es aber Seb. Münster selbst, da in dessen Commentaren manchmal ähnliche Fehler sich fänden. Dahingegen verhalte es sich mit der Ausgabe des Tilius ganz anders. Die Redeweise sei hier bei weitem reiner und könne daher unmöglich von einem Christen von den Kenntnissen des Verfassers der Übersetzung der Münsterschen Ausgabe ausgegangen sein. Nichtsdestoweniger kann de Dieu sich nicht dazu verstehn zuzugeben, daß ein „homo Hebraeus" der Verfasser sei: besonders nicht wegen 16, 17.

II. Dan. Chamier, Panstrat. Cathol. Genf 1626. Seite 421, V u. VI, fällt über die Münstersche Ausgabe ganz dasselbe Urtheil wie L. de Dieu, gibt auch dieselben Beispiele an. In Betreff der Ausgabe des Tilius führt er zuerst die Meinung anderer Gelehrten, die er jedoch nicht namhaft macht, an, daß nämlich die Sprache dieser Übersetzung so rein sei, daß sie unmöglich zur Zeit der Apostel verfaßt sein könne, weil damals die hebräische Sprache schon zu sehr durch das Syrische beeinflußt gewesen sei. Chamier selbst aber stimmt mit diesem Urtheil nicht überein, findet im Gegentheil kein reines, sondern sehr verderbtes Hebraeisch. Er sagt: „Videor mihi videre recentem Christianum balbutientem, capite primo ותולדת ישו המשיח כן היה barbarismus est cum soloecismo; capite secundo, quid est ויפלו אל ארץ? Quid rursus ומאחר שהלכו? Et quid מי ferme semper absque interrogatione? capite quinto אתם הם מלח et לכל שהם בבית et alia infinita." Das Resultat seiner Untersuchung ist, daß andere die Übersetzung für ein altes und werthvolles Werk halten mögen, er für seine Person sehe sie als ein ganz neues Machwerk an, das von einem Manne herrühre, welcher nur nothdürftige Schulbildung im Hebraeischen genossen habe.

III. Hugo Grotius, Annotationes in Libros Evang. Amsterdam 1691, pag. 6, sagt nur, daß kein Zweifel obwalte, daß Matthaeus nicht der Verfasser des von Tilius herausgegebenen Textes sei.

IV. Le Long, Critica Sacra Paris 1723, pag. 81, führt die Ansicht des Heidegger, Enchiridion Bibl. lib. 3, cap. 2 an, daß beide Übersetzungen aus der Vulgata geflossen seien. (Heidegger's Enchir. Bibl. habe ich nicht einsehen können, da es auf hiesiger Bibliothek nicht vorhanden ist.)

V. Polus, Synopsis Crit. B. IV. Frankfurt a. M. 1678. pag. 7, sagt, ein hebraeisches Evangelium Matthaei, von welchem Hieronymus spricht, gebe es in unsern Tagen nicht mehr: die von Münster und Mercier publicirten hätten nichts Echtes an sich, denn die Eigenthümlichkeit des Styls, die Zuthaten und Verminderungen und besonders die Verschiedenheit beider zeigten zur Genüge, daß sie von christenfeindlichen und an Bildung verschiedenen Juden aus dem Griechischen oder Lateinischen übersetzt seien.

VI. E. Chr. Schroedter, Disput. phil. de lingua authentica Matthaei pag. 9. (der unpaginirten Ausgabe): beide Übersetzungen sind untergeschoben und kommen aus der Werkstatt der Juden.

VII. Mill, Proleg. in Novum Testamentum, Rotterdam 1710 pag. 127: Die Ausgabe des Tilius ist von der des Münster ganz verschieden, jedoch ist auch sie, wie diese, aus einem sehr fehlerhaften Manuscript abgedruckt; der Schreiber hat aus Nachlässigkeit manches ausgelassen, verändert und vieles hinzugethan. Es sei mit Bestimmtheit anzunehmen, meint er, daß dieses Evangelium eine Übersetzung von einem lateinischen Exemplar sei.

VIII. Wetstein, Prolegomena ad Novum Testamentum, Amsterdam 1730. pag. 117, spricht nur von der Münster'schen Ausgabe, und scheint die des Tilius gar nicht zu kennen. Daß jene aus dem Lateinischen geflossen ist, folgert er daraus, daß jedes Mal, wo ein griechisches Wort im Lateinischen anders wiedergegeben wird, auch im Hebraeischen anders lautende Redensarten vorkommen, wozu er eine Reihe von Stellen anführt.

IX. J. G. Hagemann, Historische Nachricht von den canonischen und apocryphischen Schriften des Alten und Neuen Testaments, Braunschweig 1748. pag. 441: Beide hebraeische Übersetzungen haben weder von Matthaeus ihren Ursprung, noch sind sie diejenigen, welche es zu des Hieronymus Zeiten gab. Das gehe daraus hervor, daß so viele „barbarismi" und „soloecismi" sich darin vorfinden. Viele, sagt er, schrieben diese Version dem Münster selbst zu.

X. J. D. Michaelis, Einleitung in die göttlichen Schriften des Neuen Bundes, vierte Auflage, II. 1044. Er erwähnt, daß zu seiner Zeit sich der Superintendent Nahmmacher mit dem Münster'schen Evangelium beschäftigt und drei Programme unter dem Titel „animadversiones in evangelium hebraicum Sebastiani Münsteri" herausgegeben habe. Diese Programme habe ich nicht gesehen, da sie auf hiesiger Universitätsbibliothek nicht vorhanden sind. Münstern selbst tadelt er sehr, da derselbe Lücken ergänzt habe, ohne sie irgendwie zu bezeichnen. Was die Redeweise der Übersetzung betrifft, so urtheilt er über dieselbe ziemlich wegwerfend. Einmal sei sie nicht immer correct und der Grammatik gemäß, geschweige denn althebraeisch, sondern rabbinisch, sodann habe der Verfasser manchmal kein großes Geschick in der Wahl seiner Ausdrücke bewiesen. Der Verfasser, meint er, müsse ein bekehrter Jude gewesen sein, welcher zwischen dem zwölften und sechszehnten Jahrhundert gelebt habe. Er habe die Übersetzung aus der Vulgata angefertigt, um durch dieselbe seinem Volke die wahre Geschichte Christi bekannt zu machen. Die Ausgabe des Tilius dagegen lobt er und nennt sie weit brauchbarer und wichtiger als die Münsters. Daß beide aus einer gemeinschaftlichen Quelle geflossen sind, erscheint ihm als gewiß.

Außer diesen genannten Einleitungen in das Neue Testament sind noch die Ansichten folgender Autoren anzuführen:

XI. In Pagninus, Thesaurus Linguae Sanctae (der lateinischen Bearbeitung von Kimchi's ספר שרשים), herausgegeben von Mercier und mit Noten bereichert Coloniae Allobr. 1614, findet sich unter der Wurzel אין die Bemerkung, daß aus dem stetigen falschen Gebrauch von אין anstatt לא hervorgehe, daß der Verfasser der Übersetzung des Münster des Hebraeischen unkundig gewesen wäre.

XII. J. H. Hottinger, Thesaurus Philologicus, pag. 518 meint, daß beide Texte nicht im entferntesten mit dem Althebraeischen Ähnlichkeit hätten.

XIII. J. Chr. Wagenseil, Sota, Altdorf 1674. pag. 597, vermuthet außer aus andern Gründen besonders wegen der Übersetzung des τέκτονος υἱός 13, 55 durch בן נפחא, daß die Übersetzung aus dem Lateinischen geflossen sei. Diese Behauptung mildert er jedoch pag. 1122. Hauptsächlich wird er dazu bewogen durch die Übersetzung des griechischen Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον durch את לחמנו תמידי תן לנו היום, die offenbar sinniger sei als die ungeschickte Übersetzung der vulgata: Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Sodann versucht er auch die Übersetzung נפחא zu vertheidigen.

XIV. P. D. Huet, de interpretatione, Stade 1680. pag. 181: Beide Übersetzungen haben die Vulgata zum Original. Münster verdiene scharfen Tadel, daß er aus sich Lücken des Manuscripts ergänzt hat. Außerdem aber sei seine Ausgabe bei weitem nicht der des Tilius zu vergleichen: diese sei im Ausdruck rein, während jene unbeholfen und ungeschickt sei.

Auffallenderweise haben auch diejenigen der genannten Autoren, welche sie kennen konnten, Richard Simon's Histoire Critique des Versions du Nouveau Testament Rotterdam 1690. vernachlässigt. Derselbe handelt ausführlich über beide Übersetzungen von Seite 231 an. Er kommt zu dem Resultat, daß das Evangelium des Tilius nicht alt sein könne, auch nicht in rabbinischer Sprache, sondern in der Schreibart des Alten Testaments abgefaßt sei, wohingegen das Exemplar des Münster ein wahrhaft barbarisches Hebraeisch sei. In seinem Besitze, fährt er fort, befinde sich im Manuscript ein Theil desselben Evangeliums, welches hin und wieder noch reiner in der Sprache sei als selbst Tilii Ausgabe. An der Spitze dieses Manuscripts ständen einige hebraeische Verse, die deutlich den Haß der Juden gegen die Christen ausdrückten. Man sehe daraus, daß die Übersetzung nur zu dem Zwecke veranstaltet sei, um Einwürfe gegen das Evangelium vorbringen und es widerlegen zu können. Der Titel des Manuscripts laute:

זה ספר ישוע׳ וקורין אותו בלעז אבנגליו [so] שחיבר מטיאו מעינין ישו הנוצרי׃ ואין להאמין בו כי כלו שקר וכזב׃

(Dies ist das Buch Jesu. Man benennt es Evangelium, welches Matthäus verfaßt hat über Jesus von Nazareth. Man muß ihm keinen Glauben schenken, denn es ist eitel Trug und Lüge). Man sehe aus den italienischen Wörtern Matteo (מטיאו) und Evangelio (אבגנגליו), daß der Verfasser ein Italiener gewesen sein müsse, und wahrscheinlich die hebraeische Übersetzung aus einer italienischen Version gefertigt habe.

Richard Simon weist endlich zur näheren Orientierung über die Ausgabe des Tilius hin auf die Vorrede der hebraeischen Übersetzung der vier Evangelien von Johannes-Baptista Jonas. Dies Buch wurde im Jahre 1668 zu Rom auf Kosten der Propaganda herausgegeben. Der Verfasser war ein zum Christenthum übergetretener Jude und Professor der hebraeischen Sprache an der Universität Rom. Derselbe widmete sein Werk dem Papst Clemens IX., und gibt in der Zuschrift als Grund der Übersetzung an, daß die Heiligkeit der christlichen Religion es erfordere, daß die Evangelien, welche in arabischer, syrischer, griechischer und lateinischer Sprache vorhanden seien, auch in die Sprache übersetzt würden, in der fast alle Bücher des Alten Testaments geschrieben seien. Sodann aber sei schon deshalb eine getreue hebraeische Übersetzung der Evangelien erforderlich, weil die „iniqua et impia Hebraeorum mens" fast alle Zeugnisse, welche auf Christus gingen, verdrehe.

Außer dieser Zuschrift fügt Jonas seinem Werke noch ein Vorwort in lateinischer und hebraeischer Sprache hinzu. Hierin sagt er nun, daß er zufällig ein altes Exemplar einer Übersetzung des Matthaeus gefunden habe. Dieselbe sei bisher bei den Juden verborgen gewesen, neuerdings aber in Paris 1555 veröffentlicht. Der Stil sei schwerfällig und ungelenk, wahrscheinlich, um das Buch in den Augen des Lesers zu entwürdigen. Bald darauf habe er ein Manuscript derselben Übersetzung gefunden, mit dem Titel אבן בוחן, von einem gewissen שם טוב שפרוט. Am Schlusse eines jeden Capitels dieses Manuscripts seien polemische Fragen gegen das Evangelium verzeichnet, genau dieselben, welche die Pariser Ausgabe habe. Auch hier sei der Name „Jesus" immer ישו (so wie bei Tilius) geschrieben. Der Vollständigkeit halber lasse ich die bezüglichen Stellen folgen, und zwar in hebraeischer Sprache, da sich in der lateinischen Übertragung manches nicht vorfindet oder nicht gut wiedergegeben ist:

מצאתי בבית מוכר ספרים ספר אחד שהיה אומר בשורת מתי אשר
עד היום הזה היתה גנוזה אצל היהודים ונחבתה במערותיהם ועתה
באחרנה מוצאת לאור בשנת הנ"ך וכו' פה פאריש האם בצרפת:
ובראותי אותו שמחתי כעל כל הון ובקראי בו ספקתי שמא הוא זה
שמי שהעתיקו לא היה בקי בלשון הקודש או שהיהודים העתיקוהו
בלשון מגומגם להתעיבו בעיני הקורא שלא לחשוב אותו ובהיותו
בזאת המכוכה והנה האל קרה לי ספר אחד שמו אבן בוחן מהיהודי

שמו שם טוב שפרוט שהעתיק בלשון הזה מגומגם האבן גיליון של מתי ואחר כל פרק מקשה על האבן גיליון וגם בספר שנדפס בפאריש בסוף כ׳ח׳ קושיות שמקשים היהודים נגד אבן גיליון ואינו מתרצם וכו׳ — עוד בכתוב שם המשיח בלשון עברית כתוב ישו ולא כשמו יהושוע או ישוע משרש ישע שהושיע הטולם מחטא אדם הראשון והיהודים לרוע לבם בלשון עברית קורין אותו ישו לומר שראש תיבות ימח שמו וזכרו:

Es ergibt sich hieraus also als sicheres Resultat, daß Schem Tob Schaphrut der Verfasser der von Tilius publicirten Übersetzung des Evangeliums Matthaei ist.

Dieser Mann lebte ums Jahr 5134 der Juden, nach christlicher Rechnung 1375 (vergl. Joh. Buxtorf, de abbreviaturis unter אבן בוחן; Wolff, Bibliotheca hebraica, I, 695, 1127; Basnage, Histoire des Juifs, Rotterdam 1707. Tome V. cap. XVI, pag. 1789.) Seine Vaterstadt war Tudela in Castilien (vergl. Wolff III, pag. 1135, I, 1127); in Neubauer-Pusey-Driver's „the fifty third chapter of Isaiah II, pag. 9 der Vorrede wird statt Tudela Toledo genannt. Der Name שפרוט wurde früher sehr verschieden ausgesprochen, so z. B. 1) Sprot, vergl. Wolff I, pag. 695; de Rossi, Bibliotheca Antichristiana 103. 2) Schiphrut, vergl. Basnage, an obiger Stelle, Bartolocci, Bibliotheca Magna Rabbinica IV.

Schaphrut war ein heftiger Feind des Christenthums, daher übersetzte er zum Zweck der Polemik gegen dasselbe das Evangelium Matthaei ins Hebraeische und fügte demselben folgende vierzehn Anhänge bei: 1) Angriff auf alle Glaubensartikel der Christen. 2) Abhandlung über das mosaische Gesetz. 3) Bekämpfung der Trinitätslehre aus den Psalmen, 4) aus den Proverbien, 5) aus Daniel, 6) aus Hiob, 7) aus Jeremias, 8) aus Jesaias, 9) aus Ezechiel, 10) aus den zwölf kleinen Propheten, 11) aus dem Talmud, 12) aus der Paraphrase des Onkelos. 13) Untersuchung über die Auferstehung der Todten. 14) Über die Zeichen des Messias. Jedem einzelnen Tractat ließ er Argumente gegen das Evangelium folgen und fügte endlich dem vierzehnten Tractat eine Streitschrift gegen einen Magister Alphonsus Neophytus bei unter dem Titel: השער החמשה עשר בסתירת דעות מאישטרי אלפונסו המומר:

Dies ganze, eben beschriebene Werk nannte Schaphrut אבן בוחן, eine Bezeichnung, die er aus Jesaias 28, 16 entlehnte. Bartolocci bezeichnet diesen Titel für den angegebenen Zweck der Polemik als eine „phrasis inelegans, rudis ac barbara“, und meint, er habe denselben deshalb gewählt, um dadurch die christliche Religion seiner Nation verächtlich zu machen.

Dieser Ansicht tritt Basnage entgegen und findet die Wahl ganz passend, „puis que l'Évangile est la règle de la foi des Chrétiens.“

Das Werk wurde im Jahre 5145, nach der christlichen Rech-

nung 1385, vollendet und zwar zu Tarraçona, vergl. de Rossi zu Cod. 760, Neubauer, the fifty third chapter of Isaias II, 9. Die Unterschrift der Medicäischen Handschrift lautet, wie Biscioni, Catalogus Bibliothecae Mediceo-Laurentianae 78 mittheilt:

בזה נשלם מה שכונתיו בזה הספר קראתיו אבן בוחן בחדש אייר
שנת חמשת אלפים ומאה וארבעים וחמשה ליצירה בעיר טרסונה:
בריך דיהב חילא לעבדיה בר אמתיה המחבר שם טוב ב'ר יצחק נ"רו
בן שפרוט ושערי הספר ארבעה עשר ומנינם היתה עלי יד ב'י'ל'א'ו'
תם ת'ל' אמן:

(Hiedurch nun ist vollendet, was ich in diesem Buche beabsichtigt habe, welches ich Eben bochan genannt habe, im Monat Ijar (April) des Jahres 5145 (= 1385), in der Stadt Tarraçona. Gepriesen sei Gott, der Kraft giebt seinem Knecht, dem Sohn seiner Magd dem Verfasser Schem Tob, Sohn R. Isaac's (Gott sei ihm gnädig) (נר"ו = נטרה רחמנא ופרקיה), Sohn Schaphrut's. Theile des Buchs sind vierzehn, und ihr Zeichen ist: Es waltete über mir die Hand Jahves (entnommen aus Ezech. 37, 1). Gepriesen sei der Herr in Ewigkeit. (ב'י'ל'א'ו' = ברוך יהוה לעולם אמן ואמן Psalm 89, 53) Ende. Lob sei Gott. (ת'ל' = תהלה לאל). Amen.)

לעבדיה בר אמתיה habe ich nach Psalm 116, 16 mit „seinem Knecht, dem Sohn seiner Magd" übersetzt. Damit fällt die von vielen gehegte Meinung, es sei der Name des Schreibers, Obadia ben R. Amathia; vergl. Wolff, de Rossi zu cod. 760.

Das Werk des Schaphrut ist nie edirt. Handschriften befinden sich in folgenden Bibliotheken:

1) in der Leidener Bibliothek, num. 28. („et constat. pp. 411 dimidis"). Sie fängt so an: (Vergl. Wolff III, 1135; de Rossi, Bibl. Antichr. 103; Biscioni, pag. 78. Steinschneiders Katalog der hebraeischen Handschriften zu Leiden kann ich nicht citiren, nach welchem für mich zu suchen der Herr Custos Dr. Kuntze die große Güte hatte, der aber auf der Göttinger Bibliothek nicht vorgefunden wurde).

אמר ר' שם טוב בר יצחק נ"רו בן שפרוט מעיר קטילה בראותי אני
הצעיר בחכמה ובשנים צרות הזמן ושבעוונותינו רבו בינינו מאנשי
בריתנו אשר יצאו מכללנו רודפים אחרינו להתחנן בעיני הנוצרים:

(Es sagt R. Schem Tob Sohn Isaacs, (Gott sei ihm gnädig) Sohn Schaphruts, aus der Stadt Qetila [Wolff vermuthet, und wohl mit Recht, daß קטילה nur ein Schreibfehler sei für תודילה]: Als ich, noch klein an Weisheit und an Jahren, das Elend der Zeit sah, und daß wegen unserer Sünden viele unter uns, Genossen unseres Bundes, welche von unserm Glauben abwichen, uns (nachher) verfolgten, um das Wohlgefallen der Christen zu erlangen.)

2) In der Vaticanischen Bibliothek; (vergl. Bartolocci IV, 409, de Rossi, Bibl. Antichr. 103; Steinschneider, Cat. libr. Hebr. in Bibl. Bodl. 2553, 2555.

3) Im Collegio Neophytorum zu Rom; (vergl. Bartolocci, de Rossi; Steinschneider.)

4) In der Mediceischen Bibliothek zu Florenz; (vergl. de Rossi; Biscioni 76; Steinschneider.)

5) In der Casanatensischen Bibliothek zu Rom; (vergl. de Rossi; Steinschneider.)

6) In der Oppenheimerschen Bibliothek; (vergl. de Rossi; Neubauer, the fifty third Chapter of Isaiah II, 9; Steinschneider.)

7) In Michael's Bibliothek zu Oxford sind zwei Manuscripte vorhanden, 113 und 137; (vergl. Neubauer a. a. O.)

Die Handschrift, aus welcher die Ausgabe des Tilius publicirt ist, befindet sich in Paris in der Bibl. Colbertina num. 3924 in 4., vergl. Wolff IV, 162. [Nummer 132 des neuen Cataloges vom Jahre 1866. Lagarde.] Ich habe Herrn Zotenberg in Paris hierüber um einige nähere Mittheilungen gebeten, welche derselbe mir auch gütigst hat zukommen lassen. Er schreibt mir:

„Le Manuscript de Colbert 3924 porte aujourd'hui, à la Bibliothèque nationale, le n° 132 du fonds hébreu. Ce manuscript contient l'évangile de St. Matthieu, publié par Jean du Tillet, ainsi que les objections des Juifs, au nombre de 23. En tête du volume se trouve une note de Renaudot ainsi conçue: Evangelium Matthaei Hebraice cum objectionibus Judaeorum. Ex quo exemplari procurata est Editio J. Tilii, ut ex numeris marginalibus patet. Objectiones illae editae simul cum Evangelio Parisiis."

Da die Übersetzung für manche von Werth ist, die keine Hülfsmittel für das Rabbinische haben, so will ich im Folgenden die vorkommenden Besonderheiten zusammenstellen.

1) Grammatische Eigenthümlichkeiten sind folgende:

a) Der Status constructus wird mit Vorliebe vermieden, man umschreibt ihn, vergl. z. B. 13, 33 (סאין של סלת); 14, 1 (שמעו של ישו); 20, 20 (אמם של בני זבדי); 23, 33 (ממשפטו של גהינם) u. s. w.

b) Der Comparativ wird durch יותר gebildet, vergl. z. B. 11, 11 (יותר גדול מיוחנן); 11, 22 (יותר קל); 12, 12 (יותר טוב) u. s. w.

c) Die Finalsätze werden gebildet durch כדי mit folgendem ש (statt אשר), vergl. z. B. 6, 5 (כדי שיראו אותם האנשים); 6, 18 (כדי שלא תראה לאנשים); 9, 38 (כדי שהוא ישלח את הפעלים); 12, 10 (וכל זה כדי להלשינו לבית דין) u. s. w.

d) Die Consecutivsätze werden grade so wie die Finalsätze gebildet, vergl. z. B. 12, 12 (וירפא אותו כדי שיכול לדבר) u. s. w.

e) איני findet sich sehr häufig anstatt אינני, אינו anstatt איננו, vergl. z. B. 3. 10, 11; 20, 13 u. s. w.

f) איזה (oder איזו) findet sich mit Praepositionen verbunden, vergl. z. B. 2, 4 (באיזה מקום): 24, 44 (באיזה שעה).

g) Es werden Formen gebraucht, die im Althebraeischen nicht

vorkommen, so besonders das Nithpael, vergl. 2, 3 (נתמלא); II, 17 (נתקיים); XXVII, 3 (נתחייב; XXVII, 9 u. s. w. (vergl. Millius, catalecta rabbinica §. 38, wo diese Form besprochen ist.)

2) Die speciell rabbinischen Wörter und Redensarten sind folgende:

אבר, Glied, Bein: 5, 29, 30 und sonst sehr häufig (vergl. auch נשול אברים).

אלו, diese: 20, 21. (Vergl. Millius Cat. Rabb. §. 29, 2).

אונס, Zwang: 11, 12.

אמונה in der Bedeutung „Glaube" sehr häufig.

אפילו (zusammengesetzt aus אף und אלו), wenn auch: 10, 42; 27, 14.

אפשר, möglich: 19, 26; 26, 39.

אי אפשר, unmöglich: 19, 26.

בדיקת חמץ, inquisitio fermenti (vergl. Buxtorf, lexicon talmudicum ed. B. Fischer): 27, 62.

בטל (gewöhnlich im Piel gebräuchlich = מבטל, vergl. z. B. Alcharisi, Tachkemoni, הוכוח = וכמצוא החכמים ניב מבטל לניב אחר יבינון מענהו:), unnütz: 25, 30; müssig: 20. 3, 6.

ביטול, Nutzlosigkeit: 12, 36.

בימה, βῆμα: 27, 19.

גדיפה, Lästerung: 12, 31.

גוף, (1) Wesen, Inhalt, z. B. הן הן גופי התורה, dieses ist das Wesen der Thora, = Chagiga fol. 10, 1. 2) bezeichnet es das hebraeische שרש דבר, Grund zum Streite, z. B. הא גופא קשיא. 3) menschlicher Körper (vergl. das bekannte rabbinische Sprichwort: גוף בלא חכמה כבית בלא יסוד: Ein Körper ohne Weisheit ist wie ein Haus ohne Fundament): 4, 24; 5, 29, 30; 6, 22, 23, 25 und öfter.

גזירה Entscheidung, Ausspruch: 15, 2, 3, 6.

גניבות, Diebstahl: 15, 19.

גרעין, Korn: 13, 31; 17, 20.

הרי in Verbindung mit ש, denn siehe: 4, 6.

חזר (Kal = wiederkehren, umschlagen, in das Gegentheil sich verwandeln, vergl. z. B. Alcharisi, Tachkemoni, האגרת ההפוכה, wo es heißt: ותחזור התהלה תהלה); Hifil = verändern: 5, 36.

חיב, schuldig sein: 18, 24, 25, 28; 23, 16; Piel = für schuldig erklären: 7, 1; 12, 7; 20, 18; 17, 1; Pual 7, 1; Hithpael, passivisch: 12, 37.

חייב (adj.), schuldig: 5, 21, 22; 26, 66.

חמר, schwierig sein: 23, 23.

חרדל, Senf: 13, 31; 17, 20 und öfter.

חירוק, Knirschen: 8, 12; 13, 42 und sonst sehr häufig.

חתיכה, Ausschnitt, Stück: 9, 16.

טבילה, Taufe: 20, 22, 23; 21, 25.

טבע, Münze (von טבע prägen, bilden, vergl. מטבע Gepräge, טבע Natur): 10, 29.
טעות, Irrthum: 24, 24.
טעם in der Redensart השיב טעם, Rechenschaft ablegen: 12, 36.
טרוח, belastet (von טרח Last, Jes. 1, 14): 9, 36.
יאות, schön, recht, geziemend: 3, 15; 5, 25.
מיד, sogleich: sehr häufig.
יחום, Sippschaft: 16, 4.
יכולת, Macht, Fähigkeit: 3, 9; 7, 29; 21. 23, 24, 27.
יסורים, Leiden: 16, 21; 17, 12.
יתוש, Mücke: 23, 24.
כחות in der Bedeutung von δυνάμεις, virtutes, Wunder: 7. 22; 11, 20, 21; 14, 2 und öfter.
כיתה, Schaar: sehr häufig.
כל שכן (das alttestamentliche אַף כִּי), um wie viel mehr: 6, 30; 7, 11.
כלום, aliquid: 15, 23; 26, 62, 63; 27, 14. vergl. Ewald, hebr. Grammatik §. 104, Anm. 2.
כנס, Nifal = eintreten: 9, 23, 25; 10, 12.
כנסת, Plur. = כנסיות Synagoge: 4, 23; 5, 22; 6, 2 und häufiger. (Ueber die Pluralbildung vergl. Millius Cat. Rabb. §. 23).
כרז, κηρύσσειν 11, 1.
כרח, zwingen (vergl. בעל כרחי gezwungener Weise), Hifil = 11, 12.
לגיון, Legion: 26, 53.
לטר, Litra. Pfund: 17, 27.
לסטס, λῃστής: 26, 55; Plural = לסטסין: 21, 13; 27, 38, 44.
מותר, Part. Hof. von נתר = gelöst sein, d. h. erlaubt, gestattet sein (Gegensatz ist אסור, vergl. 18, 18): 12, 4, 10, 12 und öfter.
מזיק, Gespenst (von נזק schaden): 14, 26.
מחט, Nadel: 19, 24 (Vergl. z. B. Alcharisi, מחברות איתיאל, die achte Makame).
מחל, nachsehen, verzeihen (vergl. z. B. Alcharisi מחברות איתיאל, die achte Makame: כי לא כל שופט ימחול כאשר מחלתי); 6, 12.
מטבע, Münze (vergl. טבע): 22, 19.
מיל, μίλιον, mille passus: 5, 41.
מיתה, Tod, sehr häufig.
מכס, Zoll: 9, 9.
ממון, Reichthum: 6, 24; 13, 22; 26, 9. (Entstanden aus מטמון, Prov. 21, 4; Hi. 3, 21).
מנעול, Schuh: 10, 10.
מנתא, mentha, Münze: 23, 23.
מסר, überliefern (davon מסרה Tradition): sehr häufig.
מעה, obolus, numulus; Plur. = Geld (מעה entspricht dem althebraeischen אגורה 1. Sam. 2, 36): 10, 9.
מרגלא, Perle: 13, 46; Plur. = מרגליות: 7, 6; 13, 45.

מתן (Kal = mit Geduld warten); Hif. = Geduld haben (mit jem. = ל): 18, 26, 29; 26, 38.

נסיון, Versuchung: 6, 13.

נפחא, Schmied: 13, 55.

נשול אברים, paralytisch: 4, 24; 8, 6; 9, 2, 6 und öfter. (Münster erklärt diesen Ausdruck treffend folgendermaßen: Cum paralysis sit dissolutio nervorum, ex dissolutione autem nervorum exteriora quoque membra tremula reddantur, omnibusque viribus destituantur, hinc est, quod Hebraei vocant paralyticum נשול אברים, dissolutum membris.)

סעף, 8, 32 = זעף, Getöse.

ספוג, σπόγγος, Schwamm: 27, 48 (ספוג הוא צמר הים שבולעת הכל El. Levita in Tischbi).

ספק (Grundbedeutung „schwanken", vergl. Jerem. 48, 26) Hitp. = zweifeln: 14, 31; 21, 21; 28, 17.

(ספק ist auch Substantiv, vergl. z. B. Pirke Abot I, 16: הסתלק מן הספק).

סטרטיוטין, στρατιῶται: 27, 27; 28, 12.

עבירה, Übertretung einer religiösen Vorschrift, Sünde: 5, 46; 9, 10, 11; 10, 3; 11, 19 und häufiger.

עולם, Welt, 4, 8; 5, 14 u. s. w. (Zu עולם הבא vergl. Elias Levita in Tischbi).

עולמי, ewig, femin. עולמית: 18, 8.

עוקץ, Obststiel (vergl. den gleichnamigen Talmudtractat), dann übertr. etwas Unbedeutendes: 5, 18.

עופות, ein im Althebraeischen nicht vorkommender Plural von עוף, Geflügel: 6, 26; 13, 4, 32.

עסק, Sache, Geschäft: 27, 19. (Die Stelle Sir. III, 22: „οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν κρυπτῶν" lautet Tract. Chagiga fol. 13ª: ואין לך עסק בנסתרות).

עצם in der Bedeutung „selbst" (wofür im Althebraeischen נפש gebraucht wird): 12, 25; 15, 10; 16, 24 und sonst sehr häufig. (Vergl. über die Pronom. Reciproc. überhaupt Millius §. 27),

פגם, πήγανον, Raute (Gewürzpflanze): 23, 23 (Vergl. Kil. c. 1, wo auch מינתא mit פגם verbunden ist, wie hier).

פסול, schlecht, verwerflich: 9, 16 (Gegensatz ist כשר, vergl. Charisi Tachkemoni in מחברת הוכח, wo es heißt: ותדע אם כשרה או פסולה).

פסק (1. abschneiden, 2. aufhören). Übertr. Mangel leiden, Hif. = 25, 9.

פרוש, Abgesonderter, Pharisaeer: sehr häufig.

פרנס, ernähren, Partic. = מפרנס, Verwalter, Haushälter: 20, 8.

פרסם, kund thun (vergl. Sota 9ª): 12, 16; 28, 15.

פרש, erklären: 15, 15.

הצטייר (Denom. von צִיר), die Gestalt verändern, sich verklären: 17, 2.
צלב, kreuzigen: Kal: 23, 34; 27, 35; Nifal = 20, 19; 26, 2; 27, 22. und öfter.
צליבה, Kreuz: 10, 38; 16, 24; 27, 32, 40, 42.
צרך (Vergl. das 2. Chr. 2, 15 vorkommende nom. צֹרֶךְ Bedürfniß), müssen, nöthig haben, Hitp. = 14, 16; 17, 10; 18, 33; 21, 3 u. s. w.
צריך, opus, necesse esse: 3, 14; 6, 8, 32; 9, 12; 16, 21 u. s. w.
קושי, Härte, Verstocktheit: 19, 8, 23.
קיסר, Kaiser: 22, 17, 21.
קסם, Splitter (ξέσμα): 7, 3, 4, 5.
ראוי, tauglich, werth: 3, 8, 11; 10, 10, 37, 38 u. s. w.; erlaubt: 12, 2; 14, 4 u. s. w.
רב, Lehrer, a) als Titel: 8, 19; 12, 38; 19, 16 u. s. w. b) als Amt: 10, 25 u. s. w.
רבוע (1. Quadratura, vergl. רבוע העגול quadratura circuli.) 2. Der vierte Theil: 5, 26.
רוח, Hif. = gewinnen: 18, 15.
רידוף (Piel = Bildung von רדף) Verfolgung: 13, 21.
רשל (Kal = schlaff sein). Hithpael = sich schlaff zeigen: 22, 5.
שביל mit ב verbunden = wegen: 5, 10; 15, 3; 19, 8.
שדל (Kal = überreden = δελεάζω, פתה vergl. Joma 35[b]; Kiddusch. 31[a]); Hithp. = sich bemühen, sich beschäftigen: 6, 25, 28, 31, 34.
שום mit Negation = keineswegs, nirgends: 5, 34; 16, 20; 17, 9; 22, 46.
שליח, Apostel: 10, 2.
שלחן, Wechslertisch (vergl. Ketub. 80[b]): 21, 12.
שלחני, Wechsler, Plur. = 21, 12; 25, 27.
שעה, Stunde: sehr häufig. (Für das hebr. רגע hat das Targum stets שעא).
שתיקה, Windstille: 8, 26.
תועלת, Nutzen, Vortheil (von הועיל vergl. Mose Sacut, יסוד עולם ed. A. Berliner, pag. 3): 15, 5.
התחיל (Denom. von תחלה; vergl. als ähnliche Bildung התמיד von תמיד, so in Charisis Tachkemoni, יתמיד האל: הקדושין והגרושין שלומך), anfangen: 16, 21; 26, 37, 74.
תלמוד, Lehre: 7, 28; 16, 12; 22, 33.
תנה, übereinkommen: 20, 2, 13.
תקומה, Auferstehung: 22, 23, 28, 30, 31; 27, 53.
תרנגול, Hahn: 27, 34, 74, 75.
תשובה, Buße (vergl. David Qamchi ad Jerem. 31, 19): 3, 2, 8, 11; 4, 17; 12, 41 u. s. w.
תשלום, Bezahlung: 18, 25.

Die Quelle der Übersetzung ist, wie schon einige theologische Einleitungen bemerkt haben, die Vulgata. Es ist mir nicht möglich, mich auf eine genauere Durchforschung der Varianten einzulassen, welche die von mir edierte Übersetzung darbietet. Einmal nicht, weil mir die nöthigen Hülfsmittel oder doch die Muße und Gelegenheit sie aufzusuchen und zu benutzen fehlt, sodann nicht, weil eine erschöpfende Behandlung des Gegenstandes zu umfänglich werden würde. Ich beschränke mich daher auf einige wenige Bemerkungen, welche irgend welche Ansprüche nicht machen.

Für das griechische Original sprechen nur folgende Stellen:

1) 6, 11: Gr. Text = *Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.*

Vulg. = Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie.

Tilius = את לחמנו תמידי תן לנו היום. Hier ist תמידי nur als Übersetzung von *ἐπιούσιος* zu erklären, nicht aber als die von supersubstantialis, wie schon Wagenseil, Sota pag. 1122 richtig bemerkt.

2) 6, 13 hat die hebraeische Übersetzung die Doxologie am Schluß des Herrengebets, welche in der Vulgata fehlt.

3) 6, 25 wird das griechische *ἢ τί πίητε*, was in der Vulgata nicht übersetzt ist, in der hebraeischen Version durch ובמה שתשתו wiedergegeben.

4) 6. 32 steht im griechischen Text zu *ὁ πατὴρ ὑμῶν* der Zusatz *ὁ οὐράνιος*, welcher in der Vulgata nicht ausgedrückt ist, bei Tilius aber durch שבשמים übersetzt wird.

5) 20, 15 fehlt in der Vulgata die Übersetzung von *ἐν τοῖς ἐμοῖς*, die bei Tilius durch בענייני ausgedrückt ist.

6) 20, 22 steht bei Tilius die Übersetzung von *ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι* und in 20, 23 von *καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε*, welche in der Vulgata sich nicht findet.

7) 25, 1: Gr. Text = *εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.*

Vulg. = obviam sponso et sponsae.

Til. = לקראת החתן.

8) 25, 13 wird das griechische ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται in der Vulgata nicht ausgedrückt, dagegen bei Tilius durch אשר בה יבא בן הארם.

9) In 28, 2 wird ebenfalls das griechische ἀπὸ τῆς θύρας in der Vulgata nicht ausgedrückt, bei Tilius aber durch מן הפתח.

10) Ebenso in 28, 7 wird das von der Vulgata vernachlässigte ἀπὸ τῶν νεκρῶν bei Tilius durch ממתים übersetzt.

11) In 28, 9 ist auch das griechische ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ bei Tilius übersetzt durch וכשהלכו לגיד לתלמידיו, was in der Vulgata nicht ausgedrückt ist.

Für die Vulgata dagegen sprechen folgende Stellen:

1) 3, 2: Gr. Text = μετανοεῖτε. Vulg. = poenitentiam agite. Til. = עשו תשובה. (Vergl. Wetstein, Proleg. p. 117)

2) 3, 4: Gr. Text = μέλι ἄγριον. Vulg. = mel silvestre. Til. = רבש היער.

3) 5, 15: Gr. Text = καὶ λάμπει. Vulg. = ut luceat. Til. = להאיר.

4) 5, 26: Gr. Text = κοδράντης. Vulg. = quadrans. Til. = רבוע.

5) 5, 40: Gr. Text = κριθῆναι. Vulg. = judicio contendere. Til. = להריב במשפט.

6) 5, 44: Gr. Text = εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, fehlt bei Vulg. und bei Tilius.

7) 6, 14: Gr. Text = ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Vulg. = dimittet et vobis Pater vester coelestis delicta vestra. Til. = גם יסלח לכם אביכם שבשמים חטאותכם.

8) 6, 15: Gr. Text = ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν. Vulg. = Si autem non dimiseritis hominibus. Til. = ואם לא תסלחו לאנשים.

9) 7, 21: Vulg. hat am Schlusse des Verses: ipse intrabit in regnum coelorum, was sich im griechischen Text nicht findet, dagegen bei Til. ausgedrückt ist durch הוא יבא עמי במלכות שמים.

10) 7, 24: Gr. Text = ὁμοιώσω. Vulg. = assimilabitur. Til. = ירמה.

11) 7, 29: Gr. Text = οἱ γραμματεῖς. Vulg. = scribae eorum et Pharisaei. Til. = סופרים ופרושים.

12) 8, 9: Gr. Text = ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν. Vulg. = ego homo sum sub potestate constitutus. Til. אני הושמתי תחת ממשלת.

13) 8, 26: Gr. Text = ἐπετίμησεν. Vulg. imperavit. Til. = ויצו (wo doch גער hätte gebraucht werden können, wenn ἐπετίμησεν hätte ausgedrückt werden sollen).

14) 8, 29: Gr. Text = υἱὲ τοῦ θεοῦ. Vulg. = Jesu Fili Dei. Til. = ישו בן אלהים.

15) 8, 31; Gr. Tex = εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς. Vulg. = si ejicis nos hinc. Til. = אם תוציאנו מזה.

16) 8, 32: G. Text = ὥρμησεν κατὰ τοῦ κρημνοῦ. Vulg. = impetu abiit per praeceps. Til. = הלך בסער ובסעף גדול ויתנפלו.

17) 9, 16: Gr. Text = ἄγναφος. Vulg. = rudis. Til. = הפסול.

18) 9, 36: Gr. Text = ἐσκυλμένοι καὶ ἐῤῥιμμένοι. Vulg. = vexati et jacentes. Til. = טרוחים ושוכבים.

19) 10, 4: Gr. Text = Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος. Vulg. = Jacobus Alphaei et Thaddaeus. Til. = ויעקב אלפי ותדיאו.

20) 10, 5: Gr. Text = εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν. Vulg. = in civitates Samaritanorum. Til. = אל ערי השמרונים.

21) 10, 9: Gr. Text = μηδὲ χαλκόν. Vulg. = neque pecuniam. Til. = ואל המעות.

22) 10, 12: Am Ende des Verses hat die Vulgata den Zusatz: Dicentes: Pax huic domui. Ebenfalls Til. = לאמר שלום לזה הבית.

23) 10, 31: Gr. Text = διαφέρετε ὑμεῖς. Vulg. = meliores estis vos. Til. = אתם טובים. Vergl. dagegen 6, 26, wo das griech. διαφέρετε ὑμεῖς in der Vulgata durch pluris estis wiedergegeben ist, und in Folge dessen bei Til. durch יותרים מהם. (Vergl. auch 12, 12).

24) 11, 16: Gr. Text = ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑταίροις. Vulg. = qui clamantes coaequalibus. Til. = שקוראים לדומיו.

25) 11, 23: Gr. Text = ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα. Vulg. numquid usque in coelum exaltaberis? Til. = הלא עד השמים תרומי.

26) 11, 23: Gr. Text = ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. Vulg. = usque in infernum descendes. Til. = עד גהינם תרדי.

27) 11, 30: Gr. Text = χρηστός. Vulg. = suave. Til. = מתוק.

28) 12, 16: Vergl. 8, 26.

29) 12, 22; Gr. Text = ὥστε τὸν κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. Vulg. = ita ut loqueretur et videret. Til. = כדי שיכול לדבר ולראת.

30) 12, 31: Gr. Text = οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. Vulg. = non remittetur. Til. = לא יסלח.

31) 12, 44: Gr. Text = σεσαρωμένον. Vulg. = scopis mundatam. Til. = ומטוהר ביעים.

32) 12, 47: Gr. Text = ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. Vulg. = quaerentes te. Til. = מבקשים אותך.

33) 13, 47: Gr. Text = καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ. Vulg. = et ex omni genere piscium congreganti. Til. = והיא אוספה מכל מיני דגים.

34) 14, 3: Gr. Text = τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Vulg. = uxorem fratris sui. Til. = אשת אחיו.

35) 14, 7: Gr. Text = ὃ ἐὰν αἰτήσεται. Vulg. = quodcunque postulasset ab eo. Til. = כל מה שתשאל ממנו.

36) 14, 26: Gr. Text = καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταί. Vulg. = et videntes eum. Til. = ורואים אותו.

37) 15, 5: Gr. Text = δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς. Vulg.

= Munus, quodcunque est ex me, tibi proderit. Til. = כל מתן שהוא ממני היא תועלתך:

38) 15, 14: Gr. Text = τυφλοί εἰσιν ὁδηγοὶ τυφλῶν. Vulg. = caeci sunt et duces caecorum. Til. = עורים הם ונוהגי העורים.

39) 15, 31: Das griechische κυλλοὺς ὑγιεῖς fehlt in der Vulgata, daher auch bei Til.

40) 15, 38: Gr. Text = χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. Vulg. = extra parvulos et mulieres. Til. = בלתי הטף והנשים.

41) 16, 3: Gr. Text = τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε; Vulg. = signa autem temporum non potestis scire? Til. = ואותות העתים לא יכולתם לדעת:

42) 16, 6: Gr. Text = Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. Vulg. = Qui dixit illis. Til. = והוא אמר להם.

43) 16, 13: Gr. Text = τὰ μέρη Καισαρείας. Vulg. = partes Caesareae. Til. = גבולי ציסריאה. Das ציסריאה kann nur aus dem lateinischen Caesarea entstanden sein (צ = C).

44) 16, 20: Gr. Text = ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός. Vulg. = quia ipse esset Jesus Christus. Til. = שהוא ישו המשיח.

45) 17, 7: Gr. Text = καὶ εἶπεν. Vulg. = dixitque eis. Til. = ויאמר אליהם.

46) 17, 26: Gr. Text = λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος. Vulg. = et ille dixit. Til. = והוא אמר.

47) 18, 18: Gr. Text = ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ — ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. Vulg. = ligata erunt *et* in coelo — erunt soluta *et* in coelo. Til. = הם יהיו אסורים גם בשמים
= הם יהיו מותרים גם בשמים

48) 18, 26: Gr. Text = ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ. Vulg. = servus ille orabat eum. Til. = העבד ההוא ויתחנן אליו. Abgesehen davon, daß das „ille“ der Vulgata bei Til. übersetzt ist (ההוא), so paßt ויתחנן nur zu orabat; vergl. dagegen 20, 20, wo προσκυνοῦσα durch adorans in der Vulgata und demzufolge durch ותשתחו bei Til. wiedergegeben ist.

49) 18, 29: Gr. Text = καὶ ἀποδώσω σοι. Vulg. = et omnia reddam tibi. Til. = ואני אשלם לך הכל.

50) 19, 17: Gr. Text = τί με λέγεις ἀγαθόν; Vulg. = quid me interrogas de bono? Til. = מה תשאל לי על הטובה.

51) 20, 17: Gr. Text = κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Vulg. = secreto et ait illis. Til. = בסתר ויאמר אליהם.

52) 20, 23: Gr. Text = οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι. Vulg. = non est meum dare vobis. Til. = אינו הוא לי לתת לכם.

53) 20, 34: Gr. Text = ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Vulg. = viderunt. Til. = ראו.

54) 21, 17: Gr. Text = καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. Vulg. = ibique mansit. Til. = וישב שם.

55) 21, 20: Gr. Text = πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ; Vulg. = Quomodo continuo aruit? Til. = איך פתאום יבשה.

56) 22, 5: Gr. Text = εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν. Vulg. = in villam suam. Til. = אל כפרו.

57) 22, 30: Gr. Text = ὡς ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ εἰσίν. Vulg. = erunt sicut angeli Dei in coelo. Til. = יהיו כמלאכי האלהים בשמים.

58) 22, 31: Gr. Text = τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος. Vulg. = dictum a Deo dicente vobis. Til. = שנאמר מאת האלהים האומר אליכם.

59) 22, 35: Gr. Text = νομικός. Vulg. = legis doctor. Til. = מלמד התורה. Hätte „Gesetzeskundiger" (νομικός) ausgedrückt werden sollen, so hätte nach Analogie von Esr. 7, 6 übersetzt werden können: סופר מהיר בתורת משה.

60) 23, 14: Gr. Text = καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. Vulg. = orationes longas orantes. Til. = כדי להתפלל תפילות ארוכות.

61) 23, 23: Gr. Text = τὸ ἡδύοσμον. Vulg. = mentham. Til. = את מנתא. Das Wort מנתא scheint aus Rücksicht auf das lat. Wort gewählt zu sein.

62) 24, 18: Gr. Text = τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Vulg. = tunicam suam. Til. = את לבושו.

63) 24, 32: Gr. Text = ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς. Vulg. = ab arbore autem fici. Til. = בעץ התאנה.

64) 25, 3: Gr. Text = αἵτινες μωραί. Vulg. = sed quinque fatuae. Til. = החמש הכסילות.

65) 25, 16: Gr. Text = καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. Vulg. = et lucratus est alia quinque. Til. = ויקנה חמש אחרות. Vergl. V. 20 u. 22.

66) 25, 29: Gr. Text = καὶ ὃ ἔχει. Vulg. = et quod videtur habere. Til. = גם מה שנראה היות לו.

67) 26, 59: Gr. Text = ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν. Vulg. = ut eum morti traderent. Til. = למסור אותו למות.

68) 26, 64: Gr. Text = ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως. Vulg. = a dexteris virtutis Dei. Til. = מימין כח האלהים.

69) 27, 5: Gr. Text = ἀπήγξατο. Vulg. = laqueo se suspendit. Til. = ויתתל בפח.

70) 27, 64: Gr. Text = ἀσφαλισθῆναι. Vulg. = custodiri. Til. = להשמר. Vergl. dagegen V. 66, wo ἠσφαλίσαντο durch munierunt und demgemäß bei Til. durch ויבצרו wiedergegeben ist.

71) 28, 3: Gr. Text = λευκὸν ὡσεὶ χιών. Vulg. = sicut nix. Til. = כמו שלג.

Man sieht aus dieser Aufzählung, daß die Quelle der Übersetzung wohl ohne Zweifel die Vulgata ist.

Die Citate aus dem Alten Testament sind fast alle nach dem Grundtext wiedergegeben, zuweilen also ganz verschieden von der Vulgata, so:
2, 6, 15, 18; 4, 4, 6; 5, 31; 11, 10; 12, 18—21; 13, 14 u. 15, 35; 15, 8 u. 9.

Abweichend vom Grundtext und nur Übersetzung sind folgende Stellen: 4, 7, 10; 27, 9 u. 10.

Manche Zusätze finden sich vor, welche aber größtentheils nur deshalb gemacht zu sein scheinen, um den Zusammenhang klarer und deutlicher erscheinen zu lassen, nicht etwa in feindlicher Tendenz.

Solche Zusätze sind:

1) 1, 13: הוליד את אבנר אבנר.
2) 1, 20: כי מרוח הקודש היא הרה.
3) 1, 22: ישעיה.
4) 2, 9: מנגד.
5) 2, 13: ושם תעמוד.
6) 2, 14: ויעש כאשר אמר לו המלאך.
7) 2, 17: עליו השלום (die gewöhnliche jüdische Segensformel).
8) 3, 15: הניחו וטבלו.
9) 4, 1: יהודה.
10) 7, 1: אל תחייבי ולא תחייבו.
11) 7, 11: דורשין.
12) 7, 15: מרמה מלאים.
13) 7, 21: עמי.
14) 8, 16: לבד.
15) 8, 18: את תלמידיו.
16) 9, 25: ויאמר קומי קומי.
17) 9, 35: בעם.
18) 10, 7: שובו שובו כי.
19) 12, 1: מן הקמות.
20) 12, 10: וכל זה.
21) 13, 21: ודומה לזרע.
22) 13, 22: האלהים.
23) 15, 17: עד עתה.
24) 15, 32: במדבר.
25) 17, 12: יקבל.
26) 17, 15: ומאותו החולי הוא.
27) 19, 7: אם לא ישרה בעיניו.
28) 19, 9: או שישלח.
29) 19, 9: גם כן.
30) 19, 17: האל.
31) 20, 30: יצאן.
32) 21, 33: לפועלו.
33) 21, 37: אולי.

34) 21, 40: חשבו בלבבכם.
35) 22, 38: שבכל התורה.
36) 22, 43: קדשו.
37) 24, 19: ולילדות.
38) 24, 42: שתים בערש אחד ילקח ואחד יעזב.
39) 24, 47: באמת.
40) 25, 9: לא נתן לכם.
41) 25, 14: במדינת הים.
42) 25, 41: המלך.
43) 26, 2: ויאסר.
44) 26, 2: אות.
45) 26, 5: נעשה זה.
46) 26, 6: אחת.
47) 26, 13: על שמה.
48) 26, 14: תלמידיו.
49) 26, 27: ואחר כן.
50) 26, 29: אשר בשמים הוא.
51) 26, 39: עשה.
52) 26, 47: תלמידיו.
53) 26, 63: לא ענה כלום.
54) 27, 3: אשר נתנו לו ויתנם.
55) 27, 63: אחרי מותו.

Veränderungen, welche aber meistens ohne Belang sind, kommen an folgenden Stellen vor:

1) 1, 1: Vulg. = Liber generationis. Til. = אלה תולדות.
2) 1, 14: Vulg. = Achim, Achim autem. Til. = אמון ואמון.
3) 1, 19: Vulg. = eam traducere. Til. = למסור אותה למיתה ולא לגלותה.
4) 1, 24: Vulg. = et accepit conjugem suam. Til. = ולקח אותה לאשה.
5) 2, 3: Vulg. = turbatus est. Til. = נתמלא חמה.
6) 2, 12: Vulg. = et responso accepto in somnio, ne redirent ad Herodem. Til. = הם אחוזים בשנה והנה המלאך נראה אליהם לאמר השמרו משוב ירושלם אל הורודום.
7) 2, 13: Vulg. = usque dum dicam tibi. Til. = עד שובי אליך.
8) 3, 11: Vulg. = in Spiritu sancto et igne. Til. = באש רוח הקדש.
9) 4, 18: Vulg. = juxta mare Galilaeae. Til. = עליהם מהגליל, wahrscheinlich nur ein Schreib-, oder Druckfehler für על הים.
10) 6, 18: Vulg. = et Pater tuus, qui videt in abscondito. Til. = שהוא.
11) 6, 19 u. 20: Vulg. = aerugo et tinea. Til. = חסיל ועש.
12) 7, 6: Vulg. = et conversi dirumpant vos. Til. = הכלבים ויסחבום.

13) 7, 13: Vulg. = qui intrant per eam. Til. = ילכו עליה.
14) 9, 3: Vulg. = quidam de scribis. Til. = הסופרים.
15) 9, 33: Vulg. = locutus est mutus. Til. = דבר ולא היה עוד אלם.
16) 10, 37: Vulg. = non est me dignus. Til. = אינגו ראוי להיות עמי במלכות שמים.
17) 11, 28: Vulg. = et ego reficiam (ἀναπαύσω) vos. Til. = ואני אשביעכם.
18) 12, 12: Vulg. = ut accusarent eum. Til. = כדי להלשינו לבית דין.
19) 13, 10: Vulg. = quare in parabolis eis? Til. = אדני למה תדבר עמנו במשלים.
20) 14, 11: Vulg. = et allatum est caput ejus in disco. Til. = וישנשא ראשו בקערה ויתנו אותו לנערה ויעשו כן.
21) 14, 30: Vulg. = validum timuit, et quum coepisset mergi. Til. = ירא מאד פן יטבוע.
22) 14, 32: Vulg. = et quum ascendissent. Til. = וכשעלה.
13) 15, 4: Vulg. = Nam Deus dixit. Til. = הלא כתוב בתורתכם מפי האלהים.
24) 16, 13: Vulg. = interrogabat discipulos suos. Til. = וישאל לכל לאחד מתלמידיו.
25) 16, 17: Vulg. = quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. Til. = כי לבשר ודם לא נגלה זה כי אם לך שנגלה לך מאבי שהוא בשמים:
26) 16, 18: Vulg. = et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Til. = ושערי תחתיות לא יגברו עליך.
27) 16, 21: Vulg. = quia oporteret — multa. pati. Til. = כי היה צריך לסבול שם יסורים רבים וגידופים רבים:
28) 18, 25: Vulg. = et reddi. Til. = עד שיהיה לו כל התשלום שחיב לו:
29) 18, 34: Vulg. = tradidit eum tortoribus. Til. = וימסר אותו בבית האסורים.
30) 21, 24: Vulg. = in qua potestate haec facio. Til. = במה יכולת עשיתי מה שעשיתי.
31) 21, 42: Vulg. = in Scripturis. Til. = בתהלים.
32) 23, 4: Vulg. = digito autem suo. Til. = ובעצמן, (wohl auch nur ein Druck- oder Schreibfehler).
33) 23, 31: Vulg. = quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt. Til. = כי אתם באים מאותם שהרגו את הנביאים ובניהם אתם:
34) 24, 48: Vulg. = Moram facit dominus meus venire. Til. = יאחר אדוניו לבוא.
35) 25, 18: Vulg. = abiens fodit in terram et abscondit pecuniam domini sui. Til. = הלך וחפר בארץ ויטמן אותה בארץ.

36) 25, 19: Vulg. = dominus servorum illorum. Til. = אותו האדן

37) 25, 21 u. 23: Vulg. = Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam. Til. = האח יען אשר היית עבד טוב ונאמן על המעט בא ואפקידך על הרבים:

38) 25, 32: Vulg. = et congregabuntur ante eum. Til. = ויקח לו לפניו.

39) 25, 40: Vulg. = uni ex his fratribus meis minimis. Til. = לאחד מאלה אשר הם לי כאחים קטנים.

40) 26, 48: Vulg. = Qui autem tradidit eum, dedit illis signum. Til. = ויהודה אשר מסר אותו נתן לאותו העם הבה עמו אות.

Auslassungen finden sich an folgenden Stellen:

1) 1, 1: Vulg. = Jesu Christi. Til. = ישו.

2) 1, 6: Vulg. = David autem rex. Til. = ודוד.

3) 1, 12: Vulg. = et post transmigrationem Babylonis fehlt bei Til. ganz.

4) 1, 17: Vulg. = et a David usque ad transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim fehlt ebenfalls bei Til.

5) 1, 20: Vulg. = angelus Domini. Til. = המלאך

6) 2, 3: Vulg. = Herodes rex. Til. = הורודום.

7) 3, 3: Vulg. = qui dictus est per Isaiam prophetam. Til. = הוא אשר אמר ישעיהו.

8) 3, 14: Vulg. = Joannes autem prohibebat eum, fehlt bei Til.

9) 5, 19: Vulg. = qui autem fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum, fehlt bei Til. ganz.

10) 6, 20: Vulg. = et ubi fures non effodiunt nec furantur. Til. = ואשר שם הגנבין לא יגנבו.

11) 8, 32: Vulg. = Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, fehlt bei Til.

12) 9, 9: Vulg. = et surgens secutus est cum, fehlt bei Til.

13) 9, 14: Vulg. = nos et Pharisaei. Til. = והפרושים.

14) 9, 35: Vulg. = et castella, fehlt bei Til.

15) 10, 13: Vulg. = veniet pax vestra super eam; si autem non fuerit digna, fehlt bei Til.

16) 13, 21: Vulg. = propter verbum, fehlt bei Til.

17) 23, 35: Vulg. = a sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae. Til. = מן הבל עד זכריה.

18) 26, 41: Vulg. = ut non intretis in tentationem. Til. = שלא תבאו.

19) 27, 19: Vulg. = per visum, fehlt bei Til.

20) 28, 5: Vulg: = qui crucifixus est, fehlt bei Til.

Der Vollständigkeit halber will ich nun noch die dem Evangelium beigefügten 23 Einwürfe in der Übersetzung folgen lassen:

1ste Frage:

Wie könnt ihr sagen, daß Jesus gekommen sei, um die Menschen von den Sünden zu reinigen (לטר habe ich als corrumpirt aus לטהר aufgefaßt), und um sie aus der Gehenna zu führen, und siehe, durch seine Tödtung hätte er ja die Schuld der Juden vergrößert, welche ihn aufhingen, da es keine größere Sünde geben kann als Gott aufzuhängen.

2te Frage:

Es steht geschrieben im Buche Matthaei: Nicht bin ich gekommen aufzulösen u. s. w., (Dieser Vers [5, 17] wird auch im Talmud Sabbat 116^{b} angeführt, ebenfalls Jeh. ha-Levi, das Buch Kusari I, 4), und im Gesetz Mose steht geschrieben: „Am achten Tage soll beschnitten werden das Fleisch seiner Vorhaut", und ferner: Jedes Gebot, welches ich dir heute gebiete, habt Acht es zu erfüllen, nicht sollst du hinzuthun, und nicht davon nehmen. Wenn es so ist, so zeigt es sich, daß er das Gesetz Mose aufgelöst hat.

3te Frage:

Wenn er Gott ist, warum nennt er sich selbst „Menschensohn"? Und doch haben wir an manchen Stellen gefunden, daß die Schrift uns lehrt, daß er nicht nach dem Bilde des Menschensohnes beschaffen ist, wie geschrieben steht: Nicht ein Mensch ist Gott, daß er löge und Menschensohn, daß er bereute. Und auch sagt David: Vertrauet nicht auf Fürsten, auf Menschenkinder u. s. w. Und wiederum steht geschrieben: Verflucht der Mann, welcher auf Menschen vertraut. Alle diese Worte gehen auf Jesus der des Menschen Sohn heißt.

4te Frage:

Es steht geschrieben im Jesaias: Die das Schweinefleisch essen, den Gräuel und die Maus, werden sämmtlich hingerafft, spricht Jahve, ein Ausspruch, welcher zu verstehen gibt, daß das Schweinefleisch in Ewigkeit nicht erlaubt ist.

5te Frage:

Warum fastet ihr am sechsten Tage, an welchem er gekreuzigt wurde? Nach euren Worten, daß ihr durch seine Kreuzigung und durch seine Leiden von der Gehenna errettet seid, müßtet ihr an diesem Tage ein Fest und ein Gelage und Freudenmahl veranstalten.

6te Frage:

Was hat Jesus Vorzüglicheres gethan als alle übrigen heiligen Männer? Denn siehe, Henoch und Elias sind gen Himmel gefahren, Mose hat das Wasser in Blut verwandelt, hat die bittern Wasser süß gemacht, hat Israel durch das Meer geführt, Elisa hat aus einem Kruge Oel viele Gefäße gefüllt, hat den Naeman von seinem Aussatze befreit, hat zwei Todte wieder belebt. Bei alledem glauben wir nicht, daß sie Gottheiten sind, sondern gerechte Menschen.

7te Frage:

Was eure Behauptungen anbetrifft, daß ihr nämlich sagt, er sei Sohn Gottes, siehe so haben wir an manchen Stellen gefunden, daß die Israeliten Söhne Gottes genannt werden (ich habe מקום in der Bedeutung von יהוה gefaßt, wie es bei den Rabbinen häufig vorkommt, weil Gott alles umfaßt, vergl. Elias Levita in Tischbi:

לפי שהו מקום הכל ואין הכל מקומו

oder Aben Esra:

קדמונינו זכרונם לברכה קראוהו מקום בעבור שכל מקום מלא כבודו:)

wie es heißt: Söhne Jahves seid ihr. Wenn es nun so ist, so ist es nicht erlaubt zu sagen, daß er Gott ist, denn sonst wären alle Israeliten Gottheiten.

8te Frage:

Wie war euer Messias ein Fürst des Friedens, da dessen Tage nur Streit waren, und da seitdem die Welt von Kriegen nicht ruhte, und geschrieben steht: „Der Mehrung der Herrschaft und des Friedens ist kein Ende", und Jesus sagt: Nicht bin ich gekommen, Frieden zu bringen, sondern Schwert. Wenn die Sache also liegt, so sind seine Worte den Propheten entgegen.

9te Frage:

Wenn er Gott war, warum verbarg er sich im Fleisch, und wes-

halb kam er nicht offen, um sein Gesetz offenbar zu erneuern, auf daß nicht die Menschen seiner Zeit irrten? Größer ist nun der Untergang, da er im Verborgenen unterging, als die Erlösung, denn siehe, durch diese seine Verborgenheit hat man sich im Glauben an ihn getheilt.

10te Frage:

Es steht geschrieben, daß wie Jonah im Bauche des Fisches drei Tage und drei Nächte war, so auch Jesus in der Erde drei Tage und drei Nächte sein werde. Das ist nicht die Wahrheit, denn siehe, er war nach euren Worten nur drei Tage und zwei Nächte in der Erde.

11te Frage:

Es steht geschrieben: „Nicht kann der Mensch mich sehen und lebendig bleiben", wie nun, wenn Jesus Gott war, warum sahen ihn alle Weltkinder, und es starb doch nicht ein einziger von allen denen, die ihn sahen?

12te Frage:

Es steht geschrieben, daß jeder der Glauben hat an Jesus, nur wie ein Senfkorn groß, durch sein Wort einen Berg von seiner Stelle versetzen könne. Wir aber sehen, daß nicht einmal die heiligsten unter ihnen im Stande sind, irgend etwas ganz Leichtes zu thun, um wie viel weniger alle übrigen Leute. Also haben sie doch nicht die Kraft und das Vermögen, irgend etwas zu thun, auch wenn sie an ihn glauben.

13te Frage:

Wenn euer Messias Gott ist, warum ritt er auf dem unreinen Thiere? Steht doch in dem Gesetz geschrieben: Sowohl Schaf als Rind sollen nicht weiden vor diesem Berge. Was? Nicht einmal das reine Vieh darf weiden, um wie viel weniger das unreine Vieh. Und hier reitet er selbst auf dem unreinen Thiere.

14te Frage:

Weshalb hungerte Jesu? Wenn du sagst: wegen des Fleisches, so freuen wir uns doch des Mose, (über ihm sei Frieden), der obgleich auch Fleisch und Blut, doch vierzig Tage und vierzig Nächte fastete als er der Allmacht nahte und nicht Hunger fühlte, und dieser, der selbst Gott sein will, warum hungerte dessen Fleisch?

15te Frage:

Wenn das Passahlamm auf Jesus deutet, so müßten doch viele Jesus geboren und aufgehängt werden, da er (Gott) den Kindern Is-

rael nicht befohlen hat, Ein Schaf zu nehmen, sondern sie nahmen viele Passahlämmer.

16te Frage:

Es steht geschrieben: Nehmet hin, dies Brod ist mein Leib, und dieser Wein ist mein Blut im neuen Testament. Wie kann dieser ein Stück von seinem Fleische abschneiden und es ihnen geben? Oder bestand sein Körper aus Brod und Wein, und gab er von dem Überschusse [vergl. Buxtorf, lexicon talm. 2303] Brod, und war das der Leib, den sie aßen und tranken?

17te Frage:

Warum war seine Seele betrübt über den Tod? Vielleicht sagst du, daß er vom Fleische sprach, daß es angst war; aber er sagt doch: Meine Seele ist betrübt, und nicht: Mein Fleisch ist betrübt. Auch weiß die ganze Welt, daß das Fleisch nicht spricht und durchaus kein Wissen hat, sondern wie Stein wäre, wofern nicht die Kraft des Geistes hinzuträte.

18te Frage:

Wenn er der Sohn Gottes war, und der Vater und der Sohn zusammen eins wären, so müßte auch ein Wille sein, und doch sagt er, als er vor seinem Vater betete: Mein Vater, wenn es möglich ist, daß ich diesen Kelch nicht trinke, so thue es, und wenn nicht, so thue nach deinem Willen, nicht geschehe nach meinem Willen, sondern nach deinem Willen. Daher sind also die Willen nicht gleich.

19te Frage:

Wenn er Gott war, warum sagte er, als er betete, zu seinem Vater, daß er seinen Willen thäte. Es geht hieraus hervor, daß es nicht in seiner Macht lag, irgend etwas zu thun, sondern nur nach dem Willen seines Vaters, und wenn er irgend etwas that, so that er es nach dem Willen seines Vaters, aber nicht aus eigener Machtvollkommenheit.

20ste Frage:

Warum sagt er: Es ist mir alle Herrschaft des Himmels und der Erde übergeben? Wer aber hat sie ihm übergeben? Wenn er der Sohn Gottes und Gott ist, wie ihr behauptet, so bedarf es doch nicht dieser Schenkung? Denn die ganze Welt gehörte ja doch schon ihm.

21ste Frage:

Gleichwie das Fleisch und die Seele zusammen den Menschen ausmachen, so bilden nach euren Worten Gottheit und ein solcher

Mensch den Messias. Hieraus folgt, daß, wenn der Mensch getödtet wird, auch die Gottheit getödtet werden muß. Jesus war nach euren Worten Gott und Mensch und er wurde getödtet. So wurde denn also seine Gottheit getödtet. Wenn aber seine Gottheit getödtet wurde, so war er nicht Gott, denn Gott wird nicht getödtet.

22ste Frage:

Wenn er auf die Erde gekommen ist, sich den Leiden und dem Tode um euretwillen zu überliefern, warum sagt er dann, daß Judas Ischariot ihn überliefern würde? Siehe, deshalb ist er gekommen, um gerichtet und verurtheilt zu werden.

23ste Frage:

Was diejenigen betrifft, welche sagen, daß wir um der Sünde der Tödtung Jesu willen in der Verbannung leben, so haben sie nicht Recht, denn schon vor seinem Tode lebten wir im Exil, und wenn es auch wirklich der Fall wäre, so steht doch geschrieben, daß er in der Stunde seines Todes seinen Vater bat und sprach: Mein Vater, vergieb ihnen was sie thun, denn sie wissen nicht, was sie thun. Wenn nun der Vater und der Sohn eins sind, und der Wille nur einer ist, so wäre doch wirklich die Sünde schon vergeben, weil er sie selbst vergeben hat. —

Druckfehler im hebraeischen Text.

pag. 7: 4, 2: אחדי statt אחרי.
pag. 8: 5, 9: כו statt כי.
pag. 11: 6, 5: חצם statt חפצם.
pag. 16: 8, 28: בדרד statt בדרך.
pag. 64: Zeile 5 von unten: הדיגת statt הריגת.

שאל אם הוא היה אלוה למה כשהתפלל אמר לאביו שיעשה רצונו נראה מכאן שלא היה בידו כח לעשות כלום אלא ברצון אביו ואם כלום עשה ברצון אביו עשה ולא מיכולתו:

שלא למה אמר נתונה היא לי כל ממשלת שמים וארץ ומי נתן לו אם הוא בן אלהים ואלוה כמו שאתם אומרים אין צריך מתנה והלא כל העולם כולו שלו הוא:

שאל כשם שהבשר והנשמה יחד הם אדם כך כדבריכם אלהות ואדם כאחד הם המשיח אם כן כשנהרג האדם נהרג האלהות ישו היה לפי דבריכם אלוה ואדם ונהרג אם כן נהרג אלהותו אם נהרג אלהותו הוא לא היה אלוה כי האלוה לא יהרג:

שאל אם הוא בא בארץ למסור עצמו ליסורים ולמיתה בעדכם למה אמר שיהודה אסקריוטי מסרו הרי לכך בא להיות נשפט ונדון:

שאל לאותם שאומרים שבעון הדיגת ישו אנו בגלות זה אינו אמת הלא קודם מיתתו אנו בגלות ואף אם יהיה כן כבר כתב שבשעת מיתתו בקש מאביו ואמר אבי מחול להם מה שהם עושים כי אינם יודעים מה שעושים ואם האב והבן דבר אחד ורצון אחד יהיה באמת נמחל אותו העון יען שהוא בעצמו מחל:

שהיו בהם לא יכלו לעשות דבר אחד קל כל שכן כל שאר העמים אם כן לא היה בידם שולטנות ויכולת לעשות שום דבר אף אם בו יאמינו:

שאל אם משיחכם אלהים למה רכב על הבהמה טמאה והלא כתוב בתורה גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא ומה אפילו בהמה טהורה גזר שלא ירעו כל שכן בהמה טמאה וכאן הוא רכב בעצמו על הבהמה טמאה:

שאל למה נרעב ישו אם תאמר למען הבשר והלא ראינו במשה עליו השלום שהיה גם הוא בשר ודם וצם ארבעים יום וארבעים לילה כשקרב עצמו אל השכינא ולא נרעב וזה שהיה הוא עצמו אלוה למה נרעב בשרו:

שאל אם שה של פסח רמז על ישו אם כן משמע שישוים הרבה עתידים להולד ולתלות מאחר שלא ציוה לבני ישראל לקחת שה אחד אלא הרבה פסחים לקחו:

שאל כתיב קחו זה הלחם הוא גופי וזה היין הוא דמי בעדות חחדשה איך היה זה חתך חתיכת בשרו ונתן להם או גופו היה מלחם ויין ומן השיורים נתן לחם וזהו הגוף שאכלו ושתו:

שאל למה היתה עציבת נפשו על המות אם תאמר שהוא מדבר על הבשר שהוא מפחיד והלא הוא אומר עציבת נפשי ולא עציבת בשרי וגם כל העולם יודעים שהבשר אינו מדבר ואינו יודע כלום אלא היה כאבן כי אם מכח הרוח:

שאל אם הוא בן האלוה והאב והבן כלם אחד מן החיוב שיהיה גם הרצון אחד והוא כשהיה מתפלל לפני אביו אמר אבי אם אפשר שלא אשתה זה הכוס עשה ואם לאו עשה כטוב בעיניך לא יהיה כרצוני אלא כרצונך אם כן לא היו הרצונות שוות:

שאל מה עשה ישו יותר מכל שאר האנשים הקדושים שהרי חנוך ואליה עלו למרום ומשה הפך את המים לדם המתיק מי המרים הוליך ישראל לתוך הים אלישע עשה מכד שמן אחד כמה כלים מלאים אסף נעמן מצרעתו והחיה שני מתים ועם כל זה אין אנו מאמינים שהם אלוהות אלא אנשים צדיקים:

שאל לדבריכם שאתם אומרים שהוא היה בן אלהים הרי מצינו בכמה מקומות שישראל קרוים בנים למקום שנאמר בנים אתם ליי אם כן אינו לומר שהוא אלוה שאם כל ישראל יהיו אלוהות:

שאל היך הוה משיחכם שר שלום שהיה כל ימיו תגר ומאז לא נשקט העולם ממלחמות וכתיב למרבה המשרה ולשלום אין קץ וישו אמר לא באתי לשום שלום בארץ כי אם חרב אם כן דבריו סותרים לנביאים:

שאל אם הוא אלוה למה כסה את עצמו בבשר ומפני מה לא בא בפרהסיא לחדש תורתו בגלוי כדי שלא יטעו אנשי אותו הדור גדולה האבידה שאבד בכסוי זה יותר מן הפדיון שהרי באותו כסוי נחלקו עליו מהאמין בו:

שאל כתוב כמו שהיה יונה במעי הדג שלשה ימים ושלשה לילות כן יהיה ישו בארץ שלושה ימים ושלשה לילות זה אינו אמת שהרי הוא לא היה לדבריכם בארץ אלא שלשה ימים ושני לילות:

שאל כתיב כי לא יראני האדם וחי והיאך אם ישו היה אלוה למה ראו אותו כל בני העולם ולא מת אפילו אחד מכל אותם שראוהו:

שאל כתיב שכל מי שמאמין בישו אפילו כגרעין של חרדל יוכל בדבורו להמיש הר ממקומו ואנו רואים אפילו היותר קדושים

שאל היאך אתם אומרים שישו בא לטר בני האדם מן הפשעים וכדי להוציאם מן הגיהנם והנה הוא בהריגתו הוסיף החטא על היהודים שתלאוהו שלא נמצא חטא גדול מתלית האלוה:

שאל כתוב בספר מתי לא באתי לחסור וכו' וכתיב בתורת משה וביום השמיני ימול בשר ערלתו וכתיב כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו אם כן נמצא שהוא הפר תורת משה:

שאל אם אלהים הוא למה קרא עצמו בן אדם והלא מצינו בכמה מקומות שמזהיר לנו התורה שלא לדמותו לבן האדם כמו שכתוב לא איש אל ויכזב ובן אדם ויתנחם ועוד אמר דוד אל תבטחו בנדיבים בבן אדם וכו' ועוד כתוב ארור הגבר אשר יבטח באדם וכל אילו הדברים היו בישו שנקרא בן אדם:

שאל כתוב בישעיה אוכלי בשר החזיר השקץ והעכבר יחדיו יסופו נאום יי משמע שבשר החזיר אינה מותרת לעולם:

שאל למה מתענין ביום ששי שבו נתלה לפי דבריכם שתלייתו וביסורין שלו אתם נצלתם מגהינם היה לכם לעשות באותו היום חג ומשתה ושמחה:

---

[7] ופתאום לכנה ואמרנה לתלמידיו כי קם ממתים והנה ילך לפניכם
בגליל ושם תראינה אותו והנה אמרתי לכם׃ [8] ובמהרה יצאו מן
הקבר ביראה ובשמחה גדולה וירוצו להגיד לתלמידיו׃ [9] וכשהלכו
לגיד לתלמידיו הנה ישו בא לקראתן לאמור שלום לכן והנה נגשו
ותפשו את רגליו ותשתחוינה לו׃ [10] אז אמר להן ישו אל תיראינה
לכנה והגדנה לאחי שילכו לגליל כי שם יראוני׃ [11] וכאשר הלכו
והנה קצת מהשומרים באו לעיר ויגידו לראשי הכהנים את כל
אשר היה׃ [12] ויאספו הזקנים ויועצו ויתנו כסף רב לסטרטיוטין
לאמר׃ [13] אמרו כי תלמידיו באו בלילה ויגנבהו בשכבנו׃ [14] ואם
זאת תשמע מאת הפקיד אנחנו נפתה אותו ונבטיח אתכם׃ [15] והם
לקחו את הכסף והם עשו כאשר הם לומדו והדבר פורסם בין
היהודים עד היום הזה׃ [16] ואחד עשר תלמידיו הלכו אל הגליל
על הר אשר שם העיד בהם ישו׃ [17] ויראו אותו וישתחוו וקצת
הסתפקו׃ [18] ויגש ישו וידבר אליהם לאמר נתונה לי כל ממשלת
בשמים ובארץ׃ [19] לכן אתם לכו ולמדו כל הגוים וטבלו אותם
בשם האב והבן ורוח הקדש׃ [20] ולמדו אותם לשמור כל אשר
צויתי אתכם והנני עמכם כל הימים עד תכלית העולם׃ חזק׃

8 ורצו m | 9 להגיד m | 9 ישוע m | 10 ישוע m | 11 הנה m | 11
משומרים m | 11 שנהיו m | 12 את זקנים m | 12 את רב כסף m | 14
הזאת m | 15 כסף m | 15 ויעשו m | 16 תלמידים m | 16 גליל m | 16
ישוע m | 18 ישוע m | 19 ועל כן m | 19 גוים m

הקדש ונראו לרבים: [54]ושרי המאה אשר היו אתו לשמור ישו
כשראו את רעש הארץ ואותם שנהיו יראו מאד ויאמרו באמת
בן האלהים היה זה: [55]והיו שם נשים רבות מרחוק רואות אשר
באו אחרי ישו מהגליל המשרתות לו: [56]וביניהם היתה מרים
מגדלנית ומרים יעקב ואם יוסף ואם זבדי: [57]וכשהיה ערב בא
איש אחד עשיר מן הרמתים ושמו יוסף וגם הוא תלמיד ישו:
[58]והוא נגש אל פילטוש וישאל את גוף ישו אז פילטוש צוה
לתת את גוף ישו: [59]ויקח יוסף את גוף ישו ויעטוף אותו בסדין
טהור: [60]וישים אותו בקברו חדש אשר חצב בסלע ויגל את
האבן גדולה על פתח הקבר וילך: [61]והיו שם מרים מגדלנית
ואחרות מרים יושבות למול הקבר: [62]וביום אחר אשר הוא אחר
בדיקת חמץ נאספו ראשי הכהנים ופרושים אל פילטוש לאמר:
[63]אדני זכרנו כי זה המתעה אמר כי בעוד שלשת ימים אחרי
מותי אקום: [64]על כן צוה להשמר הקבר עד יום השלישי פן
יבואו תלמידיו ויגנבוהו ויאמרו לעם כי מן המתים הוא קם ויהיה
התעתוע האחרון רע מן הראשון: [65]ויאמר אליהם פילטוש הנה
יש לכם משמרת לכו ושמרו כאשר ידעתם: [66]והם הלכו ויבצרו
את הקבר בשומרים ויחתמו האבן:

28 [1]ובערב השבת שיאיר באחד השבת באה מרים מגדלנית
ומרים אחרת לראות את הקבר: [2]והנה היה רעש גדול כי מלאך
יי ירד מן השמים ויגש ויגל את האבן מן הפתח וישב עליה:
[3]ויהיה מראהו כמו ברק ובגדיו כמו שלג: [4]ומן יראתו נבהלו
השומרים ויהיו כמו מתים: [5]ויען המלאך ויאמר לנשים אל
תיראינה אתן ידעתי כי את ישו אתם מבקשות: [6]איננו פה כי
הוא קם כמו שאמר באנה וראנה המקום אשר בו השכב אדני:

54 ושר m | 54 ואשר m ¦ 54 ישוע m | 54 הזה m | 55 ישוע m | 55 מגליל m | 56 וביניהן m | 57 ישוע m | 58 ישוע m | 58 das zweite ישו x < m | 59 ישו x < m | 60 ויגלל m | 60 אבן m | 62 החמץ m | 63 הזה מתעה m | 63 כי בעוד x < m, dafür bei m כשעוד הוא חי אחר | 63 אחרי מותי x < m | 64 ועל m | 64 להבצר m | 64 ממתים m | 64 ויהי m | 64 תיעתוע m | 64 אחרון m | 64 מראשון m

28 1 את vor הקבר x < m | 2 יהוה m | 2 משמים m | 2 ויגלל m | 2 אבן m | 2 מפתח m | 4 שומרים m | 4 והיו m | 5 מלאך m | 5 אתם m | 5 ישוע m | 5 ישו x + הנצלב m | 5 תבקשנה m | 6 אין הוא m | 6 הוא x < m | 6 אמר m | 6 מקום m

ראשו: 31 ואחרי שהלעיגו לו הפשיטוהו את המעיל וילבישוהו
בגדיו ויוליכו אותו להצלב: 32 והם יצאו ומצאו אדם קירני ושמו
סימון ואותו נגשו לשאת את צליבו: 33 ויבואו אל המקום שנאמר
גלגלתא: 34 ויתנו לו יין מהול בראש וכשטעם וימאן לשתות:
35 ואחרי שצלבו אותו חלקו בגדיו ויפילו הגורל למלאת מה
שנאמר על פי הנביא האומר יחלקו בגדי להם ועל לבושי יפילו
גורל: 36 וישבו וישמרוהו: 37 וישימו את דינו על ראשו וכן היה
כתוב זה ישו מלך היהודים: 38 אז נצלבו אתו שנים לסטסין
אחד מימין ואחד משמאל: 39 וכל העוברים היו מגדפים אותו
ומניעין את ראשו: 40 לאמר האח שתשבור את היכל האלהים
ובשלשת ימים תבנהו הושיעך אם בן האלהים אתה רד מן
הצליב: 41 וגם כן ראשי הכהנים ילעיגו עם הספרים ועם הזקנים
לאמר: 42 האחרים הושיע ואת עצמו לא יוכל להושיע אם הוא
מלך ישראל ירד עתה מן הצליב הזה ואנו נאמין בו: 43 בטח
באלהים יצילהו עתה אם חפץ כי אמר בן אלהים אני: 44 וכן
גם כן חרפוהו לסטסין אשר נצלבו אתו: 45 ומשעה הששית היה
חושך על כל הארץ עד שעה תשיעית: 46 ובשעה תשיעית קרא
ישו בקול גדול ויאמר אלי אלי למה שכחתני: 47 וקצת אנשים
אמרו כששמעו אמרו לאליה זה קורא: 48 ופתאום רץ אחד מהם
ויקח את הספוג וימלא אותו חומץ וישים על הקנה ויתן לו
לשתות: 49 ואחרים אמרו הרף ונראה אם יבא אליהו להציל
אותו: 50 וישו קרא עוד בקול גדול וישב את רוחו: 51 והנה פרוכת
ההיכל נקרעה לשני חלקים ממעל עד למטה: 52 והארץ רעשה
וסלעים נקרעו וקברים נפתחו ורבות גופות הקדושים אשר
שכבו קמו: 53 ויצאו מן הקברים אחר תקומתו ובאו אל עיר

31 מעיל m | 31 וילבישו m | 31 והוליכו m | 32 יוצאים m | 32 מצאו
את אדם m | 33 מקום m | 34 לו + x לשתות m | 35 גורל m | 35
כדי שנתמלא m | 35 מפי m | 37 וכן היה כתוב = x הנכתב m | 37
הזה ישוע m | 38 משמאלו m | 39 וכל > x m | 39 העוברים m | 39
מניעים ראשו m | 41 סופרים m | 41 זקנים m | 42 את אחרים m | 42
הזה ואנו x < m | 42 ונאמין m | 43 על אלהים m | 43 אמר x + כי
m | 43 האלהים m | 44 וגם כן m, das erste כן x < m | 45 ארץ m |
46 ישוע m | 46 לאמר m | 46 עזבתני m | 47 אנשים x + ששם m | 47
das erste אמרו = x אמרו m | 48 ספוג m | 48 בחמץ m | 48 קנה m |
50 וישוע m | 50 רוח m | 53 מקברים m

מאומה: [13]אז אמר לו פילטוש לא שמעת העדות אשר העידו
עליך: [14]והוא לא ענה לו כלום אפילו דבר אחד ויתמה הפקיד
מאד: [15]וביום החג היו נוהגים שהפקיד היה מוציא לעם אסור
אחד את אשר ירצו: [16]ואז היה אצלו אסור אחד פריץ ונקרא
שמו בר רבה: [17]וכשנאספו המה אמר אליהם פילטוס את מי
תרצו ואשלח אתכם אם בר רבה או ישו שנאמר משיח: [18]כי
הוא ידע שהם בשנאה מסרו אותו: [19]ובשבתו על בימה שלחה
לו אשתו לאמר לא יהיה לך עסק את הצדיק ההוא כי סבלתי את
רבות היום בעבורו: [20]וראשי הכהנים והזקנים פתו את העם
לישאל בר רבה ולאבד את ישו: [21]ויען הפקיד ויאמר אליהם
למי תרצו שישלח לכם מן השנים והם אמרו את בר רבה:
[22]ויאמר אליהם פילטוש ומה אעשה מישו שנקרא משיח ויענו
כלם ויאמרו יצלב: [23]ויאמר להם הפקיד ומה הרעה אשר עשה
והם חזרו וקראו יצלב: [24]וירא פילטוש כי הוא לא הצליח כי
מהומה גדולה תקום לכן לקח את המים ויכבס ידיו לפני העם
לאמר נקי אני מדם הצדיק הזה אתם תראו: [25]ויען כל העם
ויאמר דמו עלינו ועל בנינו: [26]אז שלח להם בר רבה ואת ישו
מסר להם ליסרו בשוטים ולהצלב: [27]ואז סטרטיוטין מהפקיד
לקחו את ישו ומסר להם בבית דין ויקהילו אליו את כל הכיתה:
[28]ויפשיטו אותו ויסובבהו מעיל שני: [29]וסבבו את ראשו סירים
לעטרה ויתנו קנה בימינו ויכרעו ברכים לפניו ויליצו לו לאמר
שלום לך מלך יהודים: [30]ויקיאו בו ויקחו את הקנה ויכו את

14 | m אין תשמע כמה עדות אלה יענו עליך 13 | m מאומה ענה
היו נוהגים 15 | על x < m, dafür bei m nur כלום אפילו 14 | m אין
אחד אשר הם 15 | m את אסיר 15 | m הוציא 15 | m היה דרך = x
ישוע 17 | m לכם = x אתכם 17 | m פילטוש 17 | m אסיר 16 | m רצו
| m וזקנים 20 | m בחלומות + x היום 19 | m אין 19 | m אליו 19 | m
| m להשלח 21 | m את מי 21 | m ישוע 20 | m < x ישו vor את 20
23 | m < x ויענו 22 | m שנאמר 22 | m לישוע 22 | m משנים 21
23 | m עוד + x והם 23 | m < x אשר 23 | m רעה 23 | m אליהם
bei x הוא 24 | m לאמר + x וקראו 23 | m קראו 23 | m < x חזרו
| m < x גדולה 24 | m אם + x כי 24 | m אין 24 | הצליח m nach
| m של הפקיד 27 | m ישוע 26 | m כפים 24 | m מים 24 | m ועל כן 24
הדין 27 | m < x ומסר להם 27 | m ישוע 27 | m < x ישו vor את 27
את ראשו 29 | m ויסככו 29 | m השני 28 | m ויסוככהו 28 | m כיתה 27 | m
m היהודים 29 | m ותכרעו 29 | m את קנה 29 | m לעטרת 29 | m < x

אליו שפחה לאמר ואתה היית עם ישו הגלילי: [70] והוא כחש
לעיני הכל לאמר לא ידעתי מה את אומרת: [71] וכשהוא יצא
לדלת ראתה אותו שפחה אחרת ותאמר לאותם אשר היו שם
גם זה היה את ישו הנצרי: [72] ועוד בשבועה כחש ואמר אני לא
ידעתי אותו: [73] ולאחר מעט קרבו מי שעמדו שם ויאמרו לכיפה
באמת גם אתה הוא מהם כי לשונך יגלך: [74] אז התחיל לאלות
ולהשבע שלא ידע אותו האדם ומיד שר התרנגול: [75] ויזכור כיפה
את דברי ישו אשר אמר בטרם ישור התרנגול תכחשני שלשה
פעמים ומיד יצא לחוץ ויבכה במרירות:
27 [1] ויהי בבקר ונוסדו יחד כל ראשי הכהנים וזקני העם על
ישו כדי לחייבו למות [2] ויאסרוהו ויוליכהו וימסרו אותו אל פונקיוש
פילטוש הפקיד: [3] אז ראה יהודה אשר מסר אותו כי נתחייב הוא
למות וינחם וישיב את השלשים כסף אשר נתנו לו ויתנם לראשי
הכהנים ולזקנים לאמר: [4] חטאתי יען אשר מסרתי את דם הצדיק
והם אמרו מה עלינו אתה תראה: [5] והוא השליך את השלשים
כסף אל ההכל ויתתל בפח: [6] וראשי הכהנים לקחו את הכסף
ויאמרו לא הותר לשלוח אותם לקרבן כי שכר הדם הם: [7] ויועצו
עצה ויקנו מאלה את חלקת שדה היוצר לקבורת הגרים: [8] ועל כן
נקרא החלקה חלק דמה עד היום הזה: [9] אז נתמלא מה שנאמר
על ידי ירמיה הנביא האומר ויקחו את שלשים הכסף אדר היקר
היקור אשר הוקירו מאת בני ישראל: [10] ויתנו אותם לחלקת
היוצר כאשר העיד בי יי: [11] וישו עמד לפני הפקיד וישאל אותו
הפקיד לאמור האתה מלך היהודים ויען לו ישו ויאמר אתה אומר:
[12] וכשהלשינו אותו ראשי הכהנים והזקנים הוא לא ענה אותם

72 | m ישוע 71 | m אין 70 | m ישוע 69 | m אחת + x שפחה 69
= x אותו 72 | m אין 72 | m כי = x ואמר אני 72 | m והוא עוד
75 | m דבר ישוע 75 | m תרנגול 74 | m < x אותו 74 | m האדם
m ויצא 75 | m < x ומיד 75 | m שלש 75 | m תרנגול
27 1 ישוע m | 1 לחייבו x = שימסרוהו m | 2 והוליכהו m | 2 אותו
3 | m שלשים כספים 3 | m < x למות 3 | m לפונציוש 2 | m < x
4 | m כמסרי = x יען אשר מסרתי 4 | m < x אשר נתנו לו ויתנם
x ההיכל 5 | m היכל 5 | m כספים 5 | m < x השלשים 5 | m צדיק
7 | m הוא 6 | m אל קרבנא 6 | m אין 6 | m כספים 6 | m וילך +
| m וישוע 11 | m יהוה 10 | m < x את 9 | m נקראה 8 | m < x שדה
אינו 12 | m < x ויאמר לו ישוע 11 | m אתה 11

תחשוב כי לא אוכל לישאל מעם אבי שישלח בעבורי עתה
יותר משנים עשר לגויני מלאכים: [54]ואיך יתקימו המכתבים
הכתובים כי צריכה היא להעשות כן: [55]באותה שעה אמר ישו
אל הכיתות כמו אל ליסטס יצאתם לקראתי בחרבות ורמחים
לתפוש אותי בכל יום ישבתי אצלכם ואלמד אתכם בהיכל ולא
אחזתם אותי: [56]וכל זה היה כדי שיתקימו מכתבי הנביאים אז
התלמידים כלם עזבו אותו וינוסו: [57]והם אחזו את ישו ויוליכו
אותו אל קאיפה ראש הכהנים אשר שם סופרים וזקנים נאספו
[58]וכיפה בא אחריו מרחוק עד חצר ראש הכהנים ויבאו אל הבית
וישב עם המשרתים לראות מה יהיה הקץ: [59]וראשי הכהנים וכל
כנסת בקשו עד שקר על ישו למסור אותו למות: [60]ולא מצאו
כשקרבו רבים עדי שקר ולסוף באו שנים עדי שקר ויאמרו: [61]זה
אמר אני אוכל להרוס היכל האל ובעוד שלשה ימים אוכל לבנותו:
[62]ויקם ראש הכהנים ויאמר לו לא תענה כלום על אלה אשר יעידו
עליך: [63]וישו לא ענה כלום והחריש וראש הכהנים אמר אליו
אשביעך באלהים חיים שתאמר לנו אם אתה משיח בן האלהים:
[64]ויען ישו ויאמר לו אתה אמרת ואכן אני אומר לכם מעתה
תראו את בן האדם היושב מימין כח האלהים הבא בעבי השמים:
[65]אז ראש הכהנים קרע את בגדיו לאמר גדף על מה נצטרך
עוד לעדים הנה שמעתם עתה שהוא גדף: [66]מה נראה לכם והם
ענו לאמר חייב מיתה הוא זה: [67]אז הקיאו על פניו ויכוהו
באגרוף ואחרים שלחו את הידים אל פניו: [68]לאמר הנבא לנו
משיח מי הוא אשר הכה אותך: [69]וכיפה ישב בחוץ בחצר ותגש

53 מאבי m | 53 וישלח m | 54 מכתבים m | 54 הכתובים x < m | 55
בשעה ההיא m | 55 ישוע m | 55 לכיתות m | 55 לקראתי x < m | 55
תלמידים 56 | m והכל הזאת היתה 56 | m < x אתכם 55 m וברמחים
m | 57 ישוע m | 57 אותו x < m | 57 הראש m | 58 הראש m | 58
ויבא m | 58 בית m | 58 את משרתים m | 58 מה יהיה x < m | 59
ישוע m | 60 ולסוף x = ובאחרית m | 61 הזה m | 61 אני אוכל x =
כי אוכל m | 61 ובשלשת m | 61 das zweite אוכל x < m, dafür bei
m עוד | 61 לבנות אותו m | 62 אין תדבר על האותם אשר אלה עליך
יעידו m | 63 וישוע m | 63 לא ענה כלום x < m | 63 החריש m | 63
חיים x + כדי m | 64 ויען לו ישוע m | 64 ויאמר לו x < m | 64 אדם
m | 64 הכח m | 64 והבא m | 65 שהוא גדף x = גדוף m | 66 חייב
x + הוא m | 66 הוא זה x < m | 67 ידים m | 68 הנה x statt הכה

אמרו כל התלמידים: [36]אז בא ישו אתם לכפר ששמו גי שמנים
ויאמר אל תלמידיו שבו בזה עד שאלך לשם ואתפלל: [37]והוליך
אתו כיפא ושנים בני זבדי והתחיל להתעצב ולהתרד: [38]ואז אמר
אליהם עציבת נפשי עד מות פה תמתינו לי ושקדו עמי: [39]ויעבר
מעט ויפול על פניו ויתפלל לאמר אבי אם אפשר שיעבור הכוס
הזה ממני עשה אבל לא יהי כרצוני אלא כרצונך עשה: [40]ויבא
אל תלמידיו וימצאם ישנים ויאמר אל כיפא אם לא יכולתם
שעה אחת לשקוד עמי: [41]שקדו והתפללו שלא תבאו ואולם
הרוח היא שוקדת אבל הבשר הוא חלש: [42]עוד הלך שנית
ויתפלל לאמר אבי אם לא יוכל לעבור הכוס הזה ממני אלא
צריך שאשתה אותו יהי כרצונך: [43]ויבא עוד וימצאם ישנים
כי עיניהם היו כבדות: [44]ויעזוב אותם וילך עוד ויתפלל שלישית
ויאמר אותה התפלה שכבר אמר: [45]אז בא אל תלמידיו ויאמר
אליהם שנו עתה ונוחו הנה קרבה השעה שבן האדם ינתן ביד
החטאים: [46]קומו ונלכה הנה יקרב שימסור אותי: [47]עוד הוא
היה מדבר והנה יהודה אחד מן השנים עשר תלמידיו בא ואתו
המון רב עם חרבות ורמחים והם היו שלוחים מראשי הכהנים
ומזקני העם: [48]ויהודה אשר מסר אותו נתן לאותו העם הבא
עמו אות לאמר מי אשר אשק הוא הוא ואותו תפשו: [49]ויגש
מיד אל ישו ויאמר שלום רבי וישק לו: [50]ויאמר אליו ישו אהובי
למה באת אז קרבו וישלחו יד על ישו ואחזו אותו: [51]והנה אחד
מאלה אשר היו עם ישו שלח יד וירק את חרבו ויך את עבד ראש
הכהנים ויכרת את אזנו: [52]אז אמר לו ישו השב את חרבך אל
מקומה כי כל אשר יקחו את החרב יאבדו על החרב: [53]הלא

35 כל תלמידים אמרו m | 36 ישוע m | 37 ולהתחרד m | 38 עציבא m |
38 לי x < m | 39 יעבר m = שיעבור x | 39 עשה x < m 2 Mal |
40 כיפה m | 41 תבאו x + לידי נסיון m | 41 רוח m | 42 ממני x <
m | 42 צריך x < m | 42 אשתה m | 42 רצונך m | 44 תפלה האותה
m | 44 שכבר אמר x < m | 45 שעה m | 45 ובן אדם m | 45 חטאים
m | 47 שנים m | 47 תלמידיו x < m | 47 היו x < m | 48 ויהודה x
< m | 48 ומי שמסר m | 48 לאותו העם הבא עמו x < m, dafür bei
m nur להם | 48 הזה הוא m | 48 תפשו אותו m | 49 ישוע m | 50 ישוע
m | 50 אהובי x = רעה m | 50 למה x = על מה m | 50 את ידים m |
50 ישוע m | 50 ואחזו בו m | 51 את ישוע m | 51 הראש m | 52 ישוע
m | 52 את חרב m | 52 על חרב m | 53 לא x < m

את הפסח: 18 ויאמר ישו לכו אל העיר אל אחד ואמרו לו המלמד
אומר עתי קרובה היא ועמך אעשה הפסח עם תלמידי: 19 ויעשו
התלמידים כאשר צוה אותם ישו ויכינו הפסח: 20 וכשהיה ערב
ישב על השלחן עם שנים עשר תלמידיו: 21 וכאשר היו הם
אוכלים אמר הוא אמן אני אומר לכם כי אחד מכם ימסר אותי:
22 ויחר אפם מאד וכל אחד החל לאמר האם אני הוא אדני:
23 ויען הוא ויאמר מי שיטביל אתי יד בקערה הוא ימסרני:
24 ואכן בן האדם ילך כמו שנכתב עליו אבל באמת אוי לאותו
האדם אשר על ידו ימסר בן האדם טוב היה לו שלא היה נולד
האדם ההוא: 25 ויען יהודה אשר מסר אותו ויאמר האם אני
הוא רבי ויאמר לו אתה אמרת: 26 ויהי כאשר ישבו לאכל לקח
ישו את הלחם ויברך ויבצע ויתן לתלמידיו לאמור קחו ואכלו זה
שהוא גופי: 27 ואחר כן לקח את הכוס ויברך ויתן להם לאמר
שתו ממנו כלכם: 28 כי זהוא דמי של ברית החדשה אשר ישפך
בעבור רבים לכפור החטאים: 29 ואני אומר לכם מעתה לא
אשתה מן פרי הגפן עד אותו היום אשר אשתהו עמכם חדש
במלכות אבי אשר בשמים הוא: 30 וכשאמרו את התהילה יצאו
אל הר הזיתים: 31 אז אמר להם ישו כלכם תכשלו בי בלילה
הזה נכתב הך את הרועה ותפצנה הצאן: 32 ואחרי שאקום אלך
אל הגליל לפניכם: 33 ויען כיפא ויאמר לו אם כלם יכשלו אני
לא אכשל בך: 34 ויאמר לו ישו אמן אני אומר לך כי בלילה
הזאת בטרם ישור התרנגול שלשה פעמים תכחשני: 35 ויאמר
לו כיפא גם אם אצטרך למות אתך לא אכחשך וכן גם כן

19 | m תלמידים 19 | m את = x עם 18 | m פסח 18 | m ישוע 18
ויחר 22 | m הם היו 21 | m את = x עם 20 | m פסח 19 | m ישוע
x אבל באמת 24 | m כשנכתב 24 | m אדם 24 | m ויזעפו = x אפם
| m ידין 24 | m לאדם ההוא = x לאותו האדם 24 | m ואוי 24 | m >
26 | m ויהי כשהם היו אוכלים 26 | m > x ההוא 24 | m אדם 24
x ואחר כן 27 | m זה הוא 26 | m > x הלחם vor את 26 | m ישוע
אין 29 | m חטאים 28 | m > x הכוס vor את 27 | m ויקח 27 | m >
הזה + x היום 29 | m > x אותו 29 | m הפרי 29 | m אשתה מעתה
| m > x אשר בשמים הוא 29 | m אתכם 29 | x אשר = m שבו 29 | m
ותפצן 31 | m כי + x הזה 31 | m ישוע 31 | m להר 30 | m תהלה 30
אינני 33 | m בך + x יכשלו 33 | m כיפה 33 | m לפניכם בגליל 32 | m
שלש 34 | m תרנגול 34 | m הזות 34 | m ישוע 34 | m > x בך 33 | m
m > x כן das zweite 35 | m וגם כן 35 | m אין 35 | m

ולא שרתנוך: 45 אז יענה להם לאמור אמן אני אומר לכם כשלא
עשיתם לאחד מהקטנים האלה לא עשיתם לי: 46 ואלה ילכו
אל עונש העולם והצדיקים לחיי העולם:
26 1 ויהי ככלות ישו את הדברים האלה כלם אמר לתלמידיו:
2 הידעתם כי אחר יומים יהיה הפסח ובן האדם ימסר ויאסר כדי
להצלב אות: 3 אז נקהלו הכהנים וזקני העם אל חצר שר הכהנים
אשר נקרא קאיפה: 4 ויועצו לתפוש ישו במרמה ולהרגו: 5 ויאמרו
לא נעשה זה ביום החג פן תהיה מהומה רבה בעם: 6 וכאשר היה
ישו בבית עניה אחת בבית סימון המצורע: 7 נגשה לו אשה אשר
בידה פך שמן יקר והיא שפכה על ראשו והוא היה יושב: 8 ויראו
התלמידים ויכעסו ויאמרו על מה זאת האבידה: 9 כי יכול השמן
הזה להמכר בממון רב ולהנתן לעניים: 10 וידע ישו ויאמר להם
למה אתם מאלצים את האשה הזאת כי היא פעלה בי מעשה
טוב: 11 ואתכם תמיד יהיו עניים ואני לא אהיה תמיד אתכם:
12 והיא שלחה את השמן הזה על גופי לקברני עשתה: 13 אמן
אני אומר לכם בכל מקום אשר שם תקרא הבשורה הטובה
הזאת בכל העולם מכל מה שהיא עשתה יאמר על שמה ולזכרונה:
14 אז הלך אחד מהשנים עשר תלמידיו והוא אשר נקרא יהודה
אישכריוטי וילך אל ראשי הכהנים: 15 ויאמר אליהם מה תרצו
לתת לי ואני אמסר אותו לכם והם נקבו לו שלשים כספים:
16 ומאז הוא בקש העת הנכון למסור אותו: 17 וביום הראשון
מחג המצות קרבו התלמידים אל ישו לאמר איפה תרצה לאכול

45 אני x < m | 45 מקטנים m | 45 אין עשיתם m | 45 לי x < m |
46 וילכו אלה m | 46 וצדיקים m | 46 לחיי עולם m
26 1 ישוע m | 1 האלה x < m | 1 אל תלמידיו m | 2 פסח m | 2
אדם m | 2 ויאסר x < m | 2 שיצלב m | 2 אות x < m | 3 נקהלו x
+ שרי m | 3 שנאמר m | 4 ישוע m | 4 ולהרוג m | 5 אין m | 5 נעשה
זה x < m | 5 רבה m | 6 ישוע m | 6 אחת x < m | 7 אליו m | 7
אשר x < m | 7 ובידה m | 7 השמן m | 7 והוא היה יושב x = היושב
m | 9 בממון רב x = תחת רב m | 10 ישוע m | 10 למה תאלצו m |
10 את אשה m | 12 הזאת m | 13 בשורה m | 13 הזאת טובה m | 13
מכל x < m | 13 על שמה x < m | 13 לזכרונה m | 14 מאת שנים m |
14 תלמידיו x < m | 14 והוא x < m | 14 שנאמר m | 14 וילך x <
m | 15 תת m | 16 עת m | 16 נכונה m | 17 ראשון m | 17 מחג x <
m | 17 תלמידים m | 17 ישוע m | 17 תרצה x + להכין לך m | 17
פסח m

את אשר לי בתרבית: 28 לכן קחו נא ממנו את הככר ותנו לאותו
אשר לו העשר הככרים: 29 כי לכל מי שיש לו ינתן לו וישפע
ומי שאין לו גם מה שנראה היות לו יוקח ממנו: 30 ואת העבד
הבטל השליכו אותו אל החושך החיצון אשר שם יהיה בכי וחרוק
שנים: 31 וכאשר יבא בן האדם בכבודו וכל מלאכיו איתו אז
ישב על כסא כבודו: 32 ויקח לו לפניו כל גוים ויפריד אותם אלה
מאלה כמו הרועה שיפריד את הכבשים מעל הגדיים: 33 ויצג
את הכבשים אל הימין ואת הגדיים אל השמאל: 34 ואז יאמר
המלך לאלה אשר יהיו אל ימינו לכו ברוכי אבי ורשו את הממלכה
המוכנת לכם מראשות העולם: 35 אני רעבתי ותתנו לי לאכול
צמאתי ותתנו לי לשתות גר היתי ותאספוני: 36 ערום הייתי ותכסו
אותי חולה היתי ותפקדו אותי בבית האסורים היתי ותבאו אלי:
37 אז יענו הצדיקים לו לאמר אדני מתי ראינוך רעב ונאכילך
או צמא ונשקך: 38 ומתי ראינוך גר ונאסיפך או ערום ונכסך:
39 או מתי ראינוך חולה או בבית האסורים ונבא אליך: 40 ויענה
המלך ויאמר אליהם אמן אני אומר לכם כשעשיתם לאחד מאלה
אשר הם לי כאחים קטנים כאילו עשיתם לי: 41 ואז יאמר
המלך לאלה אשר יהיו משמאלו סורו ממני ארורים לכו אל אשו
של עולם אשר הוכנה לשטן ולמלאכיו: 42 כי רעבתי ולא נתתם
לי לאכול צמאתי ואתם לא השקיתם אותי: 43 גר היתי ולא
האספתם אותי ערום היתי ולם כסיתם אותי חולה היתי ובבית
האסורים ולא פקדתם אותי: 44 אז הם יענו לו לאמר אדני מה
ראינוך רעב או צמא או גר או ערום או חולה או בבית האסורים

28 | m ונא קחו 28 | m < x לכן 28 | m מה שלי = x את אשר לי 27
< x אותו 30 | m עבד בטל 30 | m שלו עשר ככרים 28 | m את ככר
m | 30 לחושך m | 30 אשר < x m | 31 אדם m | 32 ש vor dem zwei-
33 | m כבשים 33 | m גדיים 32 | m כבשים 32 | m < x יפריד ten
| m המוכנה 34 | m ממלכה 34 | m שמאל 33 | m גדיים 33 m ימין
36 | m הייתי 35 | ״כי m dafür bei m, < x אני 35 | m מראשית 34
37 | m הייתי 36 | m אסורים 36 | m חולה אני = x חולה היתי
כאחים 40 | m < x אשר הם לי 40 | m אסורים 39 | m צדיקים
41 | m מלך 41 | m < x כאילו 40 | m הקטנים 40 | m אחי = x
ואין 42 | m אש העולם 41 | m < x לכו 41 | m משמאל 41 | m שיהיו
43 | m 3 Mal הייתי 43 | m ואין השקיתם 42 | m ואתם 42 | m נתתם
m אסורים 44 | m מתי = x מה 44 | m אסורים 43 | m ואין כסיתם

שקדו כי לא ידעתם את היום ואת השעה אשר בה יבא בן
האדם: [14] כי כמו האדם כשהלך לגור במדינת הים והוא קרא
לעבדיו ויתן להם את רכשו: [15] לאחד נתן חמש ככרים ולאחד
שתים ולאחד אחד לכל איש נתן ככחו ויסע מיד: [16] ומי שלקח
החמשה ככרים הלך ויסחר באותן ויקנה חמש אחרות: [17] וכן מי
שלקח שתים קנה עוד שתים אחרות: [18] ומי שלקח האחת הלך
וחפר בארץ ויטמן אותה בארץ: [19] ויהי אחר זמן רב שב אותו
האדון ויעש איתם חשבון: [20] ויקרב מי שלקח החמשה ככרים
ויקרב עוד חמש ככרים אחרים לאמר אדני נתת לי חמש ככרים
והנה הוספתי עליהן עוד חמש אחרות: [21] ויאמר אליו אדוניו
האח יען אשר היית עבד טוב ונאמן על המעט בא ואפקידך על
הרבים לך בוא אל שמחת אדוניך: [22] ויקרב גם מי שלקח השנים
ככרים ויאמר אדני נתת לי השנים ככרים והנה עוד שתים אלה
קניתי: [23] ויאמר אליו אדוניו האח יען אשר היית עבד טוב ונאמן
על המעט בא נא ואפקידך על הרבים לך בא אל שמחת אדוניך:
[24] ויקרב גם מי שלקח את הככר אחת ויאמר אדני ידעתי כי
אתה אדם קשה ותקצור אשר שם לא זרעת ותאסוף את אשר
שם לא פזרת: [25] ויראתי והלכתי וטמנתי את ככרך בארץ הנה
לך מה אשר לך: [26] ויען אדוניו ויאמר אליו עבד רע ועצל ידעת
כי אקצור אשר שם לא זרעתי ואאסוף את אשר שם לא פזרתי:
[27] צריך אתה לתת את כספי לשלחניים ואכן אני הייתי בא ולוקח

14 | m אדם 14 | m אדם 13 | m שעה 13 | m יום 13 | m כי אין 13
את 15 | m את חמש 15 | m ולאחר 15 | m < x במדינת הים והוא
16 | m לכחו 15 | x נתן + m איש 15 | m את אחת 15 | m שתים
|m את אחת 18 | m את חמש אחרות 16 | m חמש 16 | m אשר לקח
אותו 19 | m עת רבה 19 | m את כסף ארניו = x אותה בארץ 18
חמש 20 | m את חשבין אתם 19 | m ארון העבדים ההם = x הארון
| m < x אחרות 20 | m < x ויקרב עוד חמש ככרים אחרים 20 | m
| m נאמן 21 | m < x עבד טוב 21 | m עבד טוב ונאמן + x האח 21
< x לך 21 | m רבים 21 | m אפקידך 21 | m < x בא 21 | m מעט 21
עבד + x האח 23 | m < x אלה 22 | m beide Male את שתים 22 | m
23 | m מעט 23 | m נאמן 23 | m < x עבד טוב 23 | m טוב ונאמן
אשר לקח 24 | m לך 23 | m רבים 23 | m אפקידך 23 | m < x בא נא
| m שלך 25 | m < x אשר vor dem zweiten את 24 | m ככר 24 | m
m אשר שם אין = x את אשר שם לא 26 | m ששם לא 26

הבית באיזו שעה הגנב יבא באמת הוא ישקוד ולא יניח לחתור את ביתו: [44]על כן גם אתם תהיו נכונים כי לא ידעתם באיזו שעה יבא בן האדם: [45]ומי הוא עבד נאמן ומשכיל שאותו השים אדון על בני ביתו שיתן להם מזון בעת: [46]אשרי העבד ההוא שאותו בבא אדוניו אל ביתו וימצאהו כן עושה: [47]אמן אני אומר לכם כי באמת על כל רכושו ישים אותו: [48]ואם יאמר העבד הזה רע בלבו יאחר אדוניו לבוא: [49]ויחל להכות את העבדים אשר עמו והוא יאכל וישתה עם השכורים: [50]ויבא ארון העבד ההוא ביום שלא התיחל ובשעה שלא ידע: [51]ויבקע אותו ואת חלקו ישים עם חנפים שם יהיה בכי וחירוק שנים:

25 [1]אז תדמה מלכות שמים לעשר בתולות שלקחו את לפידיהן ותצאנה לקראת החתן: [2]חמש מהן היו כסילות וחמש מהן היו משכילות: [3]החמש הכסילות כשלקחו את הלפידים לא לקחו שמן אתן: [4]והמשכילות לקחו את השמן בכליהן עם הלפידים: [5]וכשהחתן היה מאחר נמו וישנו כלן: [6]ובחצות הלילה היתה צעקה והנה החתן בא ותצאנה לקראתו: [7]אז קמו כל הבתולות האלה ותכיננה את לפידיהן: [8]וכסילות אמרו אל המשכילות תננה לנו משמנכם כי לפידינו נכבו: [9]ותעננה המשכילות ותאמרנה להם לא נתן לכם פן יפסיק לנו ולכם לכן לכנה אל המוכרות וקננה בעדכם: [10]ובלכתן לקנות בא החתן אשר היו מוכנות באו עמו אל החתונה ונסגר הפתח: [11]ואחר כן באו שאר הבתולות לאמר אדני אדני פתח לנו: [12]והוא ענה לאמר אמן אני אומר לכם שלא ידעתי אתכן: [13]ועל כן אתם

כי אין 44 | m ועל כן 44 | m < x הוא 43 | m ואולם = x באמת 43
| m < x באמת 47 | m ימצא 46 | m אל ביתו 46 | m בן אדם 44 | m
m יבא 50 | m שכורים 49 | m עבדים 49
| ן bei m ein חמש 2 vor dem ersten | m חתן 1 | m השמים 1 25
אין לקחו 3 | m כסילות 3 | m וחמש 3 | m < x מהן היו 2 das zweite
6 | m וחצות לילה 6 | m וכשחתן 5 | m שמן 4 | m ומשכילות 4 | m
9 | m תכבינה 8 | m̈ בתולות 7 | m צאנה 6 | m הנה חתן 6 | m זעקה
< x לא נתן לכם 9 | m לאמר = x ותאמרנה להם 9 m משכילות
| m מוכרות 9 | m רק = x לכן 9 | m ולכן 9 | m פן לא יספיק 9 | m
10 | m ובלכת אותן למכר 10 | m לכן = x בעדכם 9 m וקנינה 9
חתנה 10 | m אתו = x עמו 10 | m < x היו 10 | m ואשר 10 | m חתן
כי 12 | m לכן 12 | m בתולות 11 | m ובאחרית = x ואחר כן 11 | m
לא m

נהיתה מראשית העולם עד עתה ולא יהיה אחריכן: [22]ואם לא
קצרו הימים ההם לא יושע כל בשר רק בעבור הבחירים יקצרו
הימים ההם: [23]אז אם איש יאמר לכם הנה פה המשיח או
בזה אל תאמינו: [24]בעבור שיקומו משיחי השקר ונביאי השקר
ויתנו אותות גדולות ומופתים שגם יבואו לידי טעות אם יוכל
להיות בבחירים ההם: [25]הנה אמרתי לכם: [26]לכן אם יאמרו
לכם הנה במדבר הוא אל תצאו הנה בחדרים אל תאמינו: [27]כי
הברק יצא ממזרח ונראה עד מערב כן תהיה ביאת בן האדם:
[28]בכל מקום שתהיה נבלה שם יאספו הנשרים: [29]ומיד אחר
צרת הימים ההם יחשך השמש והלבנה לא תתן אורה וכוכבים
יפלו מן השמים וגבורות השמים ימוטו: [30]ואז תראה אות בן
האדם בשמים ואז יספדו כל שבטי הארץ ויראו את בן האדם
הבא בענני השמים בחיל רב ובכבוד: [31]וישלח את מלאכיו
בשופר ובקול גדול שיאספו בחיריו מארבע רוחות ממרומי השמים
עד קצותם: [32]בעץ התאנה למדו המשל כשיהיה ענפו רך ויצמחו
העלים ידעתם כי בקרוב יהיה הקץ: [33]כן כשאתם תראו את
כל אלה דעו כי קרוב הוא בדלתים: [34]אמן אני אומר לכם כי
לא יעבור הדור הזה עד שיעשו הכל: [35]שמים וארץ יעברו ודברי
לא יעברו: [36]עד היום ההוא ועל השעה ההיא לא יהיה איש
יודע לא מלאכים בשמים כי אם אבי לבדו: [37]וכאשר היה
בימי נח כן תהיה ביאת בן האדם: [38]כי כאשר היו בימים ההם
שהיו לפני המבול אוכלים ושותים ומתחתנים ונותנים לחתונה
עד יום שבו בא נח אל התבה: [39]ולא ידעו עד שבא המבול
וישא את הכל כן יהיה ביאת בן האדם: [40]אז יהיו שנים בשדה
אחד ילקח ואחד יעזב: [41]שתים טוחנות ברחים אחד תלקח ואחד
תעזב: [42]שתים בערש אחד ילקח ואחד יעזב ולכן שקדו כי לא
ידעתם באיזו שעה יבא אדניכם: [43]ודעו זאת אם ידע בעל

| m אין יושוע 22 | x < m אחריכן 21 | m אין תהיה 21 | m היתה 21
24 | m שקר 24 | m כי יקומו 24 | m ימים ההם 22 | m בחירים 22
ולבנה 29 | m נשרים 28 | m כי כמו ברק 27 | m בחירים 24 | m שקר
32 | m תאינה 32 | m בן אדם 30 beide Male | m מן שמים 29 | m
על היום 36 | m שכל יעשו 34 | m האלה 33 | m קיץ 32 | x < m יהיה
תבה 38 | m נח בא 38 | m בן אדם 37 | m אין מי יודע 36 | m ההוא
| m כי אין 42 | m שנים 42 | m אחת 41 beide Male | m בן אדם 39 | m
43 m הזאת

תחת הכנפים ואת מאנת: 38 הנה יעזב לכם ביתכם שומם: 39 ואני
אומר לכם כי לא תראוני מעתה עד אשר תאמרו ברוך אשר בא
בשם יי:

24 1 ויצא ישו וילך מן ההכל ויקרבו תלמידיו בעבור שיראו
אותו בניני ההיכל: 2 והוא ענה להם לאמור התראו את כל אלה
אמן אומר לכם לא תעזב פה אבן על אבן אשר לא תשבר:
3 וכשהו ישב על הר הזתים נגשו לו תלמידיו בסתר לאמר אמור
לנו מתי יהיו אלה ומה אות יהיה בביאתך ותכלית העולם: 4 ויען
ישו ויאמר להם שלא יהיה איזה אדם אשר ישיאכם: 5 כי רבים
יבאו בשמי לאמר אני משיח ולרבים ישיאו: 6 כי תשמעו מלחמות
ושמועות המלחמות ראו שלא תבהלו צריך הוא שיעשינה האלה
ועוד אין קץ: 7 כי יקום גוי על גוי ומלכות על מלכות ויהיה דבר ורעב
ורעש הארץ בכולם המקומות: 8 ואלה הם ראשית המכאובים:
9 אז יתנוכם אל הצרה ויהרגו אתכם וישנאו אתכם כל הגוים
בעבור שמי: 10 ואז יכשלו רבים וימסרו איש את רעהו וישנא
איש את אחיו 11 ויקומו רבים מנביאי השקר ויתעו את הרבים:
12 וכי ירבה פשע תקרר האהבה מהרבים: 13 ומי שיעמד עד הקץ
הוא יושע: 14 וזאת תקרא בשורת המלכות בכל העולם לעדות
לכל הגוים ואז תבא התכלית: 15 וכשתראו את שקוץ משומם
הנאמר מאת דניאל הנביא שאמר שהוא עומד במקום הקדש
מי שקורא יבין: 16 אז אשר יהיו ביהודה ינוסו אל ההרים:
17 ואשר יהיה על הגג לא ירד לקחת מאומה מן ביתו: 18 ואשר
בשדה לא ישובו לקחת את לבושו: 19 ואוי להרות וליולדות
ולמניקות בימים ההם: 20 ואתם התפללו שלא יהיה מנוסכם
בחורף או בשבת: 21 כי אז תהיה צרה גדולה אשר כמוה לא

37 כנפים m | 37 ואת x < m | 39 אין m | 39 עד + m אשר x | 39 יהוה
24 ישוע m | 1 והלך m | 1 ההיכל m | 1 למען m | 2 האלה m |
2 תעזב אין m 3 וכשהוא m | 3 נגשו אליו m | 3 האלה m 3 יהיה
x < m 3 ביאתך m 3 והתכלית m | 4 ישוע m | 4 להם x + ראו
m | 4 שלא יהיה איזה אדם אשר x < m, dafür nur מי | 7 בכל
מקומות m 8 ראשיות m | 9 צרה m | 9 גוים m | 11 נביאי שקר m |
11 את רבים m | 12 אהבת הרבים m | 13 קץ m | 14 ותקרא זאת m |
14 הממלכת m | 14 עולם m | 14 תכלית m | 15 שאמר שהוא x < m |
15 העומד m | 16 הרים m | 17 יהיה x < m | 17 גג m | 18 ישוב m |
19 והוי m | 19 וליולדות x < m | 21 אשר כמוה לא = x כמו כן אין m

באותו ועל הזה שיושב בו: 22 והנשבע בשמים ישבע בכסא
האלהים ובאותו שיושב עליו: 23 הוי לכם סופרים ופרושים חנפים
שתעשירו את מנתא ופיגם וכמון ועזבתם אותם שהם חומרים
בתורה את משפט חסד ואמונה אלה הצטרכו להעשות ואלה לא
להזנה: 24 מנהיגים עורים שתזקקו את יתוש ותבלעו את הגמל:
25 הוי לכם סופרים ופרושים החנפים שתטהרו מה שמחוץ הכוס
והקערה ובתוכם הם מלאים גזלה וטמאה: 26 הפרוש עור טהר
בתחילה מה שהוא בתוך הכוס והקערה כדי שיהיה טהור גם
אשר מחוץ: 27 הוי לכם סופרים ופרושים חנפים כי דומים אתם
לקברים מולבנים אשם מחוץ נראים לבני האדם יפים ובתוכם
מלאים עצמות המתים וכל טמאה: 28 וכן גם אתם נראים מבחוץ
צדיקים לבני האדם ובתוככם אתם מלאים עול וחמס: 29 הוי לכם
סופרים ופרושים חנפים אשר תבנו את קברי הנביאים ותיפו את
קברי הצדיקים: 30 ותאמרו אם היינו בימי אבותינו לא חבריהם
היינו בדם הנביאים: 31 ואכן עדים אתם לעצמכם כי אתם באים
מאותם שהרגו את הנביאים ובניהם אתם: 32 ואתם מלאו את
מדת אבותיכם: 33 נחשים ודורות האפעים איך תברחו ממשפטו
של גהינם: 34 לכן אני אומר לכם הנני שולח אליכם את הנביאים
ואת החכמים ואת הסופרים ומהם תהרגו ותצלבו ומהם תכו
בשוטים בבתי כנסיותיכם ותרדפו מעיר לעיר: 35 כדי שיבא
עליכם כל דם צדיק אשר נשפך על הארץ מן הבל הצדיק עד
זכריה בן ברכיה אשר הרגתם בין ההיכל ובין המזבח: 36 אמן
אני אומר לכם כי כל אלה יבאו על זה הדור: 37 ירושלם ירושלם
אשר תהרגי את הנביאים ותסקלי אותם שנשלחו אליך כמה
פעמים רציתי לקבוץ את בניך כמו התרנגולת המקבצת אפרוחיה

23 דומרים x, aber das ך ist nur durch Verwischung des einen Striches vom ח entstanden | 23 להניח m | 24 גמל m | 25 חנפים m | 25 שלחוץ m | 26 גם מה טהור m | 27 ומתוך m | 28 גם x < m | 28 מבחוץ x < m | 28 עול x = חונף m | 29 für das zweite קברי x bei m קבורות | 30 אין אנו היינו חבריהם m | 31 באים מאותם x = בנים להם m | 31 נביאים m | 31 ובניהם אתם x < m | 32 את vor מדת x < m | 32 ממשפט גיהנם m | 34 נביאים m | 34 חכמים m | 34 סופרים m | 35 vor הבל x bei m הדם 35 vor זכריה x bei m דם | 36 כל אלה x bei m noch יבאו | 36 דור הזה m | 37 נביאים m | 37 כמו x + כן m | 37 תרנגולת m | 37 מקבצת m

דבר ולא רצה עוד שום איש לישאל ממנו עוד מן היום ההוא:
23 1 אז דבר ישו אל הכיתות ואל תלמידיו: 2 לאמור על מושב
משה ישבו סופרים ופרושים: 3 וכל אשר יאמרו לכם שמרו ועשו
אבל כמעשיהם לא תעשו כי הם יאמרו אבל לא יעשו: 4 והם
יקשרו משאות כבדות ובלתי מתנשאות וישימו על שכם האנשים
ובעצמן לא יניעו אותן: 5 וגם כל מעשיהם הם עושים כדי שיראו
מבני אדם כי ירחיבו את טוטפותיהם ויגדילו כנפות כסויותיהם:
6 ויאהבו ראשונות מוסבות במשתי הערב ואת ראשונות מושבות
בבתי כנסיות: 7 ואת פרסות בשוק ולהקרא מאנשים רבי: 8 ואתם
לא תקראו רבי כי אחד הוא רביכם והוא המשיח וכלכם אחים:
9 גם לא תקראו לכם אב על הארץ כי אחד הוא אביכם שבשמים:
10 ולא תקראו מלמדים כי אחד הוא מלמדכם והוא המשיח: 11 מי
שהוא גדול מכם הוא יהי משרתכם: 12 ומי שיתרומם ישפל ומי
שישפל ירום: 13 הוי לכם סופרים ופרושים חנפים שתסגרו את
המלכות שמים לפני בני האדם כי אתם לא תבאו ולא תניחו את
הרוצים לבא: 14 הוי לכם סופרים ופרושים חנפים שתאכלו את
בתי האלמנות כדי להתפלל תפילות ארוכות ועל כן תקחו את
משפט ארוך: 15 הוי לכם סופרים ופרושים חנפים שתלכו סביבות
הים והיבשה כדי שתעשו את גר אחד וכשהוא נעשה אתם עושים
אותו בן גהינם במשנה מכם: 16 הוי לכם מנהיגים עורים אשר
תאמרו כל מי שישבע בהיכל לא הוא מאומה ואשר ישבע בזהב
ההכל הוא חיב: 17 כסילים ועורים איזה הוא גדול אם הזהב או
ההכל שיקדש הזהב: 18 וכל אשר ישבע במזבח אינו מאומה
ואשר ישבע במתנה שעליו הוא חייב: 19 העורים איזה הוא גדול
אם מתנה או המזבח אשר יקדש את המתנה: 20 הנשבע במזבח
ישבע באותו ובכל אשר הם עליו: 21 ואשר ישבע בהיכל ישבע

46 עוד x < m | 46 מהיום m
23 1 ישוע m | 1 כיתות m | 3 אשר x + הם m | 3 אבל x = רק
m | 3 כי m + הם x | 3 אבל לא x = ואין m | 4 ובאצבעם m | 4
אין m | 5 גם m | 5 האדם m | 6 מסיבות m | 8 והוא x < m | 8
וכלכם x + הם m | 9 אין m | 10 והוא x < m | 11 הוא x < m | 12
שישתפל m | 13 מלכות השמים m | 13 הרוצים x = באים m | 13
לבוא m | 14 אלמנות m | 14 יען שתתפללו m | 14 את תפלות m |
15 והיבשת m | 16 מי x < m | 16 אין m | 16 ההיכל m | 17 זהב m |
17 היכל m | 17 את זהב m | 18 אין הוא m | 19 את מתנה m

את אשת המת לו לאשה כדי לקיים לאחיו זרע: 25 ויעזוב את
אשתו לאחיו: 26 כן שני ושלישי עד השביעי: 27 ואחר מתה גם
האשה: 28 בתקומה למי תהיה זאת האשה יען כי כל השבעה היו
בעליה: 29 ויען ישו ויאמר אליהם אתם תועים ולא יודעים את
הכתובים ולא את כח האלהים: 30 כי בתקומה לא יתחתנו ולא
תאורשנה כי אם יהיו כמלאכי האלהים בשמים: 31 ועל תקומת
המתים לא קראתם מה שנאמר מאת האלהים האומר אליכם:
32 אני אלהי אברהם אני אלהי יצחק אני אלהי יעקב ולא הוא
אלהי המתים כי אם אלהי החיים: 33 וכששמעו הכתות תמהו על
תלמודו: 34 ופרושים כאשר שמעו כי הוא החשה לצדוקים נוסדו
יחד: 35 וישאל לו אחד מהם והוא מלמד התורה וינסהו ויאמר
לו: 36 רבי איזו מצוה גדולה בתורה: 37 ויען לו ישו ויאמר תאהב
את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובבל מאדך: 38 זו היא
המצוה הגדולה שבכל התורה וזו היא ראשונה: 39 אבל השנית
שהיא דומה לה היא ואהבת לרעך כמוך: 40 באלה השתי מצות
תלויה כל התורה והנביאים: 41 וכשנקבצו הפרושים שאל אליהם
ישו לאמר: 42 מה נראה לכם על המשיח למי הוא בן ויאמרו לו
בן דוד הוא: 43 והוא אמר אליהם והיך דוד ברוח קדשו קורא לו
אדני לאמר: 44 נאם יי לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום
רגליך: 45 ואם דוד קראו אדני היך הוא בנו: 46 ולא יכלו להשיבו

24 כדי לקיים = x להקים m | 25 vor ויעזב bei m ועתה היו בינינו
הכל + x ואחר 27 | אחים שבעה וראשון כשלקח אשה מת בלי זרע
m | 27 מתה bei m am Ende des Verses | 28 ובתקומה m | 28 זאת x
< m | 28 מן השבעה היו m | 29 יען כי כל השבעה היו = x
ואין 30 | m אין 30 | m ואין 29 | m מכתבים 29 | m ואין 29 | m ישוע
m | 31 אין m | 32 das zweite und dritte אני < m, vor dem zweiten
und dritten אלהי bei m ein ו | 32 ואין m | 32 כי אם m + אלהי x |
35 ויאמר לו x < m | 37 ישוע m | 37 ויאמר x < m, welches bei m
an der Stelle von ויען x steht | 37 יהוה m | 38 זאת m | 38 המצוה
x < m | 38 גדולה m | 38 שבכל התורה וזו היא x < m | 38 וראשונה
m | 38 ראשונה x + מצוה m | 39 אבל x < m | 39 והשנית m | 39
את 39 | m תאהב 39 | m נרמתה לזאת = x שהיא דומה לה היא
ישוע 41 | m להם 41 | m תורה 40 | m המצות 40 | m שתי 40 | m רעך
m | 42 משיח m | 42 בן הוא m | 42 בן vor דוד und הוא nach דוד
x < m | 43 קדשו x < m 43 ארניו m | 44 לרגליך m | 45 קרא לו
m | 45 ארניו m | 46 ואין היה שיוכל להשיב לו רבר ואין איש רצה
m טוד לשאל

מלכות השמים לאדם מלך שעשה חתונה לבנו: [3]וישלח עבדיו
לקרא קרואים אל חתונה ולא אבו לבא: [4]עוד שלח עבדים
אחרים לאמר אמרי לקרואים הנה בריתי הכינותי שורי וברבורי
נטבחו וכלם הם נכונים בואו אל החתונה: [5]ואלה התרשלו וילכו
אחד אל כפרו ואחד אל סחורתו: [6]ושארים אחזו עבדיו ובעושק
הרגו: [7]וכששמע המלך חרה אפו וישלח צבאותיו ויאבד הרוצחים
האלה ועירם שרף באש: [8]ואז אמר אל עבדיו אך חתונה נכונה
והקרואים לא היו ראויים: [9]ואתם לכו אל תוצאות הדרכים וכלם
אשר תמצאו קראו אל החתונה: [10]ויצאו עבדיו על הדרכים
ויאספו כל אשר מצאו את רעים ואת טובים ותמלא חתונה
היושבים במסיבה: [11]ויבא המלך לראות היושבים וירא שם את
האדם לא היה לבוש בשמלת החתונה: [12]ויאמר אליו רע היך
באת הלום ואין לך שמלת החתונה והוא נאלם: [13]אז אמר המלך
לעבדיו אסרו ידיו ורגליו ושלחוהו לחשך החיצון ששם יהיה בכי
וחירוק שנים: [14]כי רבים נקראו ומעטים נבחרו: [15]אז הלכו
הפרושים ויועצו ללכדו על זה הדבר: [16]וישלחו אליו תלמידיהם
עם עבדי הורודוס לאמר רבי ידענו כי איש אמונים אתה ודרך
האלהים באמת תלמד ואין עליך עניין כל אדם כי לא תביט פני
האדם: [17]ועל כן אמור לנו מה נראה לך המותר לתת מס לקיסר
או לא: [18]וידע ישו רוע לבבם ויאמר להם החנפים למה תנסוני:
[19]הראוני את מטבע המס והם הגישו לו זוז אחד: [20]ויאמר אליהם
למי הצלם הזה והכתיבה הזאת: [21]ויענו לו ויאמרו לקיסר אז
אמר אליהם לכן תנו לקיסר את אשר לקיסר ולאלהים אשר הם
לאלהים: [22]וכששמעו תמהו ויעזבו אותו ויסורו: [23]ביום ההוא
קרבו אליו הצדוקים אשר הם אומרים שלא תהיה תקומה וישאלו
לו לאמר: [24]רבי אמר משה אם ימות איש ובן אין לו יקח אחיו

3 ואין m | 4 וכל m | 4 חתנה m | 8 אין m | 9 וכל m | 9 שתמצאו m |
9 חתנה m | 10 דרכים m | 11 אדם m | 11 האדם x + אשר m | 13
מלך m | 13 שם m | 15 פרושים m | 15 כדי שילכדהו בדבר m | 16
האדם m | 16 כי אין m | 18 ויודע m | 18 ישוע m | 18 רוע לבבם x =
רעתם m | 18 אמר m | 18 החנפים x < m | 18 תנסוני x + חנפים
m | 19 טבע m | 20 אליהם x + ישוע m | 20 למי x + יש m | 20
צלם m | 20 הזאת x < m | 21 ויענו לו x < m | 21 ויאמרו x + לו
m | 21 את vor dem ersten אשר < m, nach demselben הם m | 22
ועוזבים m | 22 סרו m | 23 צדוקים m

מאלה השנים עשה רצון האב ענו לו ראשון ויאמר אליהם ישו
אמן אני אומר לכם כי בעלי עבירה וזונות ילכו לפניכם במלכות
האלהים: [32] כי בא אליכם יוחנן בדרך צדקה ולא האמנתם לו
אלא בעלי עבירה וזנות האמינו לו ואתם ראיתם ולא עשיתם
תשובה אחר כן להאמין לו: [33] שמעו משל אחר היה אדם בעל
הבית והוא נטע כרם ואת משכה הקיף לו ויכר בו יקב ויבן מגדל
וימסר אותו לכורמים לפועלו וילך לגור: [34] וכשקרב עת הפרות
שלח את עבדיו אל הכורמים לקחת הפירות: [35] והכורמים אחזו
את עבדיו ויכו האחד והאחר הרגו והאחר סקלו: [36] עוד שלח
עבדים אחרים רבים מהראשונים והם עשו להם גם כן: [37] ובאחרית
שלח אליהם את בנו לאמר אולי ייראו את בני: [38] והכורמים
כשראו את הבן אמרו בקרבם זה הוא היורש הבא נהרגהו ולנו
יהיה ירושתו: [39] ויאחזו אותו ויוציאוהו מחוץ לכרם ויהרגוהו:
[40] חשבו בלבבכם כשיבוא בעל הכרם מה יעשה לאלה הכורמים
[41] ויענו לו ויאמרו את הכורמים הרעים יאבד ברעתם ואת כרמו
יתן לאחר תחת השכר שישיבו לו פרי לעתותיהם: [42] ויאמר
אליהם ישו לא קראתם בתהלים אבן מאסו הבונים היתה לראש
פנה מאת יי היתה זאת היא נפלאת בעינינו: [43] ועל כן אני אומר
לכם כי תוסר ממכם מלכות האלהים ותנתן לגוים העושים פרותיה:
[44] ומי שיפול על האבן הזאת ישבר ועל מי תפול תשבר אותו:
[45] וכששמעו שרי הכהנים ופרושים את משליו ידעו שידבר
עליהם: [46] ויבקשו לאחוז אותו וייראו את הכיתות כי נביא היה
בעיניהם:
22 [1] ויען ישו ויאמר עוד אליהם במשלים לאמר: [2] נדמתה

ואין עשיתם 32 | m הצדקה 32 | m ישוע 31 | m אב 31 | m שנים 31
| m וכורמים 35 | m הפירותו 34 | m וכשקרבא 34 | m אחרי כן 32 | m
את 38 | m וכורמים 38 | m מראשונים 36 | m ואחר 35 | m אחד 35
| m ויוציאו 39 | m תהיה 38 | m הבה 38 | m יורש 38 | m בן = x הבן
וכשיבוא ארון הכרם מה 40 | m ויהרגו 39 | m כרם 39 | m לחוץ 39
41 | m אמרו לו = x ויענו לו ויאמרו 41 | m יעשה לכורמים האלה
יתן תחת שכר לכורמים 41 | m ברעה 41 | m רעים 41 | m < x הכורמים
42 | m בכתבים = x בתהלים 42 | m אין 42 | m ישוע 42 | m אחרים
46 | m ויגשו = x ויבקשו 46 | m אבן 44 | m לגוי העושה 43 | m יהוה
m בעיניהן 46 | m כנביא
22 1 m ישוע

היונים הוא הפך׃ [13] ויאמר אליהם כתוב כי ביתי בית תפלה
יקרא ואתם עשיתם אותו מערת הלסטסין׃ [14] ויקרבו אליו עורים
ופסחים בהכל וירפאם׃ [15] ויראו שרי הכהנים והסופרים את
הפלאות שעשה ואת הנערים קוראים בהיכל ואומרים הושענא
לבן דוד ויכעסו׃ [16] ויאמרו אליו התשמע מה יאמרו אלה וישו
אמר אליהם לא קראתם כי מפי עוללים ויונקים יסדת עוז׃
[17] ויעזוב אותם וילך חוץ לעיר אל בית עניה וישב שם׃ [18] וישוב
בבוקר אל העיר וירעב׃ [19] וירא את עץ תאינה על הדרך ויבא
אליו ולא מצא בה כי אם העלים לבדם ויאמר לה לא יצא ממך
פרי לעולם ופתאום יבשה התאנה׃ [20] ויראו התלמידים ויתמהו
לאמר איך פתאום יבשה׃ [21] ויען ישו ויאמר אליהם אמן אני
אומר לכם אם תהיה לכם אמונה ולא תסתפקו לא לבד בתאנה
תעשו אלא אם תאמרו להר הזה הנשא והשתלך לים ויהיה׃
[22] ואת כל אשר תשאלו בתפילה ובאמונה תקחו׃ [23] וכשבא אל
ההכל נגשו אליו כאשר היה מלמד שרי הכהנים וזקני העם לאמר
במה יכולת אתה עושה אלה ומי נתן לך היכולת הזה׃ [24] ויען ישו
ויאמר להם אשאלכם גם אני דבר אחד ואם אתם תאמרו לי
אותו גם אני אומר לכם במה יכולת עשיתי מה שעשיתי׃
[25] טבילת יוחנן מאין היא אם מן השמים או מן האנשים והם
חשבו ביניהם ויאמרו אם נאמר מן השמים יאמר הוא לנו מדוע
לא האמנתם בו׃ [26] ואם נאמר מן האנשים נירא מן הכיתה כי
בעיני הכל היה יוחנן כמו נביא׃ [27] ויענו ויאמרו אל ישו לא
ידענו ויאמר גם הוא אליהם וגם אני לא אומר לכם במה יכולת
עשיתי את אלה׃ [28] ומה נראה לכם היה אדם אחד ולו היו שני
בנים ויגש אל הראשון ויאמר בני לכה היום אל כרמי לפעול׃
[29] והוא ענה ויאמר לא אעשה וישב אחרי כן וילך׃ [30] ויגש אל
השני ויאמר גם כן והוא ענה ויאמר אלך אדני ולא הלך׃ [31] מי

12 יונים m | 13 נכתב m | 14 בהיכל m | 15 פלאות m̈ | 15 נערים m |
17 | m אין 16 | m אכן + x אליהם 16 | m וישוע 16 | m האלה 16
עיר m | 18 עיר m | 20 לפתאם m | 21 ישוע m | 21 לבד אין m | 23
היכל m | 23 האלה m | 23 את היכולת הזאת m | 24 ישוע m | 24 מה
שעשיתי x = האותם m | 25 הטבילת m | 25 שמים m | 25 אנשים m |
25 שמים m | 25 ומדוע אין m | 26 אנשים m | 26 מן x = את m | 27
ישוע m | 27 ואין אני אמר m | 27 האלה m | 29 אין m | 30 והוא m

לעצמו לאמור התדעו כי שרי הגוים ימשלו בהם והגדולים ישלטו
ביניהם: [26]לא כן יהיה ביניכם אלא כל מי שירצה ביניכם היות
גדול הוא יהיה משרתכם: [27]ואשר ירצה ביניכם היות ראשון הוא
יהיה עבדכם: [28]כמו בן האדם לא בא להשרת אלא לשרת ולתת
את נפשו פדיון לרבים: [29]וכשיצאו הם מן ירחו הלכה אחריו
כיתה רבה: [30]והנה שני עורים יצאו וישבו על הדרך וישמעו
שיעבור ישו ויצעקו לאמר אדני חננו בן דוד: [31]והכיתה הוכיחם
ויאמרו להם החרישו והם יותר צעקו לאמר אדני חננו בן דוד:
[32]ויעמד ישו ויקרא להם לאמר מה תרצו ואעשה לכם [33]ויאמרו
אליו אדני שתפקחנה עינינו: [34]ויחון אותם ישו ויגע בעיניהם
ומיד ראו וילכו אחריו:

21 [1]וכאשר קרבו לירושלם ויבאו אל בית פאגי אל הר
הזתים אז שלח ישו שני תלמידים: [2]ויאמר אליהם לכו אל הטירה
שהיא לפניכם ופתאום תמצאו שם אתון אסורה ועיר אצלה
התירו והגישו אלי: [3]ואם איש מה יאמר אליכם אמרו כי אדני
הצטרך בם ומיד יניח אותם: [4]והזאת היתה שיתקיים מה שנאמר
על ידי הנביא האומר: [5]אמרו לבת ציון הנה מלכך יבוא לך עני
ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות: [6]וילכו התלמידים ויעשו
כמו שצוה אותם ישו: [7]ויגישו את האתון ואת העיר וישימו
עליהם בגדיהם וירכיבו אותו ממעל: [8]ורב הכיתה פשטו בגדיהם
בדרך ואחרים כרתו ענפי עצים ויציעו בדרך: [9]והכיתות אשר
הלכו לפניו ואחריו קראו לאמר הושענה לבן דוד ברוך אשר בא
בשם יי הושענה בעליונות: [10]וכשבא אל ירושלם רעשה כל
העיר לאמר מי הוא זה: [11]ועמים אמרו הוא ישו הנביא מן נצרת
מהגליל: [12]ויבא ישו אל היכל האלהים וישליך לחוץ כל מוכרים
וקונים בהיכל ואת שלחנות השלחניים ומושבי המוכרים את

28 כמו x < m | 30 יצאו x < m | 30 דרך m | 30 ישוע m | 31 וכיתה
m | 31 ויאמרו להם x < m | 31 להחרש m | 31 והם x + עוד m | 31
ויותר m | 32 ישוע m | 34 ישוע m
21 1 וכשקרבו m | 1 ישוע m | 2 טירה m | 2 שם x < m | 2 vor
אתון x bei m את | 2 אצלה x = אתה m | 6 צוה m | 6 ישוע m | 7
אתון ועיר m | 8 ורבא m | 8 כיתה m | 8 את ענפים m | 8 מעצים m |
9 וכיתות m | 9 הושענא m | 10 עיר m | 10 הזה m | 11 ישוע m | 11
נביא m | 11 הגליל m | 12 ישוע m

לכרמי ומה שהוא ישר אתן לכם: 5 והם הלכו עוד יצא בשעה
ששית ותשעית ויעש כמו כן: 6 ובשעת עשתי עשרה יצא וימצא
אחרים עומדים ויאמר להם למה אתם עומדים פה בטלים כל
היום: 7 והם אמרו אליו אין אדם שוכר אותנו ויאמר אליהם לכו
גם אתם לכרמי: 8 וכשהיה ערב אמר אדון הכרם למפרנסו קרא
לפועלים והשיב להם שכר והחל מהראשונים עד האחרונים:
9 וכשבאו אלה אשר באו בשעת עשתי עשרה לקחו איש איש
זוז: 10 ויבאו הראשונים ויחשבו כי יקחו יותר מאלה ויקחו
גם הם איש איש זוז: 11 וכשלקחו לנו על בעל הבית: 12 לאמר
אלה האחרונים פעלו בשעה אחת והשוה אותם לנו שנשאנו
משא היום וחום: 13 והוא ענה לאחד מהם ויאמר אחי איני עושה
לך חמס הלא על זוז התנית עמי: 14 קח שלך ולך ורצוני לתת
גם לאחרון הזה כמו לך: 15 הלא מותר לי לעשות בעניני מה
שארצה או אם רעה עינך כי אני טוב: 16 כן יהיו אחרונים
ראשונים וראשונים אחרונים כי רבים נקראו ומעטים נבחרו:
17 ויעל ישו אל ירושלם ויקח את שנים עשר תלמידיו בסתר
ויאמר אליהם: 18 הנה אנחנו עולים אל ירושלם ובן האדם ימסר
ליד שרי הכהנים והסופרים ויחיבוהו למות: 19 וימסרוהו לגוים
להתלוצץ ולהוסר ולהצלב וביום השלישי יקום: 20 אז קרבה אליו
אמם של בני זבדי עם בניה ותשתחו ותשאל ממנו: 21 והוא אמר
אליה מה תרצי ותאמר לו אמור שישבו אלו שני בני אחד לימינך
ואחד לשמאלך במלכותך: 22 ויען ישו ויאמר לא ידעתם מה
שתשאלו התוכלו לשתות הכוס אשר אשתה אני ולהטבל בטבילה
שאטבל בה אני אמרו אליו נוכל: 23 והוא אמר להם אכן את
כוסי תשתו ותטבלו בטבילה שבה אני אטבל אך לשבת לימיני
או לשמאלי אינו הוא לי לתת לכם אלא שלהם נכון מן אבי:
24 וישמעו עשרה ויכעסו על שני האחים: 25 וישו קרא אותם

6 ובשעה m | 8 ותחל m | 8 מאחרונים עד הראשונים m | 9 בשעה m |
10 ראשונים m | 10 את זוז m | 12 אחרונים m | 12 שעה m | 12 ותשו
| m ישוע 17 | m או אם עינך היא רעה 15 | m רע = x אחי 13 | m
| m השרי 18 · | m < x אל 18 | m < x הנה 18 | m < x אליהם 17
אלה 21 | m מאומה + x ותשאל 20 | m אם הבני 20 | m שלישי 19
| m והטבל 22 | m תשאלו 22 | m ישוע 22 | m לשמאלך 21 | m שנים
| m לשמאל 23 | m הכוסי 23 | m אליהם 23 | m שבה אני אטבל 22
m וישוע 25 | m אחים 24

תחפוץ לבא אל חיי העולם הבא שמור מצוות האל׃ [18] ויאמרו
לו ומה ויען ישו ויאמר לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה
ברעך עד שקר׃ [19] כבד את אביך ואת אמך ואהבת לרעך כמוך׃
[20] ויאמר לו הבחור כל אלה שמרתי מנעורי ומה יחסר עוד לי׃
[21] ויאמר אליו ישו אם תרצה להיות שלם לך ומכור את כל אשר
לך ותן לעניים ויהיה לך אוצר בשמים ובא ולך אחרי׃ [22] וישמע
הבחור את הדבר וילך בעצבון כי היה לו ירושה רבה׃ [23] וישו
אמר אל תלמידיו אמן אני אומר לכם כי העשיר בקושי יבא אל
מלכות שמים׃ [24] ועוד אני אומר לכם קל הוא לעבור הגמל בעד
חור המחט יותר מלבא העשיר אל מלכות שמים׃ [25] וכששמעו
התלמידים את הדברים האלה תמהו מאד לאמר ומי יוכל להושע׃
[26] ויבט אליהם ישו ויאמר אצל האנשים אי אפשר זאת אבל
לאלהים כל הם אפשרים׃ [27] אז ענה כיפה ויאמר לו הננו עזבנו
את הכל ונלך אחריך ומה יהיה לנו׃ [28] ויאמר אליהם ישו אמן
אני אומר לכם שאתם אשר הלכתם אחרי בתולדה השנית כשישב
בן האדם על כסא כבודו תשבו גם אתם על כסאות שתים עשרה
ותשפטו את שנים עשר שבטי ישראל׃ [29] וכל מי שיעזוב את
הבית או אחים או אחיות או האב או האם או האשה או הבנים
או השדות בעבור שמי הוא מאה יקח ואת החיים הנצחיים יירש׃
[30] ורבים מן הראשונים יהיו אחרנים והאחרונים יהיו ראשונים׃
20 [1] נדמתה מלכות שמים לאדם בעל הבית אשר יצא
בתחילה בבוקר לשכור פועלים לעבוד את כרמו׃ [2] והתנה עמם
בעד זוז כל היום וישלח אותם לכרמו׃ [3] ויצא בשעה השלישית
וירא אחרים העומדים בשוק בטלים׃ [4] ויאמר אליהם לכו גם אתם

| m ישוע 18 | m אליו מה ויאמר = x לו ומה ויען 18 | m ויאמר 18
ישוע 21 | m בחור 20 | m רעך 19 | m ותאהב 19 | m < x ברעך 18
| m ויהי 21 | m < x כל vor את 21 | m היות 21 | m אם תחפץ 21 | m
| m וישוא 23 | m היתה 22 | m בעצבת 22 | m הלך 22 | m ושומע 22
25 | m השמים 24 | m < x יותר 24 | m השמים 23 | m עשיר 23
| m הזאת 26 | m אנשים 26 | m ישוע 26 | m דברים 25 | m תלמידים
| m בית 29 | m שני 28 | m שתי 28 | m שנית 28 | m ישוע 28 | m כל 27
חיים 29 | m שדות 29 | m בנים 29 | m אשה 29 | m אם 29 | m אב 29
m ואחרונים 30 | m מראשונים 30 | m נצחים 29 | m
2 | m וכשהתנה 2 | m אל = x לעבוד את 1 | m השמים 1 20
m < x כל 2 | m על = x בעד 2 | m את הפועלים = x עמם

מן הגליל ויבא אל גבולי יהודה בעבר הירדן: 2 וילכו אחריו
כיתות רבות וירפאם שם: 3 ויגשו אליו הפרושים וינסוהו לאמר
אם מותר לאדם לשלח את אשתו בעבור כל דבר: 4 והוא ענה
ויאמר אליהם הלא קראתם כי מי שעשה את האדם מראשית
זכר ונקבה עשה אותם: 5 ויאמר על כן יעזוב איש את אביו ואת
אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד: 6 ועתה אין הם שנים אלא
בשר אחד לבד לכן את מה שחבר האלהים האדם לא יוכל
להפריד: 7 והם אמרו ולמה ציוה משה לתת ספר כריתות ולשלח
אותה אם לא ישרה בעיניו: 8 ויען להם ויאמר כי משה בשביל
קושי לבבכם הניח לשלחכם נשיכם אבל מראשית לא היה כן:
9 ואני אומר לכם כי כל איש ששלח או שישלח את אשתו כי אם
על דבר זנות ויקח אחרת ניאף ומי שיקח את המגורשת הוא
גם כן ניאף: 10 ויאמרו לו תלמידיו אם כן יש דבר האדם באישה
שלא טוב להתחתן: 11 והוא אמר אליהם לא הכל יתפשו הדבר
הזה כי אם הם לאשר נתון: 12 כי יש סריסים אשר הם מבטן
אמם כן נולדו ויש סריסים אשר נעשו מן האדם ויש סריסים
אשר עצמם סרסו בעבור מלכות השמים מי שיוכל לתפוש
יתפוש: 13 אז הוגשו אליו נערים כדי שישים ידים עליהם ויתפלל
ותלמידיו הוכיחו אותם: 14 וישו אמר אליהם הניחו נערים ואל
תמנעו אותם לבוא אלי כי לאלה יש מלכות שמים: 15 וכשהשים
עליהם הידים הלך משם: 16 והנה קרב אחד ויאמר לו רבי טוב
ומה טובה אעשה כדי שאקנה חיי העולם הבא: 17 ויאמר לו מה
תשאל לי על הטובה אין טוב אלא אחד יש טוב והוא האל ואם

והיו 5 | m את זכר ואת נקבה 4 | x את + m לשלח 3 | m פרושים 3
| m אדם 6 | m אלהים 6 | m ולכן 6 | m > x לבד 6 | m שנים + x
x אם לא ישרה בעיניו 7 | m להנתן 7 | m יפרד = x יוכל לחפריד 6
| m אין 8 | m ומראשית 8 | m > x אבל 8 | m > x ויאמר 8 | m >
כי 9 | m > x אשתו vor את 9 | m > x שישלח או 9 | m > x כל 9
| m ינאף 9 | m תזנות 9 | m בעבור = x על דבר 9 | m לולי = x אם
| m ינאף 9 | m > x הוא גם כן 9 | m משלחת = x את המגורשת 9
| m > x הם 12 | m דבר 1 | m אין כל 11 | m אין טוב 10 | m אליו 10
16 | m ידים 15 | m השמים 14 | m וישוע 14 | m האם = x אמם 12
17 | m כי אם = x אלא 17 | m טובה 17 | m > x הבא 16 | m מה
> x הבא 17 | m חיים = x חיי העולם 17 | m אל 17 | m > x והוא
m > x האל 17 | m

אשר הוא בשמים: 20 כי בכל מקום ששם יקהלו שנים או שלשה
בשמי שם אני בתוכם: 21 אז קרא כיפה אליו ויאמר אדני כמה
פעמים יחטא בי אחי ואסלח לו עד שבע פעמים: 22 ויאמר אליו
ישו לא אומר לך עד שבע פעמים כי אם עד שבעים שבע פעמים:
23 ועל כן נדמתה מלכות שמים לאדם מלך אשר רצה לעשות
חשבון עם עבדיו: 24 וכשהחל לעשות החשבון הוגש אליו אחד
אשר חיב לתת לו רבוא מנים: 25 וכשלא היה לו מאין ישלם צוה
אדניו למכור אותו ואשתו ובנים וכל אשר לו עד שיהיה לו כל
התשלום שחיב לו: 26 ויכרע העבד ההוא ויתחנן אליו לאמר
המתין לי ואני אשלם לך הכל: 27 ויחנן האדון לעבדו ויניחו ויסלח
את חובו: 28 ויצא העבד הזה וימצא אחד מאלה שהיו עבדים
כמוהו וזה היה חיב לתת לו מאה מעות ויאחוז אותו ויחזק בו
לאמר שלם מה שאתה חיב לתת לי: 29 ויכרע העבד ההוא
ויתחנן לו לאמר המתן לי ואני אשלם לך הכל: 30 והוא מאן וילך
וישלח אותו בבית האסורים עד שישלם את כל חובו: 31 ויראו
עבדים אחרים מה שעשה ויתעצבו מאד ויבאו ויספרו לאדונם
את כל אשר היה: 32 אז קרא לו אדוניו ויאמר אליו עבד בליעל
הנה סלחתי לך כל החוב כי התחננת אלי: 33 והלא גם אתה
הצטרכת לחנן לעבד הדומה לך כמו אני שחננתי עליך: 34 ויחר
אף אדוניו וימסר אתו בבית האסורים עד שישלם כל חובו: 35 כן
אבי שבשמים יעשה לכם אם לא תסלחו איש לאחיו מן לבותיכם
אשמתם:
19 1 ויהי אחרי אשר כלה ישו לדבר את הדברים האלה הלך

השמים 23 | m אין 22 | m ישוע 22 | m קרב = x קרא 21 | m שהוא 19
x לו כל 25 | m כדי = x עד 25 | m < x לתת 24 | m חשבון 24 | m
x לאמר 26 | m עבד 26 | m < x שחיב לו 25 | m תשלום 25 | m <
התיחל וסבלני = x המתין לי ואני אשלם לך הכל 26 | m ארני +
28 | m את אחד 28 | m חיובו = x את חובו 27 | m וכל אשלם לך
| m ויחנק = x ויחזק בו 28 | m < x לתת 28 | m חיב = x היה חיב
x המתן לי ואני אשלם לך הכל 29 | m אליו 29 | m < x לתת לי 28
= x כל חובו 30 | m אסורים 30 | m התיחל וסבלני וכל אשלם לך =
כל חיוב 32 | m קרא לאותו 32 | m נהיו 31 | m שיעשו 31 | m חיוב
= x בבית האסורים 34 | m חננתי 33 | m על עבד 33 | m סלחתי לך
m חיוב 34 | m לעונשים
m עבר 1 | m גליל 1 | m < x לדבר 1 | m ישוע 1 | m שכלה 1 19

3 ויאמר אמן אני אומר לכם אם לא תשובו ותהיו כמו נערים לא
תבואו אל מלכות שמים: 4 וכל מי שישתפל כמו נער זה הוא
יהיה גדול במלכות שמים: 5 ומי שיקח נער אחד כזה בשמי הוא
יקח אותי: 6 ומי שיכשיל אחד מן הצעירים האלה שיאמינו בי
טוב לו שיתלה בצוארו רכב החמר להשליכו במצודת הים: 7 אוי
לעולם ממכשולים צריך הוא שיבואו מכשולים אך אוי לו לאדם
שממנו יבא מכשול: 8 ואם ידך או רגלך תכשילך קצץ אותה
והשלך ממך כי טוב לך לבוא אל החיים חלש או פסח מהשלח
עם ידים ורגלים אל אש עולמית: 9 ואם עינך תכשילך נקר אותה
והשלך ממך כי טוב לך לבוא בעין אחת אל החיים מהשלח
בעינים אל אש של גיהנם: 10 ראו שלא תבזו אחד מן הצעירים
האלה כי אני אומר לכם שמלאכיהם בשמים תמיד יראו את פני
אבי שבשמים: 11 כי בן האדם להושיע מה שאבד: 12 מה נראה
לכם אם יהיו לאיש מאה ונאבדה אחת מהן הלא יעזוב איש
תשעים ותשע הצאן במדבר וילך לבקש אותה אשר נאבדה:
13 ואם יהיה שימצא אותה אמן אני אומר לכם כי ישמח עליה
יותר מהתשעים ותשע האחרים אשר לו תעו: 14 כן אין רצון
לפני אביכם שבשמים שיאבד אחד מן הצעירים האלה: 15 ואם
יחטא בך אחיך לך והוכיח אותו בינך ובניהו לבדו ואם ישמעך
תרויח את אחיך: 16 ואם לא ישמעך קח לך עד אחד או שנים
כדי שעל פי שנים או שלשה עדים יקום כל דבר: 17 ואם לא
ישמע אותם בקהל אמור לו ואם ימאן לשמוע בקהל יהי לך כמו
גוי ובעל העברה: 18 אמן אני אומר לכם כל מה אשר תאסרו על
הארץ הם יהיו אסורים גם בשמים וכל מה שתתירו על הארץ
הם יהיו מותרים גם בשמים: 19 עוד אמר לכם אם שנים מכם
יבואו אחת על הארץ מכל הדבר אשר ישאלו יהיה להם מאבי

3 אין תבאו m ¦ 3 השמים m | 4 הזה m | 4 יהיה x = יש m | 4 השמים = x לו לאדם 7 ־| m במצולות ים 6 | m צעירים 6 ¦ m את נער 5 | m להאדם m | 8 חיים m | 8 או רגלים m | 9 חיים m | 10 צעירים m | 11 כי x + בא m | 12 מאה x + צאן m | 12 ונאבדה x = ותעתה m | 12 יעזוב m + איש x | 12 ותשע m + הצאן x | 12 נאבדה x = תעתה m | 13 מעל תשעים m | 13 האחרים x < m | 14 אשר הוא בשמים m | 16 קח אליך m | 16 עד x = עוד m | 17 אמור לו בקהל = x אמר למקהל m | 17 לשמע את המקהל m | 17 עברה m | 19 דבר m | 19 יאבו x = m יבואו

יוחנן דבר עמהים: [14] וכשבא אל הכיתה קרב אליו אדם אחד
ויכרע לפניו על ברכיו: [15] לאמר אדני רחם על בני כי נופל הוא
ומאותו החולי הוא מענה מאד כי פעמים הרבה נופל באש
ופעמים הרבה נופל במים: [16] ואגיש אותו אל תלמידיך ולא יכלו
לרפא אותו: [17] ויען ישו ויאמר הדור סורר ועקש עד מתי אהיה
עמכם ועד מתי אסבול אתכם הביאו אותו אלי: [18] ויגער בו
ישו ויצא ממנו השד ונרפה הנער באותה השעה: [19] אז קרבו
אליו התלמידים בסתר וישאלו לו למה לא יכלנו אנחנו להוציא
אותו: [20] ויען להם ויאמר בעבור שאין אתם מאמינים אמן
אני אומר לכם אם תהיה לכם אמונה כמו גרעין חרדל ותאמרו
להר הזה עבור מזה ומיד יעבור ולא ימנע אותו הדבר מכם:
[21] וזה מין לא ישלך כי אם בתפילה ובצום: [22] וכשהלכו אל
הגליל דבר אליהם ישו ויאמר בן האדם ימסר לידי האדם:
[23] ויהרגהו וביום השלישי יקום והם התעצבו מאד: [24] וכשבאו
אל כפר נחום קרבו אשר לקחו דרכמון אל כיפה ויאמרו לו
מלמדכם השלם דרכמון: [25] ויאמר גם וכשבא בבית קידם אותו
ישו לאמר מה נראה אלך שמעון מלכי הארץ ממי יקחו מס
ותרומה מבניהם או מן הנכרים: [26] והוא אמר מן הנכרים ויאמר
אליו ישו אם כן חפשים הם הבנים: [27] ובעבור שלא נכעיסם לך
אל הים ושלח את המצודה וקח הדג אשר בראשון יעלה ותפתח
פיהו ותמצא לטר אותו תקח ותתן להם בעבורי ובעבורך:
18 [1] בשעה ההיא קרבו התלמידים אל ישו לאמר מי יהיה
גדול במלכות שמים: [2] ויקרא ישו לנער אחד ויעמידו בתוכם:

13 אליהם m | 14 כיתה m | 14 אחד x < m | 14 על x = את m | 15
רחם על בני x = חנן לבני m | 15 ומאותו החולי הוא כי נופל הוא
מענה x = ומאד ענה כי ירחינאי הוא m | 15 מאד x < m | 15 כי
הרבה יפול באש m | 15 ופעמים הרבה נופל במים x = ורבים פעמים
במים m | 17 ישוע m | 18 ישוע m | 18 משעה ההיא m | 19 אלין x <
m | 19 תלמידים m | 19 התלמידים x + אל ישוע m | 19 וישאלו לו
ויאמרו x = m | 20 ויען להם ויאמר x = ויאמר אליהם ישוע m | 20
שאתם אין m | 20 תאמרו m | 20 מזה ומיד יעבור x < m | 20 ואין
דבר ימנע ממכם m | 21 אין m | 22 וכשהתהלכו m | 22 בגליל m | 22
ישוע m | 22 ויאמר x < m | 25 ישוע m | 25 לך m | 26 נכריים m | 26
ישוע m | 27 ולמען m | 27 מצודה m
18 1 ישוע m | 1 השמים m | 2 ישוע m

25 כי מי שיחפוץ להושיע את נפשו הוא יאבד אותה ומי שיאבד
את נפשו למעני הוא ימצאנה: 26 כי מה יועיל לאדם אם יקנה
את כל העולם ובנפשו נזק ישא. או איזו תמורה יתן האדם תחת
נפשו: 27 כי בן האדם יבא בכבוד אביו עם מלאכיו ואז ישלם
לכל איש איש כפי מעשיו: 28 אמן אני אומר לכם יש מן העומדים
פה שלא יטעמו מות עד שיראו בן האדם הבאה מלכותו:

17 1 ואחרי ששת ימים לקח ישו את כיפה ואת יעקב ואת
יוחנן אחיו ויעל אותם על הר גבוה לבדם: 2 ויצטיירו פניו
לפניהם ויגהו פניו כמו שמש ובגדיו היו לבנים כמו שלג: 3 והנה
נראו אליהם משה ואליהו המדברים אתו: 4 ויען כיפה ויאמר
אל ישו אדני טוב הוא לנו להיותנו פה אם תרצה נעשה פה
שלשה אהלים לך אחד למשה אחד ולאליהו אחד: 5 עודם
מדברים והנה ענן מזהיר סכך עליהם והנה קול מהענן אמר
הזה הוא בני אהובי אשר רציתי אותו שמעו: 6 וישמעו התלמידים
ויפלו על פניהם וייראו מאד: 7 ויגש ישו ויגע בהם ויאמר אליהם
קומו ואל תיראו: 8 וישאו את עיניהם ולא ראו כי אם ישו לבדו:
9 וכשירדו מן ההר צוה אותם ישו לאמר לא תאמרו לשום אדם
את המראה אשר ראיתם עד שיקום בן האדם מן המתים:
10 וישאלו לו התלמידים לאמר ומה יאמרו הסופרים כי הצטרך
אליהו לבא בתחילה: 11 והוא ענה ויאמר להם אכן אליהו יבא
וישיב הכל: 12 ואני אומר לכם כי אליהו כבר בא ולא ידעוהו
אבל עשו ממנו כל אשר בחרו וכן בן האדם יקבל וישא יסורים
מהם: 13 אז שמעו ויבוננו התלמידים כי היה מדבר למען הטובל

ישלם לכל איש איש כפי מעשיו 27 | m את = x עם 27 | m יתן אדם 26
28 | m מהעומדים 28 | x < m אני 28 | m ישיב לאיש כמעשיו = x
m במלכותו 28 | m הבא 28 | m את מות
ישוע 4 | m ויצטייר = x ויצטיירו פניו 2 | m להר 1 | m ישוע 1 17
5 | m בהיר = x מזהיר 5 | m עוד הוא מדבר 5 | x < m לנו 4 | m
+ m וישאו 8 | m ישוע 7 | m בו + x אשר 5 | m אהוב 5 | m מענן
= x לשום אדם 9 | m ישוע 9 | m לבדו ישוע 8 | m ואין 8 | x את
9 | x < m אשר ראיתם 9 | x < m המראה vor את 9 | m לאיש
ואין ידעו 12 | m כל 11 | m סופרים 10 | m תלמידים 10 | m ממתים
= x בחרו 12 | m בו = x ממנו 12 | m כי אם = x אבל 12 | m אתו
13 | m התבוננו = x שמעו ויבוננו 13 | x < m יקבל 12 | m חפצו
| m על = x למען 13 | הוא m, dafür x < היה מדבר 13 | m תלמידים
m יוחנן הטבל 13

לא על הלחם אמרתי לכם השמרו ממחמצת הפרושים והצדוקים:
12 אז שמעו ובננו כי לא אמר להשמר ממחמצת לחם כי אם
מתלמוד הפרושים והצדוקים: 13 ויבא ישו בגבולי ציסריאה
פיליפוס וישאל לכל לאחד מתלמידיו לאמר את מי יאמרו בני
האדם היות בן האדם: 14 ויאמרו קצת את יוחנן הטובל וקצת
את אליה ואחרים את ירמיהו או אחד מן הנביאים: 15 ויאמר
אליהם ישו ואתם אותי מי תאמרו היות: 16 ויען שמעון כיפה
לאמור אתה הוא משיח בן אלהים חי: 17 ויען ישו ויאמר לו
אשריך שמעון בן יונה כי לבשר ודם לא נגלה זה כי אם לך
שנגלה לך מאבי שהוא בשמים: 18 ואני אומר לך כי אתה
כיפה ועל הכיפה הזאת אבנה את מקהלי ושערי תחתיות לא
יגברו עליך: 19 ולך אתן מפתחי מלכות שמים וכל מה שתאסור
בארץ יהיה אסור בשמים וכל מה שתתיר בארץ יהיה מותר
בשמים: 20 אז צוה לתלמידיו שלא יאמרו לשום אדם שהוא
ישו המשיח: 21 ואז התחיל ישו להודיע לתלמידיו כי היה צריך
ללכת לירושלם ולסבול שם יסורים רבים וגידופים רבים מהזקנים
והסופרים ומאת שרי הכהנים וליהרג שם ולקום ביום השלישי:
22 ויקחהו כיפה ויחל להוכיח אותו לאמר חלילה לך אדני לא
יהיה לך כל זה: 23 וישב הוא ויאמר אל כיפה לך אחרי שטן
אתה הוא לי מכשול כי לא תטעם אותם אשר הם לאלהים
אלא אותם אשר הם לאנשים: 24 אז אמר ישו לתלמידיו מי
שירצה ללכת אחרי ימאס את עצמו וישא את צליבו וילך אחרי:

ישוע 13 | m התבוננו = x שמעו ובננו 12 | m לחם 11 | m אין על 11
13 | m לתלמידין 13 | m < x לכל לאחד 13 | m קיסריאה 13 | m
ישוע 17 | m האלהים 16 | m ישוע 15 | m נביאים 14 | m בני אדם
17 | m < x כי 17 | m בר יונה 17 | m אשרי אתה 17 | m אליו 17 | m
לך + m כי אם 17 | m אין גלה לך = x לא נגלה זה 17 | m בשר
| m את מפתחי 19 | m עליו 18 | m אין 18 | m אבי 17 | x שנגלה לך
| m הוא + x בארץ 19 | m על הארץ 19 | m המלכות השמים 19
שלא 20 | m את תלמידיו 20 | m הוא + x בארץ 19 | m על הארץ 19
20 | m היה + x שהוא 20 | m < x לשום אדם 20 | m לאיש + x
אל ירושלם 21 | m כי הצטרך 21 | m ישוע 21 | m ומאז 21 | m ישוע
m < x יסורים רבים גידופים רבים 21 | m, wo sich dafür nur
21 | m ולהרג 21 | m וסופרים 21 | m מאת זקנים 21 | findet רבות
אין 23 | m הזאת = x כל זה 22 | m אין תהיה 22 | m < x שם
x את + m ימאס 24 | m ישוע 24 | m שהם 23 | m תטעם

אני על העם בעד שלשת ימים ישבו אתי במדבר ואין להם מה
שיאכלו ואיני מניח אותם צמים פן יתעלפו בדרך: 33 ויאמרו
אליו תלמידיו מאין לנו במדבר לחם כדי שנשביע את העם הזה:
34 ויאמר להם ישו כמה ככרי לחם יש לכם ויענו ויאמרו שבעה
ומעט דגים קטנים: 35 ויצו את העם לשבת על הארץ: 36 ויקח
שבעה ככרי הלחם והדגים ויאמר תודה וישבר ויתן לתלמידיו
והם נתנו לעם: 37 וכלם אכלו וישבעו וממה שנותר מן הכיתות
נשאו שבעה סלים מלאים: 38 ויהיו אלה שאכלו ארבעה אלפי
איש בלתי הטף והנשים: 39 ויניח את הכיתות ויעלו אל הספינה
ויבואו גבול מגדלה:

16 1 ויגשו אליו פרושים וצדוקים מנסים ושואלים אותו
שיראם אות אחד מן השמים 2 והוא ענה אותם ויאמר אליהם
כשיהיה ערב תאמרו זוהר עתיד להיות מן השמים כי השמים
יתאדמו: 3 ובאור היום תהיה סערה כי השמים הקודרים יתאדמו
והנה את פני השמים ידעתם לשפוט ואותות העתים לא יכולתם
לדעת: 4 יחוס רע וזימה מבקשת אות ואות לא תנתן לה כי אם
אות יונה הנביא ויעזוב אותם וילך: 5 וכשבאו תלמידיו בעבר
הים שכחו לקחת הלחם: 6 והוא אמר להם ראו והשמרו ממחמצת
פרושים וצדוקים: 7 והם חשבו ביניהם לאמר כי לא לקחנו
לחם: 8 וידע ישו ויאמר מה אתם חושבים קטני אמונה כי
לא לקחתם לחם: 9 העוד לא תתבוננו ולא תזכרו חמשה לחם
לחמשת אלפי איש וכמה סלים נשאתם: 10 ואין השבעה לחם
לארבעת אלפי איש וכמה סלים נשאתם: 11 ולמה לא תתבוננו כי

כי עתה שלשום = x ברע שלשת ימים ישבו 32 | m חנותי לעם =
כמה + x במדבר 33 | m אניח 32 | m < x במדבר 32 | m הם יושבים
| m ישוע 34 | m אליהם 34 | m גדול + x הזה 33 | m עם 33 | m ככרי
ותלמידים = x והם 36 | m לחם 36 | m הדגים 34 | m < x ויענו 34
= x ויעלו 39 | m ונשים 38 | m טף 38 | m אנשים 38 | m אלה 38 | m
m בגבול 39 | m ויבא 39 | m ספינה 39 | m וילך
משמים 1 | m < x אחד 1 | m להראותם 1 | m לו = x אותו 1 16
להיות 2 | m טוהר = x זוהר 2 | m < x אותם 2 | m ויען הוא 2 | m
| m כי קודרים שמים 3 | m ובבוקר = x ובאור 3 | m < x מן השמים
8 | m מה תחשבו 8 | m ישוע 8 | m לחם 5 | m ים 5 | m אין תנתן 4
חמשת 9 | m עוד 9 | m אין לקחתם 8 | x < ביניכם m bei קטני vor
אלף 10 | m השבעת 10 | m האדם = x איש 9 | m אלף 9 | m לחם
m האדם = x איש 10 | m

ישו גם אתם לא התבוננתם: 17 עד עתה לא התבוננתם כל
מה שיבא לפה הוא יבא לבטן וישלח באחור: 18 ואשר יצאו מן
הפה הם יצאו מלבב והם הם אשר יטמאו את האדם: 19 כי
מן הלבב יצאו מחשבות רעות רצחים ניאופים זנונים גניבות
עדות שקר וגדופים: 20 הם הם אשר יטמאו את האדם אבל
כשיאכל איש ולא ירחץ ידיו זה לא יטמא את האדם: 21 ויצא
משם ישו ויבא אל חלקי צור וצידון: 22 והנה אשה כנענית יצאה
מן הגבולים ההם ותצעק ותאמר אליו. חנני אדני בן דוד כי בתי
נענת מאד מאת השד: 23 וישו לא ענה לה כלום ויקרבו תלמידיו
ויתחננו אליו לאמר שלח אותה כי היא צועקת אחרנו: 24 והוא
ענה ויאמר לא נשלחתי כי אם אל הצאן שנאבדו בבית ישראל:
25 והיא באה ותשתחו לו ארצה ותאמר אדני הושיעני: 26 ויען
ישו ויאמר לא טוב לקחת לחם הבנים ולתת אותו לכלבים:
27 וענתה היא ואמרה אמת כן אדני אבל הכלבים גם כן הם
יאכלו מן הפתותים הנופלים תחת שלחן אדוניהם: 28 אז ענה
ישו ויאמר לה האשה כמה גדולה אמונתך יהי לך כאשר בלבבך
ותרפא בתה באותה השעה: 29 ויעבר משם ישו ויבא על ים
הגליל ויעל להר וישב שם: 30 ותקרבנה אליו כיתות רבות ויהיו
אתם חרשים עורים פסחים חלשים ואחרים רבים וישימו
אותם לפני רגליו והוא רפא אותם: 31 ויתמהו העם כשראו את
החרשים מדברים ופסחים מהלכים ועורים רואים ויגדלו את
אלהי ישראל: 32 ויזעק ישו את תלמידיו ויאמר אליהם מרחם

< x עד עתה 17 | m אין 16 | m עד עתה + x אתם 16 | m ישוע 16
das 18 | m מפה 18 | כי bei m כל מה vor 17 | m אין תתבוננו 17 | m
m| מלבב 19 | m אדם 18 | m < x אשר und das folgende הם zweite
זה לא 20 | m ידים 20 | m רחץ 20 | m אלה dafür, m < x הם das erste 20
| m ובא 21 | m ישוע 21 | m זאת אין תטמא האדם = x יטמא את האדם
= x וישו 23 | m תענה 22 | m < x כי 22 | m מגבולים האלה 22
| m איני = לא 24 | m אחרינו 23 | m אליו 23 | m אין 23 | m והוא
אין 26 | m ישוע 26 | m < x ארצה 25 | m שאבדו 24 | m צאן 24
וענתה היא 27 | m < x אותו 26 | m ולשלוח = x לתת 26 | m טוב
| m הוא + x כן 27 | m < x אמת 27 | m והיא אמרה = x ואמרה
27 | m הנופלות 27 < m פתותים 27 | x כן + m גם 27 | m כלבים 27
| m תחפוצי = x בלבבך 28 | m < x כמה 28 | m ישוע 28 | m משלחן
31 | m ועולה 29 | m ישוע 29 | m בשעה ההיא = x באותה השעה 28
x מרחם אני על העם 32 | m ישוע 32 | m מתהלכים 31 | m חרשים

ויאחוז בו ויאמר אליו קטן אתה באמונה למה הסתפקתה:
32 וכשעלה אל הספינה מיד נשתתק הרוח: 33 וכשהיו בספינה
באו וישתחוו לו לאמור באמת בן האלהים אתה: 34 והם הלכו
מעבר לים ויבאו בארץ גינוסר: 35 ואנשי המקום ההוא כשידעו
אותו שלחו אל כל הארץ הזאת ויגישו לו כלם אשר היו ברע:
36 ויתחננו אליו כדי שיגעו בשפת בגדו וכלם אשר נגעו נושעו:
15 1 אז קרבו אליו מירושלם סופרים ופרושים לאמר: 2 למה
תלמידיך יעברו את גזירות הזקנים כי הם לא יכבסו את ידיהם
כאשר יאכלו את הלחם: 3 והוא ענה אליהם ויאמר ולמה אתם
עוברים את מצות האלהים בשביל גזרתכם: 4 הלא כתוב
בתורתכם מפי האלהים כבד את אביך ואת אמך וכתיב ומקלל
אביו ואמו מות יומת: 5 ואתם אומרים כל מי שיאמר לאב ולאם
כל מתן שהוא ממני היא תועלתך ולא יכבד את אביו ואת אמו:
6 ותפירו מצות האלהים בעבור גזירותיכם: 7 אתם החנפים
הרבה הטיב ישעיהו להנבא עליכם לאמר: 8 העם הזה בפיו
ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני: 9 ותהי יראתם אותי מצות
אנשים מלומדה: 10 ויזעק לעצמו הכיתות ויאמר אליהם שמעו
ודעו: 11 מה שיבא לפה לא יטמא את האדם אבל מה שיצא מן
הפה הוא יטמא את האדם: 12 אז נגשו אליו תלמידיו ויאמרו דע
כי הפרושים אשר שמעו הדבר הזה נכעסו: 13 ויען ישו ויאמר
כל מטע אשר לא נטע אבי שבשמים ינתש: 14 הניחו אותם כי
עורים הם ונוהגי העורים ואם עור ינהג עור אחר שניהם יפלו
לבור: 15 ויען כיפה ויאמר אליו פרש לנו המשל הזה: 16 ויאמר

| x < m מיד 32 | m ספינה 32 | x < m אתה 31 | m אותו = x בן 31
וכל 36 | m שפת 36 | m ארץ 35 | m ואשר היו 33 | m שתכה 32
שנגעו m
| m כשיאכלו = x כאשר יאכלו 2 | x < m ידיהם vor את 2 15
vor את 3 | m אליהם + x ויאמר 3 | x < m אליהם 3 | m לחם 2
| m כי אלהים אמר = x הלא כתוב בתורתכם מפי 4 | x < m מצות
7 | x < m אתם 7 | m ואין יכבד 5 | m והמקלל 4 | x < m וכתיב 4
להתנבא 7 | הטיב x bei m nach ישעיהו 7 | x < m הרבה 7 | m חנפים
| m אדם 11 | dagegen fehlt לא x vor יטמא, bei m אין vor מה 11 | m
12 | m התרע = x רע 12 | x < m אליו 12 | m אדם 11 | m אלא 11
ינהג את 14 | m ישוע 13 | m הכעסו 12 | m השומעים 12 | m פרושים
m פתור = x פרש 15 | x < m אחר 14 | m עור

וינתן לנערה והיא נשאו לאמה: [12] ויגשו תלמידיו ויסירו את גופו
ויקברוהו ויבאו ויגידו תלמידיו לישו: [13] וכשמעו סר משם בספינה
למקום המדבר לבדו ותשמענה הכתות ותלכנה ברגליהם אחריו
מעריהם: [14] ויצא וירא את עם רב וירחמם וירפא את חוליהם:
[15] ואחרי שהיה ערב קרבו אליו תלמידיו לאמור שמם המקום והשעה
כבר עברה ועל כן הנח הכיתות כדי שתלכנה אל כפרים ותקנינה
להם אוכל: [16] ויאמר אליהם ישו לא יצטרכו ללכת אתם תנו להם
לאכל: [17] ויענו לו אין לנו פה כי אם חמשה לחם ושני דגים:
[18] ויאמר להם השיאום הלום אלי: [19] ויצו את העם לשבת לאכול
על החציר בשדה והוא לקח החמשה לחם והשני דגים וישא
עיניו אל השמים ויברך וישבר ויתן הלחם לתלמידיו ותלמידיו
נתנו לכיתות: [20] ויאכלו כלם וישבעו ונשארו להם שנים עשר
סלים מלאים מפת: [21] ומספר האוכלים היה חמשת אלפי איש
בלתי הנשים והטף: [22] ומיד פצר ישו בתלמידיו לעלותם בספינה
וללכתם לפניו עבר הים עד שיניח הכיתות: [23] וכשהניח את
העם עלה לבדו על ההר להתפלל ויהי ערב והוא לבדו היה שם:
[24] והספינה נדפה בתוך הים מן הגלים כי הרוח היה להם להפך:
[25] ויהי ברביעית באשמורת הלילה ויבא אליהם וילך על הים:
[26] ורואים אותו מתהלך על הים ונבהלו ויאמרו כי מזיק הוא:
[27] ויצעקו מיראה ופתאום דבר ישו אליהם לאמור בטחו כי אני
הוא אל תיראו: [28] ויען כיפה ויאמר אדני אם אתה הוא צוה
ואבוא אליך על המים: [29] והוא אמר בוא וירד כיפה מן הספינה
וילך על המים לבא אל ישו: [30] וכשראה רוח חזקה ירא מאד פן
יטבוע וצעק לאמר אדני הושיעני: [31] ומיד נטה ישו את ידו

| m השיאה אל אמה 11 | x < m ויעשו כן ויתן לנערה 11 | x < m
= x וכשמעו 13 | m לישוע 12 | x < m תלמידיו das zweite 12
16 | m ושעה 15 | m וירחמהו 14 | m אל מקום 13 | m וכששמע ישוע
| m חמשה 19 | x < m בשדה 19 | m חציר 19 | m אין 16 | m ישוע
וישיאו = x ונשארו להם 20 | m ושבעו 20 | m שמים 19 | m ושני 19
| m ישוע 22 | m נשים וטף 21 | m אלף 21 | m מפתים 20 | m שארית
25 | m היתה 24 | m להר = x על ההר 23 | m ים 22 | m וללכת 22
ספינה 29 | m ישוע 27 | m נבהלו 26 | m ים 26 | m ים 25 | m אשמורת
x פן יטבוע 30 | x < m מאד 30 | m את רוח 30 | m וכשירא 30 | m
31 | m ופתאם = x ומיד 31 | m צעק 30 | m וכאשר החל לטבע =
m יד 31 | m ישוע

יושבים ובוחרים את הטובים ושמים אותם לכלים והרעים
ישלחום לחוץ: 49 כן יהיה בתכלית העולם כי יצאו מלאכים
ויבדלו את הרעים מתוך הצדיקים: 50 וישלחו אותם אל תנור
האש שם יהיה בכי וחרוק שנים: 51 הבינותם כל אלה ויאמרו
אליו כן: 52 ויאמר אליהם לכן כל סופר מלומד במלכות שמים
הוא דומה לאדם בעל הבית שמוציא מן אוצרו חדשים וישנים:
53 ויהי ככלות ישו לדבר משלים אלה עבר משם: 54 ויבא אל
ארץ מולדתו וילמדם בבתי כנסיותם ויתמהו לאמר מאין לזה
החכמה הזאת והגבורה: 55 הלא זה בן נפחא הלא אמו נאמרה
מרים ואחיו יעקוב ויוסף ושמעון ויהודה: 56 והלא אחיותיו כלן
עמנו הם ומאין לזה כל אלה: 57 ויכשלו בו ויאמר אליהם ישו
אין נביא בלא כבוד אלא במקום מולדתו ובביתו: 58 ולא עשה
שם גבורות רבות בעבור סררותם:

14 1 בעת ההיא שמע הורודוס אחד מארבעה נשיאים שמעו
של ישו: 2 ויאמר לנעריו זה הוא יוחנן הטובל הוא קם ממתים
ועל כן הכחות יפעלו בו: 3 והורודוס החזיק ביוחנן ויאסור אותו
ונתנו בבית האסורים מפני הורודוסית אשת אחיו: 4 כי אמרה
אליו יוחנן אינו ראוי שיהיה עמך: 5 וירצה להרוג אותו ויראה
את העם והיה בעיניהם כנביא: 6 וביום מולדת הורודוס דילגה
בתה של הורודוסית בתוך והיא ישרה בעיני הורודוס: 7 וישבע
לה בשבועה לתת לה כל מה שתשאל ממנו: 8 והיא נזהרה מאמה
ותאמר תן לי פה בקערה ראשו של יוחנן הטובל: 9 ויתעצב למלך
אלא בעבור השבועה ובעבור אותם אשר יבשו עמו יחדיו בשלחן
ציוה להנתן לה: 10 וישלח ויקצץ ראשו של יוחנן אשר בבית
הסוהר: 11 ושינשא ראשו בקערה ויתנו אותו לנערה ויעשו כן

48 בחרו m | 48 טובים m | 48 ושמים אותם x < m | 48 ורעים m | 48
שלחו m | 49 רעים m | 49 צדיקים m | 51 האלה m | 52 השמים m | 53
ישוע m | 53 האלה m | 54 חכמה m | 54 והגבורות m | 56 הן m | 56
האלה m | 57 ישוע m | 58 עשה m

14 1 שמע של ישוע m | 3 כי הורודוס m | 3 ונתן m | 3 האסור m |
4 אמר m | 4 אינו ראוי שיהיה עמך x = אין מותר שהיא תהיה אתך
m | 5 וירא m | 5 כי היה m | 5 כמו נביא m | 6 בת-m | 7 ויבטיח m |
7 לה x < m | 8 ראש יוחנן m | 9 ונעצב m | 9 המלך m | 9 יחדיו m bei
m hinter אשר | 9 ישבו m | 9 עמו x < m | 9 לה x < m | 10 את
ראש יוחנן m | 10 אשר x < m | 11 וינשא m | 11 ונתון m | 11 אותו

אומר לקוצרים איספו בתחילה החרדולים וקשרו אותם לצרורות לשרוף וחטים אספו לגרני: [31] עוד שם לפניהם משל אחר לאמר נדמתה מלכות השמים לגרעין חרדל שיקח אותו אדם וזורעו בשדהו: [32] והוא קטון מכל זרעים וכשיגדל יהיה גדול העשבים ויהיה עץ שגם עופות השמים יבאו וקננו בסעפותיו: [33] עוד דבר אליהם במשל אחר נדמתה מלכות שמים לחמץ שתיקח אשה וטמנה אותו בשלשה סאין של סלת עד שיחמץ כולו: [34] כל אלה דברי ישו במשלים אל הכיתות ומבלי משלים הוא לא היה מדבר עמהם: [35] כדי למלא מאמר הנביא האומר אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם: [36] אז עזב הכיתות ויבאו בבית ויגשו אליו תלמידיו לאמר פתר לנו את משל חרדולי השדה: [37] ויען ויאמר מי שזורע זרע טוב הוא בן האדם: [38] והשדה העולם וזרע הטוב הם בני מלכות והחרולים הם בני בליעל: [39] ואויב אשר זרע אותם הוא השטן וקציר היא תכלית העולם וקוצרים הם המלאכים: [40] וכאשר נאספו חרולים ונשרפו באש כן יהיה בתכלית העולם: [41] כי ישלח בן האדם את מלאכיו ויאספו מבין מלכותו כל מכשולים ואותם שעשו פשע: [42] וישלחום אל תנור האש שם יהיה בכי וחרוק שנים: [43] אז צדיקים יזהירו כשמש במלכות אביהם מי שלו אזנים לשמוע ישמע: [44] נדמתה מלכות שמים לאוצר הנסתר בשדה אשר אם ימצא אדם יסתיר ומן שמחתו ילך וימכור כל אשר לו ויקנה השדה הזה: [45] עוד נדמתה מלכות שמים לאדם הסוחר המבקש מרגליות טובות: [46] וכשמצא מרגלא אחת יקרה הלך ומכר כל אשר לו וקנה אותה: [47] עוד נדמתה מלכות שמים למכמורת השלוחה בים והיא אוספה מכל מיני דגים: [48] ומוציאים אותה כשהיא מלאה ועל שפת הים

30 חרולים m | 31 וזורע m | 32 גדול x + מכל m | 32 עשבות m | 33
השמים m | 33 בשלש m | 33 סאים m | 34 דברי x = דבר m | 34 ישוע m |
34 הוא x < m | 34 היה מדבר x = ידבר m | 34 אליהם m | 35 כדי
x < m | 35 להמלא m | 35 מה שנאמר m | 35 vor הנביא x על ידי m |
36 ויבא m | 36 החרולי m | 38 והשדה x + הוא m | 38 עולם m | 38 וחרולים
m | 39 שטן m | 42 וחירוק m | 44 השמים m | 44 שלו m | 45 השמים
m | 45 מרגלין m | 45 טובים m | 46 אחר m | 46 יקר m | 46 וימכר m |
46 ויקנה m | 46 אותו m | 47 השמים m | 47 יהיא x < m | 47 והאוספה
m | 47 מין הרגים m | 48 כשהוא x < m | 48 כשמלאה m

שיש לו ינתן לו וישפע ומי שאין לו גם מה שיש לו יקח ממנו:
[13]ועל כן אני מדבר לכם במשלים כי הם רואים ולא יראו ושומעים
ולא ישמעו ולא יבינו: [14]להתקיים בהם נבואת ישעיה שאמר
שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו: [15]השמן לב העם
הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע
ולבבו יבין ושב ורפא לו: [16]ואשרי עיניכם כי תראנה ואזניכם
כי תשמענה: [17]אמן אני אומר לכם כי רבים נביאים וצדיקים
חפצו לראות אשר אתם רואים ולא ראו ולשמוע אשר אתם
שומעים ולא שמעו: [18]לכן שמעו אתם משל הזורע: [19]כל
ששומע דבר מלכות ולא יבין יבא הרע ויטרוף מה שזרוע בלבו
וזה שנזרע על הדרך: [20]ואשר נזרע על הסלע זהו ששומע דבר
ופתאום בשמחה ישא אותו: [21]ודומה לזרע שאין לה שורש כי
לא יעמד אלא לשעה וכשיקום צרה או רידוף מיד יכשל: [22]ואשר
נזרע בקוצים זה הוא ששומע דבר האלהים ודאגת העולם הזה
ותאות שקר הממון יחנק את הדבר ויהיה בלי פרי: [23]אך אשר
נזרע על ארץ טובה זה הוא ששומע את הדבר ומבין ומביא פרי
ואחד עושה מאה ואחד ששים ואחד שלושים: [24]עוד שם לפניהם
משל אחר למור דומה מלכות שמים לאדם שזרע זרע טוב
בשדהו: [25]וכאשר ישנו אנשים בא אויבו ויזרע חרול בתוך
החטים וילך לו: [26]וכשגדל העשב ועשה הפרי אז נראו שם גם
החרדולים: [27]ויקרבו עבדי בעל הבית ויאמרו אליו אדני הלא
זרע טוב זרעת בשדך ומאין באו בו החרולים: [28]ויאמר אליהם
אדם אויב עשה זאת ועבדים אמרו לו אם תרצה נלך ונאסוף
אותם: [29]ויאמר לא פן תאספו חרדולים ותיתשו יחד אתם גם
החטים: [30]הניחו שניהם כדי שיגדלו עד הקציר ובעת הקציר

| m האומר 14 | m ואין יבינו13 | m אינם ישמעו 13 | m אין יראו 13
20 | m וזה הוא 19 | m ואתם שמעו 18 | x < m לכן 18 | m תראינה 16
21 | m ואין יש בתוכו שרש 21 | x < m ודומה לזרע 21 | m זה הוא
וכשתקום 21 | m כי אם לשעה יעמוד = x כי לא יעמוד אלא לשעה
| m ושקר 22 ! x < m ותאות 22 | m בעבור הדבר + x רידוף 21 | m
| m השמים 24 | m נרמתה 24 | m לאמר 24 | m עוד שת 24 | m ממונו 22
x < שם 26 | m פרי 26 | m | m עשב 26 | x < m לו 26 | m חטים 25
| m חרולים 27 | x < m באו בו 27 | m הבעל 27 | m חרולים 26 | m
x + חרולים 29 | m חרולים 29 | m הזאת 28 | m בא + x חרולים 27
x < m יחד 29 | m יתלשו = x ותיתשו 29 | m ויחדיו

ינתן לו כי אם אות יונה הנביא: 40 כי כמו שהיה יונה במעי
הדגה שלשה ימים ושלשה לילות כן יהיה בן האדם בלב הארץ
שלשה ימים ושלשה לילות: 41 ואנשי נינוה יקומו במשפט עם
הדור הזה וירשיעוהו כי עשו תשובה לקריאת יונה והנה יותר
מיונה פה: 42 מלכת הדרום תקום במשפט עם זה הדור וירשיעוהו
כי באה מקצוה הארץ לשמוע את חכמת שלמה והנה יותר
משלמה פה: 43 כשיצא רוח הטמאה מאדם תלך על מקומות
יבשים ותבקש מנוח ולא תמצא: 44 אז תאמר אשוב אל ביתי
אשר יצאתי משם ותבא ותמצא אותו רק ומטוהר ביעים ומפואר:
45 אז תלך ותקח את שבע רוחות אחרות רעות מאותה ותבאנה
וישבנה שם ותהינה אחריות האדם ההוא רעות מן הראשיות כן
יהיה לדור הרע הזה: 46 וכאשר הוא עוד ידבר אל הכיתות הנה
אמו ואחיו עמדו בחוץ ויבקשו לדבר אליו: 47 ויאמר לו אחד הנה
אמך ואחיך עומדים בחוץ ומבקשים אותך: 48 והאו ענה לאמר
לו ויאמר איזו אמי ומי אחי: 49 ויט יד על תלמידיו ויאמר הנה
אמי ואחי: 50 כל איש אשר יעשה רצון אבי שבשמים הם אחי
אחיותי ואמי:

13 1 ביום ההוא יצא ישו מן הבית וישב על שפת הים:
2 ויקבצו אליו כיתות רבות והוא עלה בספינה וישב וכל העם עמד
על שפת הים: 3 וידבר אלהים הרבה במשלים ויאמר הנה יצא
הזורע לזרוע זרעו: 4 וכשזרע נפלו קצת מהם אל הדרך ויבאו
עופות השמים ויאכלו אותם: 5 ואחרים נפלו על הסלע אשר אין
שם ארץ רבה ומיד צמחו כי אין להם עומק בארץ: 6 ואחר
שזרחה השמש חרבו ואשר אין להם שרש יבשו: 7 ואחרים
נפלו לתוך הקוצים וגדלו הקוצים ויחנקו אותם: 8 ואחרים נפלו
בארץ טובה ויתנו פרי אחד מאה ואחד ששים ואחד שלושים:
9 מי שלו אזנים לשמוע ישמע: 10 ויקרבו אליו תלמידיו ויאמרו
לו אדני למה תדבר עמנו במשלים: 11 ויען ויאמר אליהם כי
נתן לכם להבין סודות מלכות שמים ולאלה לא נתן: 12 כי מי

39 אין תנתן m | 41 דור m | 42 דור הזה m | 42 וירשיעו m | 44 אשר
ממנה יצאתי m | 45 ותשבנה m | 45 מראשיות m | 45 הזה הרע m |
50 הם x = הוא m | 50 אחות m

13 1 ישוע m | 1 מבית m | 6 ואחרו m | 10 עמנו x = אתם m | 11
השמים m | 11 אין נתן m

שלא יפרסמוהו: [17] בעבור שיתקיים מה שנאמר על ידי ישעיהו
הנביא האומר: [18] הן עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי
רוחי עליו משפט לגוים יוציא: [19] לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע
בחוץ קולו: [20] קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה לאמת
יוציא משפט: [21] לא יכהה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט
ולתורתו איים ייחלו: [22] אז הגש אליו בעל השד עור וחרש וירפא
אותו כדי שיכול לדבר ולראת: [23] ויתמהו כל הכיתות ויאמרו
הלא זה הוא בן דוד: [24] ושומעים הפרושים ואמרו זה לא הוציא
את השדים כי אם בבעל זבוב שר השדים: [25] וישו יודע
מחשבותיהם ואמר להם כל מלכות שנחלקה בעצמה תשמם וכל
עיר או בית הנחלק בעצמו לא יעמוד: [26] ואם שטן ישלח השטן
הוא נחלק בעצמו ואיך תעמד מלכותו: [27] ואם אני בבעל זבוב
אוציא השדים בניכם במי יוציאו על כן הם יהיו שופטיכם: [28] וכי
אני ברוח האלהים מוציא את השדים אם כן באה אליכם מלכות
האלהים: [29] והיך יוכל איש לבא בבית הגיבור לבוז את כליו אם
לא יאסור קודם את הגבור ואז יבוז את ביתו: [30] מי שלא יש
עמי הוא יש כנגדי ומי שלא יאסוף עמי הוא יפזר: [31] ועל כן אני
אומר לכם כל חטאה וגדיפה תסלח לאדם וגידוף שעל הרוח לא
יסלח: [32] וכל איש שיאמר דבר על בן אדם יסלח לו ואשר יאמר
דבר על רוח הקדש לא יסלח לו לא בעולם הזה ולא בעולם
הבא: [33] עשו עץ טוב ופריו טוב או עשו עץ רע ופריו רע כי מן
הפרי יודע העץ: [34] דור האפעים היך תוכלו דבר טובות בהיותכם
רעים כי משפע הלב ידבר הפה: [35] אדם הטוב יוציא טובות
מאוצר טוב ואדם רע יוציא רעות מאוצר רע: [36] ואני אומר
לכם כי כל דבר ביטול שידברו האנשים ישיבו עליו טעם ביום
המשפט: [37] כי מעל דבריך תצדק ומעל דבריך תתחייב: [38] אז
ענו לו מסופרים ומן הפרושים לאמר רבינו רצוננו לראות ממך
אות: [39] ויען ויאמר להם דור רע ונואף מבקש אות ואות לא

17 למען m | 22 השדה m | 23 הזה m | 24 אמרו m | 24 הזה אין m |
24 את שדים m | 24 השר m | 25 וישוע m | 25 אמר m | 25 אליהם m |
25 נחלקה m | 26 את שטן m | 29 קודם יאסור m | 29 יבא את ביתו m |
31 אין יסלח m | 32 האדם m | 32 אין יסלח m | 32 אין בעולם הזה ואין m |
32 das zweite בעולם x < m | 32 עץ טוב x + ויהיה m | 33 הפרי m |
33 עץ רע x + ויהיה m | 33 הפרי m | 33 מפרי m | 38 רבי m | 38 אות ממך m

עד השמים תרומי עד גיהינם תרדי כי אם בסדום נעשו הכחות
אשר נעשו בך אולי ישבו עד היום הזה: [24] אמנם אני אומר לכם
כי יותר קל יהיה לארץ סדום ביום הדין ממך: [25] בעת ההיא ענה
ישו ויאמר אודך אבי אדון השמים והארץ שהסתרת האלה
מהחכמים ומנבונים ותגל אותם לצעירים: [26] כן אבי כי כן רצוי
לפניך: [27] כל נתנו לי מאבי ולא איש שידע בן כי אם אב ולא
יש שידע את האב בלתי בן ולמי שירצה בן לגלות: [28] לכו אלי
כל היעפים ואשר עליכם משא ואני אשביעכם: [29] שאו את עולי
עליכם ולמדו ממני כי נעם אני ושפל רוח ותמצאו מרגוע
לנפשותיכם: [30] כי עולי מתוק הוא ומשאי קל:

12 [1] בעת ההיא הלך ישו על זרע בשבת ותלמידיו היו רעבים
ויחלו לקטף שבלים מן הקמות ולאכול: [2] והפרושים הרואים
אמרו הנה תלמידיך עושים מה שאינו ראוי לעשות בשבת:
[3] והוא אמר אליהם הלא קראתם מה שעשה דוד כאשר היה רעב
הוא ואשר עמו: [4] כי בא בבית האלהים ולחם הפנים אכל שלא
היה מותר לו לאכול אותם ולא לאשר עמו כי אם לכהנים לבדם:
[5] הלא קראתם בתורה שהכהנים מחללים השבת בהיכל ואינם
נאשמים: [6] ואני אומר לכם כי פה גדול מההכל הוא: [7] ואם תדעו
מה הוא חסד חפצתי ולא זבח לא תחייבו את הנקיים: [8] כי אדני
הוא בן האדם וגם השבת: [9] וכשעבר משם בא בבית כננסיותם:
[10] והנה אדם שיבשה ידו וישאלו לו לאמר אם מותר בשבת לרפא
לחולים וכל זה כדי להלשינו לבית דין: [11] והו אמר להם מי
בכם אדם שיש לו צאן אחת שתפול בבור בשבת הלא יחזיקה
ויעלנה: [12] והלא אדם הוא יותר טוב מן הצאן לכן מותר להטיב
בשבת: [13] אז אמר לאדם נטה את ידך ויט ותשב לרפאות כמו
השנית: [14] והפרושים יצאו ויועדו עליו כדי שיאבדו אותו: [15] וישו
יודע ויסר משם וילכו אחריו רבים והוא רפא את כולם: [16] ויצום

24 ביום המשפט m | 25 ישוע m | 25 וארץ m | 25 מחכמים m | 27
ואין m | 27 את אב m | 27 ירצה m | 29 נער x, es ist aber ersichtlich,
dass das ך ursprünglich ein ם gewesen, bei m = ענן

12 1 ישוע m | 2 מה x < m | 2 שאין m | 4 הותר m | 6 מהיכל m | 6 פה
bei m am Ende des Verses | 7 נקיים m | 8 האדם x + יותר m | 8 גם m |
8 משבת m | 9 כנסתם m | 10 כדי לחולים וכל זה x < m | 10 למען
עליו שילשינו m | 10 לבית דין x < m | 11 והוא m | 12 יותר x < m | 12
מצאן m | 14 ויוצאים הפרושים m | 15 וישוע m | 15 את x < m

התלמיד אמן אני אומר לכם שלא יאבד את שכרו:
11 1 ויהי כאשר כלה ישו לצוות את שנים עשר תלמידיו
עבר משם ללמד ולהכריז בעריהם: 2 ויוחנן כששמע בבית הסוהר
את מעשה המשיח שלח שנים מתלמידיו: 3 ויאמר לו אם אתה
הוא אשר עתיד לבא או אם ניחל לאחר: 4 ויען ישו ויאמר
אליהם לכו והגידו ליוחנן את אשר שמעתם וראיתם: 5 עורים
יראו פסחים ילכו מצורעים יטהרו חרשים ישמעו ומתים יקומו
עניים יאשרו: 6 ואשרי הוא שלא יכשל בי: 7 ואחרי שאלה הלכו
החל ישו לדבר אל הכיתות על יוחנן למה יצאתם אל המדבר
לראות האם קנה נדף מרוח: 8 ולמה יצאתם לראות האם אדם
לבוש בחלקות הנה אשר נלבשו בחלקות הם בבתי המלכים:
9 רק למה יצאתם לראות הנביא גם אומר לכם הוא יותר מנביא:
10 כי הוא מי אשר עליו נכתב הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני:
11 אמן אני אומר אין קם מבין ילדי הנשים שהוא יותר גדול
מיוחנן הטובל ומי שהוא קטון במלכות השמים הוא גדול ממנו:
12 אך מימי יוחנן הטובל עד עתה מלכות שמים באונס היא
ומכריחין גוזלין אותה: 13 כי כל הנביאים והתורה עד יוחנן נבאו:
14 ואם רצונכם לקחת הוא יש אליהו אשר יבא: 15 מי שלא אזנים
לשמוע הוא ישמע: 16 למי אמשול את הדור הזה נמשל בנערים
היושבים בשוק שקוראים לדומיו: 17 ואומרים נגננו לכם ולא
דלגתם שרנו קינה ולא קוננתם: 18 כי בא יוחנן ולא אכל ולא
שתה ויאמרו בעל השד הוא: 19 ובן האדם בא אוכל ושותה
ויאמרו הנה האדם זולל וסובא יין ורע בעלי העברה והחטאים
וצדקה חכמה מאת בניה: 20 אז החל לחרף ערים אשם בהם
נעשו כחותיו רבות כי לא שבו מעשות רע: 21 אי לך כורזין אי
לך בית צידה כי אם בצור ובצידון נעשו כחות אשר נעשו בכן
בימי קדם בשק ואפר שבו מרע: 22 אך אומר לכם כי יותר קל
יהיה לצור ולצדון ביום המשפט מכם: 23 ואתה כפר נחום והלא

m אין = x שלא 42
אן 3 | m תבא 3 | m < x עתיד 3 | ההוא 3 | m ישוע 1 | m כשבלה 1 11
מן יוחנן 11 | m כיתות 7 | m ישוע 7 | m תגידו 4 | m ישוע 4 | m < x
| m עליו + x יוחנן 13 | m גוזלין 12 | m מכריחין 12 | m השמים 12 | m
20 | m בהן 20 | m וחטאים 19 | m הבעלי העבירה 19 | m רצונכם 14
m ואת 23 | m ממכם 22 | m מרע 20 | m < x מעשות 20 | m אין

האדם: [24] לא יש תלמיד על המלמד ואין עבד על אדונו: [25] אלא
די לתלמיד להיות כרבו ולעבד כאדונו אם קראו את בעל הבית
בעל זבוב אף כי את בני הבית: [26] לכן אל תיראו מהם כי אין
דבר מכסה שלא יגלה ונסתר שלא יודע: [27] מה שאני מדבר
אליכם בחשך אמרו אותו באור ואשר תשמעו באזן קראו אותו
על הגגות: [28] ולא תיראו אותם שיהרגו את הגוף ואת הנפש לא
יוכלו להרוג אלא תיראו אותו שיוכל את הנפש ואת הגוף לאבד
לגיהנם: [29] הלא שני צפרים נמכרו תחת טבע קטון ואחד מהם
לא יפול על הארץ בלי אביכם: [30] ושערות ראשכם כלן נפסדו:
[31] ועל כן לא תיראו כי אתם טובים מרבים צפרים: [32] וכל מי
שיתודה אותי לפני האנשים גם אני אתודה אותו לפני אבי
שבשמים: [33] ואשר יכחש אותי לפני האנשים גם אני אכחשנו
לפני אבי שבשמים: [34] אל תחשבו שבאתי לשלוח שלום על
הארץ לא באתי לשלוח את שלום כי אם את החרב: [35] כי באתי
להבדיל את איש מאביו ואת הבת מאימה ואת כלה מן חמותה:
[36] ואויבי איש אנשי ביתו: [37] ומי שיאהב את אביו ואת אמו
יותר ממני איננו ראוי לי ומי שיאהב את הבן או את הבת יותר
ממני איננו ראוי להיות עמי במלכות שמים: [38] ומי שלא ישא את
צליבתו וילך אחרי הוא אינו ראוי לי: [39] מי שימצא את נפשו
יאבד אותה ואשר יאבד את נפשו למעני ימצאנה: [40] מי שיקח
אתכם הוא יקח אותי ואשר יקח אותי הוא יקח אותו ששלח אותי
[41] מי שיקח הנביא בשם הנביא הוא יקח שכר הנביא ומי שיקח
את הצדיק בשם צדיק הוא יקח שכר הצדיק: [42] ואשר יתן
לשתות לאחד מאלה הקטנים אפילו כוס אחד ממים קרים בשם

24 אין יש m | 24 מלמד m | 25 להיותו m | 25 כמלמדו m | 25 כארניו
m | 27 אמרו m + אותו x | 27 קראו m + אותו x ; 27 גגות m | 28
תיראו את אותו m | 28 das zweite נפש bei m ohne ה, ebenfalls das
zweite גוף | 28 אל גיהנם m | 29 אין m | 30 נפסדו = x נספרו m |
32 מי x > m | 33 אנשים m | 33 אכחש לו m | 34 כי באתי m | 34 על
ארץ m | 34 חרב m | 35 בת m | 37 או אמו m | 37 אין הוא m | 37 ראוי
לאותי m | 37 בן m | 37 או בת m | 37 אין הוא ראוי לאותי m | 37 להיות
עמי במלכות שמים x > m | 38 אין m | 38 לאותי m | 41 את נביא
m | 41 את צדיק m | 41 בשם הצדיק m | 41 יקח bei m am Ende des
Verses | 42 את שקוי m | 42 אפילו x > m | 42 את כוס m | 42 כוס
m + אחר x | 42 המים m | 42 קרים x + רק m

תלכו ואל ערי השמרונים לא תבואו: [6]כי אם לכו אל הצאן
האובדות בבית ישראל: [7]לכו וקראו לאמר שובו שובו כי קרובה
מלכות שמים לבא: [8]רפאו את החולים הקימו את המתים טהרו
את המצורעים והוציאו את השדים חינם לקחתם וחנם תתנו:
[9]אל תקנו את הזהב ואת הכסף ואל המעות בחגורותכם: [10]אל
תלקטו בדרך ואל שתי כתנות ואל מנעולים ואל מטה כי ראוי
הפועל לאוכלו: [11]ובאיזו עיר או טירה תבואו שאלו מי נכבד
יש בה ושם תשבו עד שתצאו משם: [12]וכשתכנסו בבית שאלוהו
בשלומו לאמר שלום לזה הבית: [13]ואם יהיה הבית הזה נכבד
ישוב אליכם שלומתכם: [14]ואיש אשר לא יקח אתכם ולא ישמע
לקול דבריכם צאו לחוץ מן הבית או מן העיר והשליכו גם העפר
מרגליכם: [15]אמן אני אומר לכם קל יהיה לארץ סדום ועמורה
ביום הדין יותר מן העיר ההיא: [16]הנני שולח אתכם כצאן בתוך
הזאבים ועל כן תהיו ערומים כמו הנחשים ותמים כמו היונים:
[17]השמרו לכם מן האנשים פן ימסרו אתכם לעדות ובמקהלות
ויסרו אתכם בשוטים: [18]ואל שוטרים ואל מלכים יוליכו אתכם
למעני לעדות להם ולגוים: [19]וכשימסרו אתכם אל תחשבו היך
ומה תדברו כי ינתן לכם בפיכם בשעה ההיא מה שתענו: [20]כי
לא תדברו אתם אלא רוח אביכם הוא תדבר אתכם: [21]וימסור
אח את אח למות ואב את בן ויקומו בנים על אבותם להמיתם:
[22]וישנאו אתכם כל האנשים בעבור שמי ואשר יעמוד עד סוף
הוא יושע: [23]וכאשר ירדפו אתכם בעיר אחת תנוסו אל אחרת
אמן אני אומר לכם לא תכלו את ערי ישראל עד שיבא בן

7 | m תקרב 7 | m < x שובו שובו 7 | m שאבדו 6 | m אל תלכו 5
| m מצורעים 8 | m מתים 8 | m הולים 8 | m < x לבא 7 | m השמים
| m ילקוט = x תלקטו 10 | m מעות 9 | m כסף 9 | m זהב 9 | m שדים 8
12 | m אל בית 12 | m < x משם 11 | m תצאו 11 | m < x יש 11
יבוא שלומכם עליו ואם אין יהיה נכבד + x נכבד 13 | m ותשאלוהו
| m מהעיר 14 | m מבית 14 | m את = x לקול 14 | m אין יקח 14 | m
16 | m לעיר 15 | m < x יותר 15 | m ביום המשפט 15 | m עפר 14
פן = פן ימסרו אתכם 17 | m מאנשים 17 | m יונים 16 | m נחשים
| m וכשימסרוכם 19 | m ייסרו 17 | m ובמקהלותיהם 17 | m ימסרוכם
כי 20 | m תדברו = x שתענו 19 | m < x בפיכם 19 | m או מה 19
21 | m בכם 20 | m היא 20 | m כי אם 20 | m אין אתם שתדברו
אין 23 | m נוסו 23 | m אנשים 22 | m וישנאוכם 22 | m באבותיהם
m תכלו

כי היא ישנה והם לעגו לו: 25 וכשהשלך ההמון נכנס הוא ויחזק
בידה ויאמר קומי ותקם הנערה: 26 ותצא השמועה הזאת
בכל הארץ ההיא: 27 ויעבור משם ישו וילכו אחריו שני עורים
קוראים ואומרים חננו בן דוד: 28 ובבאו אל הבית קרבו אליו
עורים ויאמר אליהם ישו התאמינו שאוכל לעשות זאת לכם ויאמרו
אליו כן אמנם אדני: 29 אז נגע בעיניהם לאמר כאמונתכם יעשה
לכם: 30 ותפתחנה עיניהם ויזעם עליהם ישו לאמר ראו שאיש לא
ידע זה: 31 והם יוצאים והשמיעו את שמועתו בכל הארץ ההיא:
32 וכשיצאו הם הנה הגישו אליו אדם אלם ובעל השד: 33 וכאשר
השלך השד מעליו דבר ולא היה עוד אלם ויתמהו הכתות לאמר
לא נראה כן בישראל: 34 ופרושים אמרו בשר השדים מוציא
השדים: 35 ויתהלך ישו בכל הערים וילמד בכנסיותם ויגד בשורת
המלכות וירפא כל חולי וכל מכאוב בעם: 36 וירא את הכתות
ויחנן להם כי הם טרוחים ושוכבים כצאן אשר אין להם רועה:
37 אז אמר לתלמידיו יש קציר רב ופעלים מעטים: 38 ועל כן
התחננו אל אדון הקציר כדי שהוא ישלח את הפעלים לקצור
קצירו:
10 1 ויזעק שנים עשר תלמידיו ויתן להם ממשלה על רוחות
טמאות להוציא אתהן ולרפא את כל חלי ומכאוב: 2 ושמות
השנים עשר שליחים אלה הם הראשון שמעון שנקרא כיפא
ואנדריאה אחיו: 3 פיליפוס וברטולומיאו יעקב זבדי ויוחנן אחיו
תומאסו ומטיאו שהיה בעל עבירה: 4 ויעקב אלפי ותדיאו שמעון
הכנעני ויהודה איסכריאוטו אשר מסר אותו למיתה: 5 וישלח
ישו את אלה השנים עשר ויצו אותם לאמר אל דרך הגוים לא

26 | m שמוטה 26 | m טליתא קומי = x קומי 25 | m המון 25
| m כי אוכל 28 | m ישוע 28 | m בית 28 | m ישוע 27 | m אל כל
| m שלא איש 30 | m ישוע 30 | m < x כן 28 | m הזאת לעשות 28
השדה 32 | m את אדם 32 | m ארץ 31 | m השמיעו 31 | m < x זה 30
| m אלם + x דבר 33 | m < x מעליו 33 | m השלכה השדה 33 | m
משליך 34 | m אין 33 | m כיתות 33 | m < x ולא היה עוד אלם 33
= x מכאוב בעם 35 | m ערים 35 | m ישוע 35 | m את השדים 34 | m
| m < x שהוא 38 | m אדני הקציר 38 | m שאין 36 | m מכאוביהם
m < x לקצור 38 | m שישלח 38
3 | m ואנדרע 2 | m ראשון 2 | m שנים 2 | m וכל מכאוב 1 10
5 | m ישכריותי 4 | m ותדי 4 | m ומתי 3 | m תומה 3 | m וברתלמי
m שנים 5 | m האלה 5 | m ישוע

היושב בבית המכס ושמו מתי ויאמר לו לך אחרי: 10 ויהי כאשר
ישבו לאכול בבית והנה רבים בעלי עברה וחטאים באו ויאכלו
עם ישו ועם תלמידיו: 11 והפרושים רואים ואמרו לתלמידיו למה
מלמדכם אוכל עם בעלי עברה ועם החטאים: 12 וישמע ישו ויען
לאמר אין צריך רופא לרפות הבריאים אלא לרפות אותם שהם
בחולי: 13 לכו לכו ולמדו מה שכתוב חסד חפצתי ולא זבח כי לא
באתי לקרא לצדיקים כי אם לחטאים: 14 אז נגשו אליו תלמידי
יוחנן לאמר למה והפרושים צמים הרבה ותלמידיך אינם צמים:
15 ויאמר אליהם ישו היוכלו בני החתן לבכות בעוד שיש עמהם
החתן אך יבאו ימים אשר ינשא מהם החתן ואז יצומו: 16 ולא
יהיה מי שישלח חתיכת בגד הפסול על שמלה ישנה כי ישא
מלואה משמלה ויהיה בדקו רע יותר מקודם: 17 ולא ישלחו יין
חדש בנאדות בלים כי אז ישברו הנאדות וישפך היין והנאדות
יאבדו כי אם יין חדש ישלחו בנאדות חדשים ושניהם ישמרו:
18 וכאשר הוא דיבר אלה הדברים אליהם הנה קרב שר אחד
וישתחוהו לאמר אדני בתי כבר מתה רק בוא אתה ושים ידך
עליה והחיה: 19 ויקם ישו וילך אחריו עם תלמידיו: 20 והנה אשה
אשר דמה זב ממנה שתים עשרה שנה נגשה לאחריו ונגעה את
שפת בגדו: 21 כי אמרה בקרבה אם אגע בגדו לבד אושע:
22 וישב ישו ויראה אותה ויאמר בטחי בתי כי אמונתך הושיעך
ותושע האשה באותה השעה: 23 וכשנכנס ישו אל בית השר וירא
את שרי החלילים והמית העם: 24 אמר סורו כי לא מתה הנערה

9 על בית m | 9 אליו m | 10 כאשר x + הוא m | 10 ישב m | 10
והנה x < m | 10 עבירה m | 10 ישוע m | 11 ורואים פרושים m |
11 אמרו m | 11 למה מלמדכם אוכל עם בעלי עברה ועם החטאים
x = למה עם בעלי עבירה ועם חטאים אוכל מלמדכם m | 12
ושומע m | 12 ישוע m | 12 ויען לאמר x = אמר m | 12 אין x +
יש m | 12 לבריאים m | 12 לרפות x < m | 12 לאותם m | 12 ברעה
m | 13 das zweite לכו x < m | 13 מה x + היא m | 13 שכתוב x <
m | 13 צדיקים m | 13 חטאים m | 14 למה x + אנחנו m | 14 ופרושים
m | 14 אין הם m | 15 ישוע m | 15 בני חתן m | 15 יש m | 15 חתן m |
15 חתן m | 16 ואין m | 16 מי x < m | 17 ואין m | 17 ונאדות m | 18
הדברים x < m | 18 ותחיה m | 19 ישוע m | 20 לאחור m | 21 אגע
x + רק m | 22 ישוע m | 22 ורואה m | 22 אמר m | 22 בת m | 22
הושיעתך m | 22 משעה ההיא m | 23 ישוע m | 23 חלילים m | 24 אין
m | 24 יושנת m

[26] ויאמר להם ישו למה אתם יראים קטני אמנה אז קם ויצו את
הרוחות ואת הים והיתה שתיקה גדולה: [27] ויתמהו האנשים
ויאמרו מי הוא זה שהרוחות והים שומעים לו: [28] ואחרי כן בא
ישו לעבר לים בארץ גרגשיים ויבאו לקראתו שנים בעלי השדים
ויצאו מן הקברים והם אכזרים מאד ובעבורם לא יוכל אדם לעבור
בדרך ההיא: [29] והנה קראו לאמר מה לנו ולך ישו בן אלהים
למה באת הלום קודם הזמן לענות אותנו: [30] וקרוב לשם היה עדר
חזירים רבים רועים: [31] ושדים התחננו אליו לאמר אם תוציאנו
מזה שלחנו בעדר החזירים: [32] והנה הלך כל העדר בסער ובסעף
גדול ויתנפלו אל הים וימותו: [33] ורועים נסו ויבאו אל העיר ויגידו
כל אלה הדברים וגם על אלה אשר היו בהם השדים: [34] והנה
כל העיר יצאה לקראת ישו וכאשר ראו אותו התחננו אליו
שיעבור בגבולם:

9 [1] ויעלה ישו אל הספינה וילך מעבר לים ויבא לעירו:
[2] והנה הגישו אליו את איש נשול אברים השוכב במיטה וכאשר
ראה ישו אמונתם אמר לנשול האברים בטח בני כי נסלחו לך
חטאותיך: [3] והנה אמרו הסופרים בקרבם הנה זה מגדף: [4] וירא
ישו מחשבותם ויאמר למה אתם חושבים רעות בלבותיכם: [5] אזו
היא יותר קלה לאמר נסלחו לך חטאתיך או לאמר קום ולך:
[6] ובעבור תדעו כי יש בן אדם שמושל בארץ לסלוח חטאות אז
אמר לנשול אברים קום ושא את מטתך ולך אל ביתך: [7] ויקם
וילך אל ביתו: [8] וכאשר ראו כן הכתות יראו ויכבדו האלהים אשר
נתן הכח הזה לבן האדם [9] וכשהלך ישו משם ראה איש אחד

כי רוחות וים 27 | m הזה = x הוא זה 27 | m ים 26 | m ישוע 26
29 | m ישוע 29 | m קברים 28 | m ים 28 | m ישוע 28 | m ישמעו לו
30 | m לענות אותנו קודם עת 29 | m > x למה 29 | m האלהים
32 | m > x החזירים 31 | m > x רבים 30 | m ואין רחוק מהם
בסער 32 | ויאמר אליהם לכו והם יצאו בחזירים m bei x והנה vor
האלה 33 | m לעיר 33 | m ומתו 32 | m ים 32 | m בסחף = x ובסעף
34 | m ישוע 34 | m בהם היו 33 | m גם 33 | m > x הדברים 33 | m
מגבולם m
| m מסופרים 3 | m ישוע 2 | m הים 1 | m ספינה 1 | m ישוע 1 9
6 | m ולמען 6 | m > x היא 5 | m ישוע 4 | m הזה | m > x הנה 3
8 | m כיתות 8 | m > x כן 8 | m מושל 6 | m האדם 6 | m שתדעו
m > x אחד 9 | m אתאיש 9 | m ישוע 9 | m לאנשים

ישו אל כפר נחום קרב אליו שר מאה ויתחנן לו לאמר: 6 אדני
בני שוכב בבית והוא נשול אברים ומאד יעונה: 7 ויאמר אליו
ישו אני אבא וארפא אותו: 8 ויען שר מאה ויאמר אדני אני לא
נכון שתבוא תחת גגי רק אמור דבר ונרפא בני: 9 כי גם אני
הושמתי תחת ממשלת אדם אחר ותחתי אנשי חיל ואם אומר
לזה לך וילך ולאחר בוא ויבא ולעבדי עשה זאת ויעשה:
10 וכששמע ישו תמה ויאמר להולכים אחריו אמן אני אומר לכם
לא מצאתי כזה אמונה בישראל: 11 ואני אומר לכם שרבים
יבאו ממזרח וממערב וירבצו עם אברהם יצחק ויעקב במלכות
שמים: 12 ובני המלכות ישלחו אל חושך החיצון ושם יהיה בכי
וחירוק שנים: 13 ויאמר ישו לשר מאה לך וכמו שהאמנת יהי לך
וירפא הנער בשעה ההיא: 14 ויבא ישו אל בית כיפא וירא
חמותו שוכבת בקדחת תמידי: 15 ויגע את ידה ויעזבה הקדחת
והיה קמה ותשרת אותם: 16 וכאשר היה ערב הגישו אליו את
הרבים בעלי השדים והוא בדיבורו לבד הוציא להם הרוחות
וירפא אותם שהיו ברע: 17 להתקיים מה שנאמר על ידי ישעיה
הנביא האמר חליינו הוא ישא ומכאובינו סבלם: 18 וירא ישו
כיתות רבות סביבו ויצוה את תלמידיו להלוך לעבר הים: 19 ויגש
אחד מספרים ויאמר לו רבי אבא אחריך אנא תלך אתה: 20 ויאמר
לו ישו שועלים יש להם חפירות ולעוף השמים קינים ולבן אדם
אין להם קרקע ששם ישים את ראשו: 21 ואחד מתלמידיו אמר
לו הנח לי עד שאקבור את אבי: 22 ויען לו ישו בוא אחרי והנח
המתים לקבור את מתיו: 23 ויעל בספינה ויבאו אחריו תלמידיו:
24 והנה סער גדול בים והספינה מכוסה מהגלים והוא היה ישן:
25 ויקרבו תלמידיו אליו ויעוררהו לאמר אדני הושיענו פן נאבד:

5 ישוע m | 5 לו x = אותו m | 6 נערי m | 8 נערי m | 9 אני x +
אדם m | 9 ממשלת m + אדם x | 9 הזאת m | 10 ישוע m | 11 ממלכת
השמים m | 12 ממלכת m | 13 ישוע m | 13 האמנת m | 14 ישוע m |
14 בית x + של m | 14 בקדחת תמידי x = בחמה m | 15 ותעזבה חמה m |
15 להם m | 16 רבים m | 16 בדבר m | 16 לבד x < m | 16 להם x < m |
16 כלם m | 18 ישוע m | 18 את כיתות m | 18 ים m | 19 אתה תלך m |
20 ישוע m | 20 חפורות m | 20 להם x < m | 21 אליו m | 21 vor
הנח x bei m אדני | 21 לי x + בתחלה m | 22 ישוע m | 22 מתים m |
23 והספינה x < m | 24 תכסה m | 25 ויקרבו x + אליו m | 25
תלמידיו m + אליו x | 25 פן x = כי m

ענבים ומן הדרדרים תאנים: [17] כן כל עץ טוב יעשה פירות
טובות וכל עץ רע יעשה פירות רעות: [18] לא יוכל עץ טוב לעשות
פרות רעות ולא עץ רע לעשות פירות טובות: [19] אבל כל עץ שלא
יעשה פירי טוב יכרת ואל האש ישלח: [20] ואתם מפרותהם תדעו
אותם: [21] לא כל האומר אלי אדוני אדוני יבוא אל מלכות שמים
כי אם אותו שיעשה רצון אבי שבשמים הוא יבא עמי במלכות
שמים: [22] רבים יאמרו לי ביום ההוא אדני אדני הלא בשמך
נבאנו ובשמך הוצאנו שדים ובשמך עשינו כחות רבות: [23] ואז
אודה להם שלא ידעתי אותם סורו ממני כל פועלי און: [24] כל
השומע את דברי אלה ויעשה אותם ידמה לאיש חכם שבנה את
ביתו על הסלע: [25] וירד מטר ויבואו נהרות וישבו רוחות ויפגעו
באותו הבית לא יפול כי מיוסדת היא על הסלע: [26] וכל שישמע
את דברי אלה ולא יעשה אותם הוא ידמה לאיש אויל אשר בנה
את ביתו על החול: [27] וירד מטר ויבאו נהרות וישבו בו רוחות
ויפגעו בבית יפול ותהיה מפלתו גדולה: [28] ויהי ככלות ישו את
הדברים האלה ויתמהו הכיתות על תלמודו: [29] כי היה מלמד
כמו מי שבידו היכולת ולא מפי סופרים ופרושים:

8 [1] וברדת ישו מן ההר הלכו אחריו עם רב: [2] והנה מצורע
בא וישתחוה לו לאמר אדני אם תחפוץ תוכל לטהרני: [3] וישלח
ישו ידו ויגע בו ויאמר אחפוץ הטהר ומיד נטהר מצרעתו:
[4] ויאמר לו ישו ראה אל תאמר לאדם אלא לך והראה אל הכהן
והבא אליו קרבנך כאשר צוה משה להם לעדות: [5] וכאשר בא

17 | m הטוב 17 | m את תאנים 16 | m דרדרים 16 | m את ענבים 16
| m את פרות 18 | m הרע 17 | x וכל + m טובות 17 | m את פירות
19 | m את פרי 19 | m רק = x אבל 19 | m יעשה 18 | m הרע 18
das 21 | m לי 21 | m שאומר 21 | m אין 21 | m מפרותיהם 20 | m אש
< x עמי 21 | m < x אותו 21 | m השמים 21 | m < x אדני zweite
את 22 | m < x אדני das zweite 22 | m אל מלכות השמים 21 | m
את 24 | m ששומע 24 | m אתכם 23 | m כי אין = x שלא 23 | m כחות
25 | m נשבו 25 | m וגם + x נהרות 25 | m סלע 24 | m אלה דברי
26 | m סלע 25 | m הוא 25 | m יסד 25 | m ולא נפל 25 | m בבית הזה
27 | m וגם + x נהרות 27 | m חול 26 | m ואין 26 | m את אלה דברי
| m ישוע 28 | m ותהי 27 | m ויפול 27 | m הזה + x בבית 27 | m נשבו
= x מפי 29 | m שלו יכולת = x מי שבידו היכולת 29 | m כיתות 28
m כמו

8 1 ישוע m | 3 ישוע m | 3 טהרה צרעתו m | 4 ישוע m

וכל אלה יאספו לכם: [34]ואל תשתדלו למחר כי יום המחרת
ישתדל בעצמו תשפוק ליום רעתו:
7 [1]אל תשפטו ולא תשפטו אל תחייבו ולא תחייבו: [2]כי
באיזה משפט תשפטו תשפטו ובאיזה מדה תמודו ימד לכם:
[3]ואיך תראה קסם בעין אחיך וקורה שבעינך לא תראה: [4]ואיך
תאמר לאחיך אחי הרף נא ואטיל את קיסם מבין עיניך והנה
הקורה בעינך: [5]חנף טול בתחילה הקורה מעל עיניך ואז תוכל
לראת להטיל את הקיסם מבין עיני אחיך: [6]לא תתנו דבר קדש
לכלבים ולא תשליכו את המרגליות לפני החזירים פן ירמסו אותם
ברגליהם וישובו הכלבים ויסחבום: [7]שאלו ויתן לכם בקשו
ותמצאו דפקו ויפתח לכם: [8]כי כל שישאל יקח ואשר יבקש
ימצא ומי שידפק יפתח: [9]ומי ביניכם שישאל ממנו בנו את
הלחם וימסר לו אביו את האבן: [10]או שישאל ממנו בנו הדג
ואביו יתן בידו הנחש: [11]ואם אתם הרעים תדעו לכם לבקש
לתת מתנות טובות לבניכם כל שכן אביכם שבשמים שיתן
מתנות טובית לכל דורשיו ושואליו: [12]לכן כל אשר תרצו לעשות
לכם האנשים גם אתם עשו להם כי זאת התורה והנביאים:
[13]בואו בעד שער צר חי רחב שער ורחבה הדרך שתדריך אל
האבדון ורבים הם אשר ילכו עליה: [14]מה צר השער וצרה הדרך
שתדריך אל החיים ומעטים הם שימצאו אותה: [15]הזהרו מנביאי
השקר שבאים אליכם בלבושי הצאן והם תוך לבושם מרמה
מלאים כזאבים הטורפים: [16]ומפרותיהם תכירום הילקטו מהקוצים

7 2 nach dem zweiten תשפטו bei m אתם | 3 בעינך m | 3 אין m |
4 מעל עיניך m | 5 את קורה m | 5 תוכל לראות x = תראה m | 5
קיסם m | 5 מעל עיני m | 6 אין m | 6 תתנו m + דבר x | 6 הקדש m |
6 ואין m | 6 מרגליותיכם m | 6 חזירים m | 6 אתהן m | 6 ויסחבוכם m |
7 וינתן m | 8 ימצא x + ולו m | 8 ומי vor שידפק x < m | 9 ומי x
+ האדם m | 9 לחם m | 9 וימסור vor הלא bei m | 9 לו m + אביו
x | 9 אבן m | 10 או x + אם m | 10 ישאל m | 10 ממנו x < m | 10
בנו x < m | 10 את דג m | 10 ואביו x < m | 10 יתן בידו x = הלא
ימסר לו m | 10 את נחש m | 11 לכם לבקש x < m | 11 יתן m | 11
das zweite מתנות x < m | 11 הטובות m | 11 לכל דורשיו x < m |
11 לשואליו m | 13 חי x = כי m | 13 דרך m | 14 דרך m | 14 חיים
m | 15 שקר m | 15 בבגדי m | 15 והם תוך לבושם מרמה מלאים
כזאבים הטורפים x = ובקרבם הם זאבים טרפים m | 16 מפרותיהם m |
16 תכירום x = תדעו אותם m | 16 מקוצים m

פניך: [18]כדי שלא תראה לאנשים שאתה צם כי אם לאביך שהוא בסתר שהוא ישלם לך בגלוי: [19]אל תקבצו לכם אוצרות על הארץ אשר שם חסיל ועש יאכלו וגנבים יחתרו שם ויגנבו: [20]אלא קבצו לכם אוצרות בשמים אשר שם חסיל ועש לא ישחית ואשר שם הגנבין לא יגנבו: [21]כי אפו אוצרך שם תהיה גם לבבך: [22]נר גופך הם עינך ואם עינך תהינה תמימות יהיה כל גופך באור גדול: [23]ואם עינך תהינה רעות כל גופך יהיה אפל ואם אור שהוא בך חשך הוא החשך כמה גדול הוא: [24]לא יוכל האדם לעבוד שנים אדונים כי אם ישנא האחד יאהב האחר או אם יאהב האחד ישנא את האחד לא תוכלו לעבוד את האלהים ואת הממון: [25]ועל כן אני אומר לכם לא תשתדלו לנפשכם במה תאכלו ובמה שתשתו ולגופכם במה שתלבשו הלא הנפש היא יותר מאוכל והגוף הוא יותר מבגד: [26]ראו את עופות השמים כי לא יזרעו ולא יקצרו ולא יאספו לאסמיהם ואביכם שבשמים יאכילם הלא אתם יותרים מהם: [27]ומי ביניכם יחשוב איך יוכל להוסיף על קומתו גם אמה אחת: [28]ועל מלבוש למה תשתדלו הביטו את שושני השדה היאך ימצחו ולא יעמולו ולא יטוו: [29]אמנם אני אומר לכם שלא שלמה בכל כבודו כן היה לבוש כמו אחד מהם: [30]ואם את עשב השדה שיש היום ומחר ישלח בתנור אלהים כן לובש כל שכן אתכם קטני אמנה: [31]על כן אל תשתדלו לאמר מה נאכל ומה נשתה או במה נכסה: [32]כי כל אלה גוים ידרושו ואביכם שבשמים יודע כי אתם צריכים לכל אלה: [33]לכן בתחילה בקשו את ממלכת האלהים ואת כל צדקתו

18 שאתה x < m | 18 בסתר x + ואביך m | 18 nach dem zweiten שהוא bei m בסתר | 18 ישלם m + לך x | 18 בגלוי x = בפרהסיא m | 19 יאכלו x = ישחית m | 20 ועש x < m | 20 ישחית x + ולא עש m | 20 גנבים m 20 אין יחתרו m | 21 איפה m | 21 אוצרך x + הוא m | 21 יהיה m | 22 הנר m | 22 הגופך m | 22 היא m | 22 תהיה m | 22 תמה m | 22 יהיה x < m | 22 באור גדול x = יגה m | 23 תהיה m | 23 רעה m | 23 מה m | 24 אין m | 24 אדם m | 24 את שנים m | 24 את אחר m | 24 für das zweite יאהב x ידבק m | 24 für das zweite ישנא x ימאס m | 24 ממונא m | 25 מה m | 25 ומה m | 25 תשתו m | 25 תלבשו m | 25 יותרת m | 26 אין m | 28 אין m | 28 ואין m | 30 לתנור m | 30 כל שכן אתכם x = הלא יותר אתכם m | 30 אמונה m | 31 ועל כן m | 32 האלה m | 32 שהוא בשמים m | 33 ואת m + כל x | 33 יאסף m

הוא מנאף: [33]עוד שמעתם שנאמר לקדמונים לא תשבע לשקר
כי אם תשלם ליי נדרך: [34]אך אני אומר לכם לא תשבעו בשום
דבר לא בשמים כי כסא אלהים המה: [35]ולא בארץ כי הדום
רגליו הם ולא בירושלם כי היא עיר המלך הגדול: [36]ולא תשבע
בראשך יען שאין בידך כח להלבין שער אחד או להחזירו שחור:
[37]אלא יהיה דבורכם כן כן אין אין ומה שהוא יותר מאלה
הדברים מאת הרע הוא: [38]שמעתם מה שנאמר עין תחת עין
שן תחת שן: [39]אך אני אומר לכם שלא לעמוד נגד הרע אלא
אם יהיה שיכך על הלחי הימנית תטה אליו האחרת: [40]וכל מי
שרוצה להריב עמך במשפט ורוצה לקחת מעליך כתנתך הנח לו
גם האדרת: [41]ואשר יגוש אותך על מיל אחד לך עמו גם שנים
[42]ומי שישאלך תן לו ואת לוה ממך לא תשובב: [43]שמעתם כי
נאמר תאהב לרעך ותשנא את אויבך: [44]אך אני אומר לכם
אהבו את אויביכם והטיבו לאלה אשר שנאו אתכם והתפללו
בעד רודפיכם ובעד עושקכם: [45]למען תהיו בני אביכם שבשמים
שמזריח את שמשו על הטובים ועל הרעים וממטיר על הצדיקים
ועל הרשעים: [46]ואם תאהבו רק אותם אשר אוהבים אתכם מה
שכר יהיה לכם הלא גם בעלי עברה עושים זאת: [47]ואם תשאלו
בשלום אחיכם לבד מה תעשו על היתר הלא גם הגוים עושים
זאת: [48]על כן תהיו תמימים כמו אביכם שבשמים שהוא תמים:
6 [1]ראו שלא תתנו צדקתכם לפני האנשים לפי שיראו
אתכם כי אז לא יהיה לכם שכר אצל אביכם שבשמים: [2]וכאשר

וכל m + מי x | 32 גרושה m | 32 ינאף m | 33 ליהוה m | 33 נדריך
m | 34 בכל דרך m | 34 אין m | 34 כי x + הם m | 34 האלהים m |
34 המה x < m | 35 ואין m | 35 כי x + היא m | 35 הם x < m | 35
ואין m | 36 ואין m | 36 שאין x = שאתה אין m | 36 בידך כח x =
תוכל m | 36 את שער | 36 להחזירו x = לעשותו m | 37 ויהיה m | 37
מאלה m + הדברים x | 38 שמעתם m + מה x | 39 אין m | 39 לנגד
m | 39 לחי m | 39 הימנית x + גם m | 39 אחרת m | 40 וכל מי שרוצה
x = ולמי שילך m | 40 למען שיקח מעליך m | 40 אדרת m | 41 עד
מיל m | 41 אתו m | 41 גם x + עד m | 45 שתהיו m | 45 אשר בשמים
m | 45 טובים m | 45 רעים m | 45 צדיקים m | 45 רשעים m | 46 הזאת
m | 47 בשלום x + רק את m | 47 יתר m | 47 גוים m | 47 הזאת m |
48 כאשר m | 48 הוא m
6 1 אנשים m | 1 למען m | 1 שתראו m | 1 מהם m | 1 שהוא
בשמים m

תתן את הצדקה לא תתקע בשופר לפניך כמו שעושים החנפים בכנסיות ובחוצות בעבור שיכבדו אותם האנשים אמן אני אומר לכם שכבר קבלו שכרם: [3] ואתה כשתעשה הצדקה לא תדע ידך השמאלית מה שעושה ידך הימנית: [4] ותהיה צדקתך בסתר ואביך שרואה בסתר הוא ישלם לך בגלוי: [5] ולא תהיה כמו החנפים כשתתפלל כי חפצם לעמוד במקהלות ובפינות החוצות להתפלל כדי שיראו אותם האנשים אמן אני אומר לכם כי כבר קבלו שכרם: [6] ואתה כשתתפלל בא אל חדרך וסגר דלתך והתפלל אל אביך שהוא בסתר ואביך שרואה בסתר ישלם לך בגלוי: [7] ואתם כשתתפללו אל תרבו בדברים כמו שהגוים עושים שחושבים שברוב דברים ישמעו: [8] אך אתם לא תהיו דומים להם יודע אביכם מה שצריך לכם טרם שתשאלו ממנו: [9] ואתם כן תתפללו אבינו שבשמים יתקדש שמך: [10] תבוא מלכותך יעשה רצונך כבשמים ובארץ: [11] את לחמנו תמידי תן לנו היום: [12] וסלח לנו את חובותינו כאשר אנחנו מוחלים לבעלי חובותינו: [13] ואל תביאנו לידי נסיון אלא הצילנו מכל רע כי לך המלוכה והגבורה וכבוד לעולם ולעולמי עולמים אמן: [14] ואם תסלחו לאנשים חטאותיהם גם יסלח לכם אביכם שבשמים חטאותכם: [15] ואם לא תסלחו לאנשים גם הוא לא יסלח לכם חטאותכם: [16] ואתם כאשר תצומו לא תהיו כמו החנפים שקודרים ומכהים את פניהם להראות בעיני האדם שהם צמים אמן אני אומר לכם ני כבר קבלו שכרם: [17] ואתה כשתצום תסוך את ראשך ותרחץ את

2 | m חנפים עושים = x שעושים החנפים 2 | m אל 2 | m צדקה 2
שכבר 2 | מן bei m האנשים vor 2 | x אותם + m שיכבדו 2 | m למען
ולא תהיה כמו 5 | m אין 3 | m צדקה 3 | m כי יש להם = x קבלו
אותם 5 | m וכשתתפלל לא תהיה כמו חנפים = x החנפים כשתתפלל
בגלוי 6 | m אשר רואה 6 | m לקחו 5 | x כבר + m כי 5 | m מן = x
| m̃ ברב 7 | m הגוים 7 | m את דברים 7 | m לא 7 | m בפרהסיא = x
תשאלו 8 | m בטרם 8 | m צריך 8 | m כי + x להם 8 | m הדברים 7
13 | m < x לידי 13 | m סולחים = x מוחלים 12 | m יקדש 9 | m
| m גבורה 13 | m המלכות 13 | m מרע 13 | m < x מכל 13 | m בנסיון
= x לא 15 | m חטאותיכם 14 | x חטאותהם 14 | m < x ולעולמי 13
חטאותכם vor 15 | x לכם + m יסלח 15 | x הוא + m גם 15 | m אינכם
האדם 16 | m כי יכהו 16 | m קודרים 16 | m כחנפים 16 | אביכם bei m
m לקחו 16 | m < x כבר 16 | m כי = x ני 16 | x שהם + m

מעשיכם הטובים לכבד את אביכם שהוא בשמים: 17 אל תחשבו
שבאתי לבטל את התורה או את הנביאים לא באתי לבטל אלא
למלא: 18 אמן אני אומר לכם עד שיעברו שמים וארץ לא תעבור
יוד אחת או עוקץ אחד מאת התורה עד שימלאו כולם: 19 וכל
המבטל אחת מן המצוות האלה קטנות וילמד כן את בני אדם
קטון הוא יקרא במלכות שמים: 20 ואני אומר לכם לולי תותר
צדקתכם מן צדקת הפרושים והסופרים לא תבואו במלכות שמים:
21 שמעתם מה שנאמר לקדמנים לא תרצח ומי שירצח הוא חייב
למשפט: 22 אך אני אומר לכם כי כל מי שירגז על אחיו הוא
חייב למשפט וכל האומר לאחיו רעה חייב הוא לעצת הכנסת
ומי שיאמר לו נבל הוא חייב לאש גיהנם: 23 ואם תקריב קרבנך
אל המזבח ושם תזכור כי יש לאחיך מאומה עליך: 24 הניחה שם
קרבנך לפני המזבח ולך תחילה לכפר את פני אחיך ואז תבא
ותתן קרבנך: 25 יאות לך ולשטנך במהרה כשתהיה איתו בדרך
פן ימסרך שטן ביד השופט והשופט ימסרך לשוטר ותשלח אל
הכלא: 26 אמן אני אומר לך לא תצא משם עד שתשלם רבוע
אחרון: 27 שמעתם כי נאמר לקדמונים לא תנאף: 28 אך אני
אומר לכם כי כל מי שראה אשה והתאוה בה כבר נאף אותה
בלבו: 29 ואם עינך הימנית תכשילך נקר אותה ותשליך מעליך
כי טוב לך שיאבד אחד מן אבריך מהשלח כל גופך אל גיהנם:
30 ואם ידך הימנית תכשילך קצץ אותה והשלך מעליך כי טוב
לך שיאבד אחד מאבריך מהשלך כל גופך לגיהינם: 31 גם נאמר
על אשר ישלח את אשתו שיכתוב לה ספר כריתות ונתן לה
ושלחה מביתו: 32 אך אני אומר לכם שכל מי שישלח את אשתו
כי אם על דבר זנות הוא מנאפינה וכל מי שיקח את הגרושה

17 אלא x = כי m | 18 אמן x + ואכן m | 18 ארץ x aber das ן ist, wie aus der eingerückten Reihe ersichtlich, verwischt | 18 הכל m | 19 הוא קטון m | 19 השמים m | 20 וכל שילשה וילמד הוא יקרא גדול | 21 כי m | 20 השמים m | 20 אין תבואו x | במלכות השמים m < x | 22 נאמר m | 22 כל m + מי x | 22 רקא m = רעה x | 23 לאחיו x + | 24 יש m | 24 מובח x | 26 אין תצא m | 26 את אחרון רבוע m | 28 כל m | 28 מי x + | 28 שיראה m | 28 להתאותה m | 29 מאיבריך m | 31 נאמר | 31 על x + m | 31 שיכתב x = יתן m | 31 הכריתת m | 31 ונתן לה | 32 ושלחה מביתו x < m | 32 כי כל m | 32 מי vor שישלח x < m | 32 | 32 כי אם x = לולי m | 32 על ארות m | 32 תזנות m | 32 יגאיפה m | 32

[18] וילך ישו עליהם מהגליל וירא שנים אחים את שמעון שנקרא
כיפה ואת אנדריאה אחיו השולחים את הרשת בים כי הם דיגים:
[19] ויאמר אליהם לכו אחרי ואעשה אתכם דיגי האנשים: [20] והם
מיד עזבו הרשתות וילכו אחריו: [21] וילך משם וירא שנים אחים
אחרים את יעקב בן זבדי ויוחנן אחיו בספינה עם זבדי אביהם
התופרים את רשתותם ויקרא אותם: [22] והם מיד עזבו את
הספינה ואת אביהם וילכו אחריו: [23] וילך ישוע סביב בכל גליל
וילמד בבתי כנסיותם ויבשר את ממלכת וירפא את כל חולי
ומכאוב בעם: [24] ותצא שמועתו אל כל העם ויביאו אליו כל
אשר להם רעה בגופם ושנפלו בחלים רבים ובמכות ואשר היו
בעלי שדים את הנופלים ואת נשולי אברים וירפא אותם: [25] ויבאו
אחריו כיתות רבות מן הגליל ומן עשר ערים ומן ירושלם ומן
יהודה ומעבר הירדן:
5 [1] וכשראה ישו את הכיתות עלה על הר ואחרי כן ישב
ויגשו אליו תלמידיו: [2] ויפתח את פיהו וילמד אותם לאמר:
[3] אשרי עניי הרוח כי להם מלכות שמים: [4] אשרי אבלים כי הם
ינוחמו: [5] אשרי ענוים כי הם ינחלו ארץ: [6] אשרי שרעבים
וצמאים את צדק כי הם ישבעו: [7] אשרי רחמנים כי להם ירוחם:
[8] אשרי ברי לבב כי הם יראו את אלהים: [9] אשרי משלימים כו
בני האלהים יקראו: [10] אשרי שנרדפים בשביל הצדקה כי להם
מלכות שמים: [11] אשרי אתם בקלל אתכם האנשים וכשירדפוכם
ויאמרו את כל רעה עליכם כחשים למעני: [12] שמחו וגילו כי
שכרכם הוא רב בשמים כי כן רדפו את הנביאים אשר היו
לפניכם: [13] אתם הם מלח בארץ ואם המלח יתנבל במה ימלח
לאפס יועיל עוד כי אם שישלך לחוץ וירמס מהאדם: [14] אתם הם
אור העולם לא תוכל להיסתר עיר שהושבה על ההר: [15] לא
מציתים נר לשומה תחת סאה כי אם על המנורה להאיר לכל
שהם בבית: [16] כן יאיר אורכם לפני בני האדם למען יראו

19 | m רשת 18 | m אנדריע 18 | m גליל 18 | m על ים 18 | m ישוע 18
= x העם 24 | m כנסתם 23 | x וילבו 22 | m ספינה 22 | m האדם
ירחינאין = x נופלים 24 | m בגוף 24 | m את כל שלהם 24 | m ארם
m ומיהודה 25 | m גליל 25 | m
השמים 10 | m ינחמו 4 | m השמים 3 | m כיתות 1 | m ישוע 1 5
m יאור 16 | m את נר 15 | m ולא 15 | m יתפל = x יתנפל 13 | m

האומר: [18]קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על
בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו: [19]ואחרי שמת הורודוס
הנה מלאך יי נראה בחלום ליוסף במצרים לאמר: [20]קום ושא
את הנער ואת אמו ולך אל ארץ ישראל כי מתו המבקשים את
נפש הילד: [21]ויקם ויקח את הילד ואת אמו ויבא אל ארץ
ישראל: [22]וכששמע כי מלך ארקילאוס ביהודה תחת הורודוס
אביו ירא ללכת לשם ויזהר בשנה הלך אל ארץ הגליל: [23] ויבא
וישב בעיר נצרת למלא מה שנאמר על פי הנביא כי נצרת
יקרא:

3 [1]בימים ההם קרא ליוחנן המטביל ויקרא במדבר יהודה:
[2]לאמר עשו תשובה בחיים כי קרובה מלכות שמים לבא: [3]וזה
הוא אשר אמר ישעיהו לאמר קול קורא במדבר פנו דרך יי
ישרו בערבה מסילה לאלהינו: [4]והיה לבושו של יוחנן משערות
גמלים ואזור עור על מתניו ואכלו היה ארבה ודבש היער: [5]אז
יצאו אליו מירושלם ומיהודה וכל מחוז הירדן: [6]ויטבלו מעליו
בירדן ומתודים את חטאתם: [7]וכאשר ראה רבים מן פרושים
ומן צדוקים שבאו לטבילתו אמר אליהם דור האפעים מי הודיעכם
לברוח מן החרון הבא: [8]לכן עשו הפרי הראוי לתשובה: [9]ואל
תאמרו בקרבכם כי אברהם הוא אבינו כי אני אומר לכם שיש
יכולת בידי האלהים להקים בני אברהם מהאבנים האלה: [10]וכבר
הגרזן הושם על שורש העצים וכל עץ שאינו עושה פרי טוב יכרת
ואל אש ישלח: [11]רק אני מטבל אתכם במים לתשובה ומי
שיבא אחרי הוא חזק ממני ואני איני ראוי לשאת את נעליו
והוא יטבל אתכם באש רוח הקדש: [12]ובידו מזרה ויטהר את
גרנו ואסף חטיו אל אסם ומוץ ישרף באש שלא תיכבה: [13]אז
בא ישו מן הגליל על הירדן אל יוחנן כדי שיטבל ממנו: [14]ויאמר

23 | m גליל 22 | m ארקילוס 22 | m והוא קם 21 ! m אשר חפשו 20
m נצרי 23 | m הנביאים 23 | m על ידי 23 | m להמלא
2 | m תקרב 2 | m קרב יוחנן ויטבל = x קרא ליוחנן המטביל 1 3
יהוה 3 | m עליו + x אשר 3 | m ההוא 3 | m כי זה 3 | m < x לבא
| m יצאה 5 | m < x לאלהינו 3 | m מסילותיו 3 | m > x בערבה 3 | m
| m מחרון 7 | m אל הטבילתו 7 | m ראו 7 | m כל ירושלם וכל יהודה 5
| m את פרי 10 | m שלא = x שאינו 10 | m מאבנים 9 | m את פרי 8
| m אשר מזרהו בידו 12 | m ברוח הקרש ובאש 11 | m לא = x איני 11
m ירדן 13 | m ישוע 13

לו יוחנן לאמר אני צריך להטבל על ידך ואתה בא אלי: 15ויען
ישו ויאמר אליו הרף נא כי בזאת יאות עלינו למלא כל צדקה
הניחו וטבלו: 16ואחר שנטבל ישו ועלה מן המים והנה נפתחו
השמים עליו והנה רוח אלהים יורדת מן השמים כדמות יונה
ובאה עליו: 17והנה מן השמים קול אומר זה בני אהובי אשר
בו רצתה נפשי:

4 1אז הובא ישו במדבר יהודה על ידי רוח למען ינסה
מהשטן: 2וכאשר צם ארבעים יום וארבעים לילה אחדי כן נרעב
3ויבא המנסה ויאמר לו אם בן אלהים אתה אמור שהאבנים
אלה יעשו לחם: 4ויען ישו ויאמר נכתב כי לא על הלחם לבדו
יחיה האדם כי על כל מוצא פי יי יחיה האדם: 5אז העלהו השטן
לעיר הקודש ויעמידהו על פנת ההיכל: 6ויאמר לו אם בן אלהים
אתה התנפל למטה שהרי כתוב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל
דרכיך על כפים ישאוך פן תגוף באבן רגלך: 7ויען לו ישו ויאמר
גם כתוב לא תנסה את יי אלוהיך: 8ועוד העלהו השטן על הר
גבוה מאד ויראהו כל ממלכות העולם וכבודן: 9ויאמר לו כל
אלה אתן לך אם תפול ותשתחוה לי: 10אז אמר לו ישו לך
השטן כי כתוב את יי אלהיך תשתחוה ואותו לבדו תעבוד: 11אז
הניחו השטן והנה מלאכים קרבו ושרתו אותו: 12ואחרי ששמע
ישו כי אסור יוחנן הלך לגליל: 13ויעזוב את נצרת ויסע וישב
בכפר נחום והיא עיר על הים בגבול זבולון ונפתלי: 14להתקים
מה שנאמר על פי ישעיה הנביא האומר: 15ארצה זבולון וארצה
נפתלי דרך הים עבר הירדן גליל הגוים: 16העם ההולכים בחושך
ראו אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נגה עליהם: 17ואז החל
ישו לקרא לאמר שובו שובו בתשובה כי קרבה מלכות שמים:

צדקה 15 | m ישוע 15 | m ממך 14 m וימנע אותו = x ויאמר לו 14
| m עלה 16 | m ישוע 16 | m ואחרי 16 m > x וטבלו 15 | m אז + x
| m וירא = x והנה 16 | m מעל המים 16 | m מיד + x ועלה 16
m שבו 17 m האומר 17 | m את רוח האלהים 16
| m הוא = x ישו 4 | m האלהים 3 | m > x יהודה 1 | m ישוע 1 4
| m האלהים 6 | x ההכל 5 | m > x יחיה האדם יהוה 4 | m האדם 4
> x ויאמר 7 | m ישוע 7 | m ויאמר 7 | m שנכתב 6 | m > x שהרי 6
17 | m ישוע 12 | m יהוה 10 | m שטן 10 | m ישוע 10 | m יהוה 7 | m
| m קרבא 17 | m תשובו = x שובו שובו 17 | m ישוע 17 | m ומאז
m ממלכת השמים 17

נאמר בפי הנביא: [6]ואתה בית לחם אפרתה לא צעיר להיות באלפי יהודה ממך לי יצא להיות מושל בעמי ישראל: [7]אז הורודוס קרא את המכשפים בסתר וחקר מהם היטב את עת הכוכב אשר נראה להם: [8]וישלח אותם לבית לחם ויאמר לכו ודרשו הטב על הנער וכשתמצאוהו הגידו לי למען אבא גם אני להשתחוות לו: [9]וכאשר הם שמעו את המלך הלכו והנה הכוכב אשר ראו במזרח הלך לעיניהם עד אשר בא ויעמד ממעל מנגד אשר שם הנער: [10]וכאשר ראו את הכוכב שמחו שמחה גדולה עד מאד: [11]ויבאו לבית וימצאו את הנער ואיתו מרים אמו ויפלו על הארץ וישתחוו לו ויפתחו את אוצרותם ויקריבו לו מתנות את זהב ואת לבונה ומור: [12]ויהי הם אחוזים בשנה והנה המלאך נראה אליהם לאמר השמרו משוב ירושלם אל הורודוס והם הלכו ושבו לארצם על דרך אחרת: [13]ומאחר שהלכו והנה מלאך יי נראה ליוסף בחלום לאמר קום קח את הנער ואת אמו וברח לך למצרים והיה שם ושם תעמוד עד שובי אליך כי הורודוס מבקש להמית את הנער: [14]ויקץ ויעש כאשר אמר לו המלאך וישא את הנער ואת אמו בלילה וילך מצרים: [15]ויהי שם עד מות הורודוס להמלא מה שנאמר מיהוה על ידי הנביא שאמר ממצרים קראתי לבני: [16]אז הורודוס רואה כי הותל מהמכשפים קצף עד מאד וישלח וימית את כל הנערים אשר בבית לחם ובכל גבולה מן שנתים ולמטה כאשר שמע הזמן מהכשפים: [17]אז נתקיים מה שנאמר מאת ירמיהו הנביא עליו השלום

| m גם אני אבא 8 | x < m עת 7 | m כה נכתב על יד = x כן נאמר בפי 5
| x < m מנגד 9 | m לפניהם = x לעניהם 9 | m כוכב 9 | m והם כאשר 9
ויהי הם אחוזים 12 | m ואת מר 11 | x < m עד 10 | m והם רואים 10
והנה המלאך נראה אליהם 12 | m והנה מענה אלהם בשנה = x בשנה
לבלתיו = x לאמר השמרו משוב ירושלם אל הורורום 12 | x < m
ושבו לארצם על 12 | x < m והם הלכו 12 m ישובו אל הורודוס
13 | m יהיה 13 | m על כן בדרך אחרת שבו לארצם = x דרך אחרת
nach לך 13 | x < m הנער vor את 13 | m וישא = x קח 13 | m בשנה
= x שובי 13 | x < m ושם תעמוד 13 | m מצרימה 13 | x < m וברח
= x להמית את הנער 13 | m כי עתיד הורודוס לבקש 13 | m שאמר
ויעש כאשר אמר לו 14 | m הוא + x ויקץ 14 | m את הנער ולאבדו
| m הוא + x הותל 16 | m את בני 15 | m מצרימה 14 | x < m המלאך
ממכשפים 16 | m בזמן שדרש = x כאשר שמע הזמן 16 | m במכשפים 16
m | 17 עליו השלום x < m | 19 יהוה m | 19 בשנה m

צדוק צדוק הוליד את אמון ואמון הוליד את אליהוד: [15]אליהוד הוליד את אלעזר אלעזר הוליד את מתן מתן הוליד את יעקב: [16]יעקב הוליד את יוסף איש מרים שממנה נולד ישוע שנקרא משיח: [17]וכל הדורות מאברהם עד דויד דורות ארבעה עשר ומן גלות בבל עד המשיח דורות ארבעה עשר: [18]ותולדת ישו המשיח כן היה מאחר שאמו מרים אורשה ליוסף בטרם הוא בא אליה נמצאה הרה מרוח הקדש: [19]ויוסף אישה היה איש צדיק ולא אבה למסור אותה למיתה ולא לגלותה אך היה בליבו לעזוב אותה בסתר: [20]ובהיותו חושב בזה המלאך נראה אליו בחלום לאמור יוסף בן דוד אל תירא לקחת מרים אשתך כי מה שיולד ממנה מרוח הקדש הוא כי מרוח הקודש היא הרה: [21]והנה היא תלד בן ותקרא את שמו ישוע כי הוא יושיע את עמו מכל חטאתם: [22]וכל זה למלאות מה שנאמר מאת יי על ידי הנביא ישעיה לאמר: [23]הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל: [24]ויקץ יוסף משנתו ויעש כאשר צוה אותו מלאך יי ולקח אותה לאשה: [25]ולא ידע אותה עד ילדה בנה הבכור ויקרא את שמו ישוע:

2 [1]ואחרי שנולד ישוע בבית לחם בעיר יהודה בימי הורודוס המלך הנה מכשפים באו ממזרח ירושלם לאמר: [2]איה מי שנולד מלך על היהודים כי ראינו כוכבו במזרח ובאנו להשתחות לו: [3]וכאשר שמע הורודוס נתמלא חמה הוא וכל ירושלם עמו: [4]ויאסף את כל שרי הכהנים ואת סופרי העם וידרוש מהם באיזה מקום המשיח יולד: [5]והם אמרו לו בבית לחם יהודה כי כן

14 vor dem zweiten צדוק ein ן m | 15 ואליהוד m | 15 vor dem zweiten אלעזר ein ן, ebenfalls vor dem zweiten מתן m | 16 ויעקב m | 16
ומדוד עד גלות בבל דורות 17 | m ארבע עשרה 17 | m את איש
| m היתה 18 | m ישוע 18 | m ארבע עשרה 17 | x < m ארבע עשרה
למיתה 19 | m לא אבא 19 | m בשהוא = x היה 19 | m מן רוח 18
20 | m ואחרי שחשב זאת 20 | m כי אם 19 | m < x ולא לגלותה
בתוכה = x ממנה 20 | m לו 20 | m מלאך יהוה 20 | x < m הנה
את 21 | m < x כי מרוח הקודש היא הרה 20 | m מאת רוח 20 | m
למלאות 22 | m הזאת 22 | m מחטאתם = x מכל חטאתם 21 | m בן
ישעיה 22 | m יהוה 22 | m הדבר = x מה 22 | m היתה שימלא = x
| m אשתו = x אותה לאשה 24 | m יהוה 24 | m מן השנה 24 | m < x
m בכור 25

m אתו 3 | m נעבר = x נתמלא חמה 3 | m ונבא 2 | m ירושלימה 1 2

1 1 אלה תולדות ישו בן דוד בן אברהם׃ 2 אברהם הוליד
את יצחק יצחק הוליד את יעקב יעקב הוליד את יהודה ואחיו׃
3 יהודה הוליד את פרץ וזרח מתמר פרץ הוליד את חצרון חצרון
הוליד את רם׃ 4 ורם הוליד את עמינדב עמינדב הוליד את נחשון
נחשון הוליד את שלמון׃ 5 שלמון הוליד את בועז מרחב בועז
הוליד את עובד מרות ועובד הוליד את ישי׃ 6 ישי הוליד את דוד
המלך ודוד הוליד את שלמה מאשת אוריה׃ 7 ושלמה הוליד את
רחבעם רחבעם הוליד את אבים ואבים הוליד את אסא׃ 8 ואסא
הוליד את יהושפט יהושפט הוליד את יהורם יהורם הוליד את
עזיהו׃ 9 עזיהו הוליד את יותם יותם הוליד את אחז אחז הוליד
את חזקיהו׃ 10 חזקיהו הוליד את מנשה מנשה הוליד את אמון
אמון הוליד את יאשיהו׃ 11 יאשיהו הוליד את יכניה ואחיו בגלות
בבל׃ 12 יכניה הוליד את שאלתיאל שאלתיאל הוליד את זרובבל׃
13 זרובבל הוליד את אביהוד אביהוד הוליד את אבנר אבנר
הוליד את אליקים אליקים הוליד את עזור׃ 14 עזור הוליד את

1 1 ספר התולדות ישוע המשיח m | 2 vor dem zweiten יצחק ein ן, ebenfalls vor dem zweiten יעקב m | 2 ואת אחיו m | 3 ויהודה m | 3 vor dem zweiten פרץ ein ן, ebenfalls vor dem zweiten חצרון m | 4 vor dem zweiten עמינדב ein ן, ebenfalls vor dem zweiten נחשון m | 5 ושלמון m | 5 vor dem zweiten בועז eîn ן m | 6 וישי m | 6 ורוד x + המלך m | 7 vor dem zweiten רחבעם ein ן m | 8 vor dem zweiten יהושפט ein ן, ebenfalls vor dem zweiten יהורם m | 9 ועזיהו m | 9 vor dem zweiten יותם ein ן, ebenfalls vor dem zweiten אחז m | 10 וחזקיהו m | 10 vor dem zweiten מנשה ein ן, ebenfalls vor dem zweiten אמון m | 11 ויאשיהו m | 12 ולאחר גלות בבל m < 12 | 12 vor dem zweiten שאלתיאל ein ן m | 13 וזרובבל m | 13 vor dem zweiten אביהוד ein ן m | 13 את אבנר אבנר הוליד x < m | 13 vor dem zweiten אליקים ein ן m | 14 ועזור m

בשורת מתי